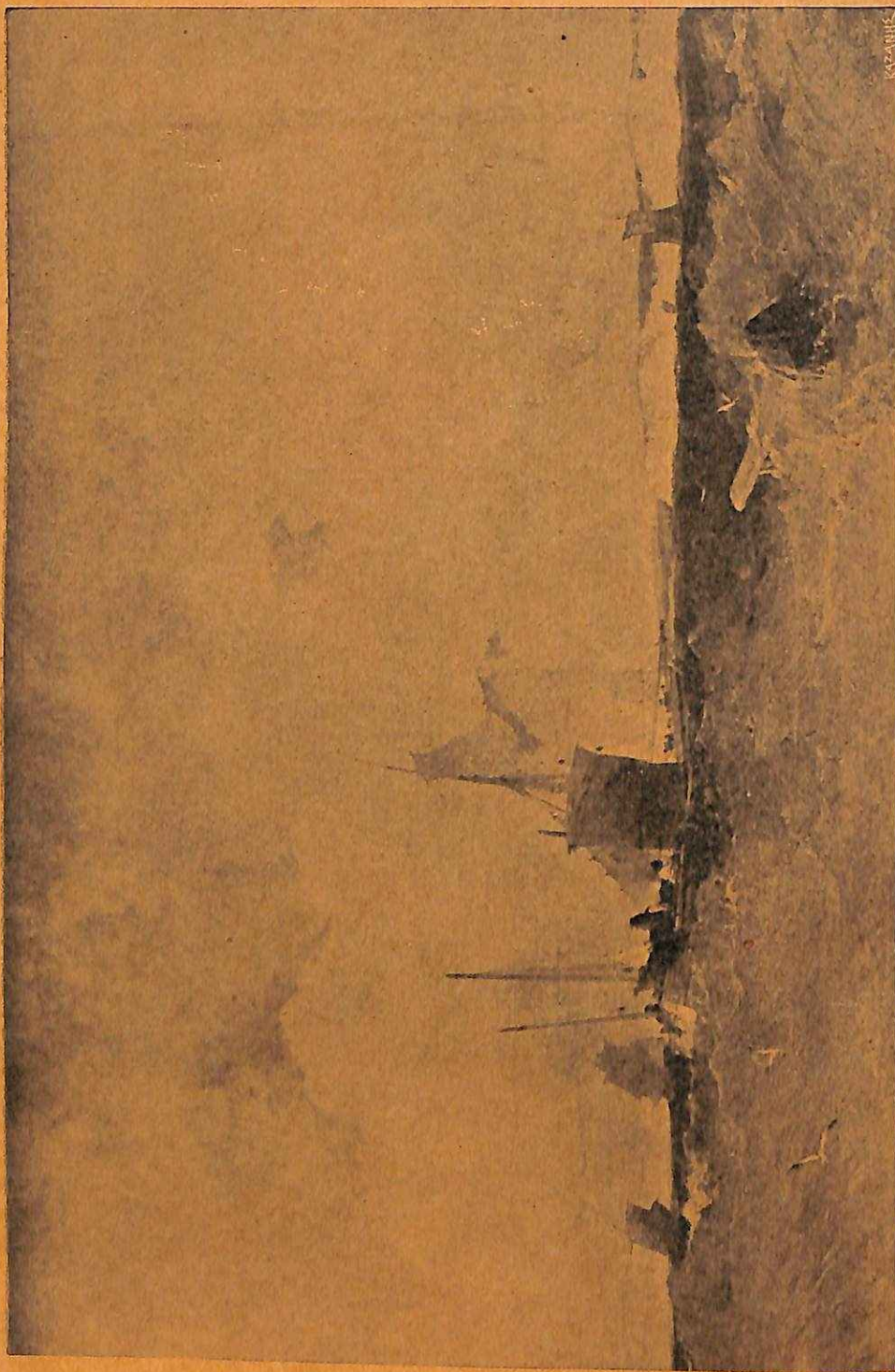
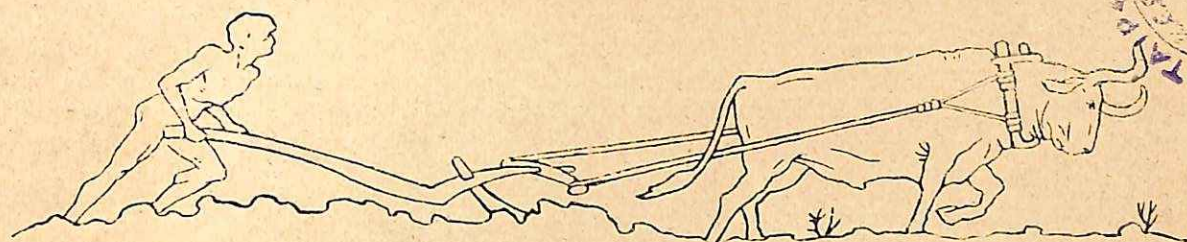

R. P. BOWINGTON

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ε' 15 ΑΥ-
ΓΟΥΣΤΟΥ 1905

ΤΟ Β' ΑΝΑ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΩΝ

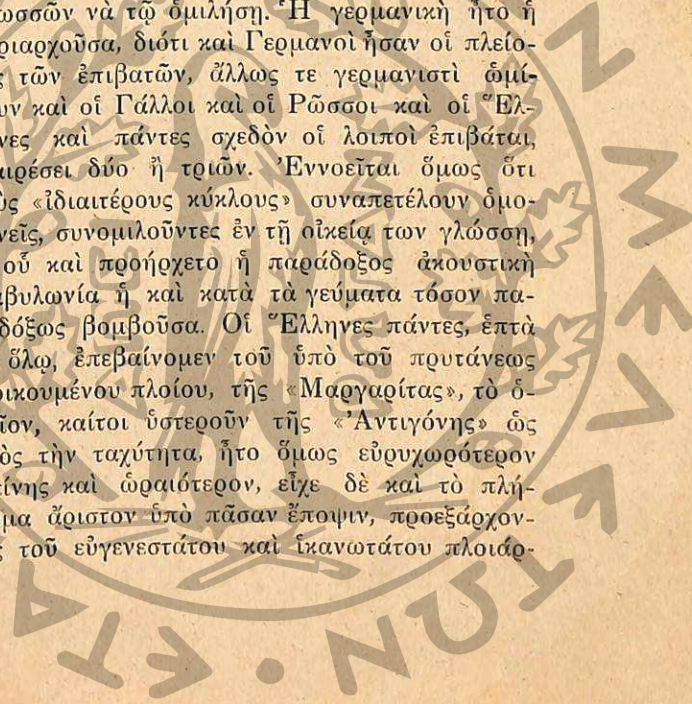
ΔΗΛΟΣ—ΜΥΚΟΝΟΣ—ΜΗΛΟΣ—ΘΗΡΑ

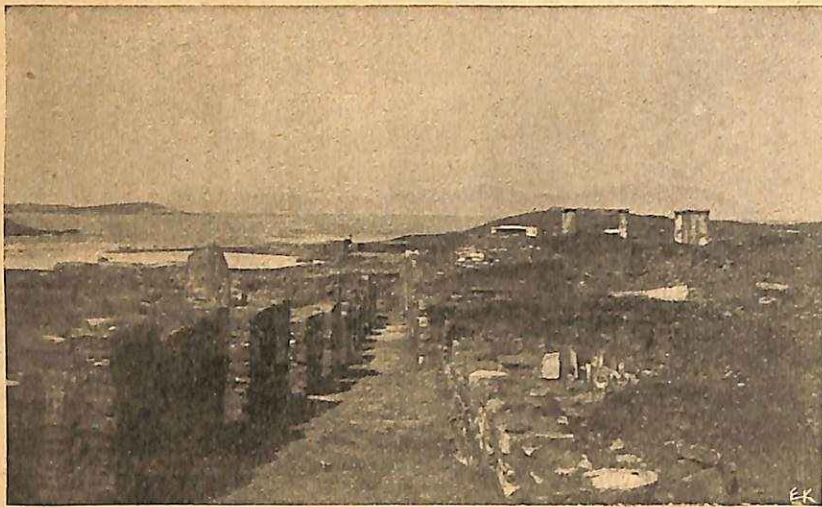
Ο κ. Βαλέριος Στάης ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων, παρακολουθήσας τὸ εἰς τὰς Νήσους καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δεύτερον ταξείδιον τοῦ Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου Ἀθηνῶν, ἔγραψεν ἐντυπώσεις τοῦ τὰς ὁποίας θὰ δημοσιεύσωμεν τμηματικῶς.

Σ. Τ. Δ.

Τὴν ἐννάτην τῆς ἐσπέρας τῆς 8ης Ἀπριλίου, τὰ δύο ἐπὶ τούτῳ ναυλωθέντα ἀτμόπλοια τῆς ἐταιρείας Τζῶν-Μακδούαλ «Μαργαρίτα» καὶ «Ἀντιγόνη» ἀπέπλεον τοῦ Πειραιῶς κατάμεστα λευκῶν, ὡς τὰ πολλά, καὶ σοφῶν κεφαλῶν. Τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν δύο τούτων πλοίων εἶχον ἀναλάβει ἐν τῷ πρώτῳ μὲν, τῇ «Ἀντιγόνη», (ipso jure...) ὁ κ. Dörpfeld, ὁ καὶ κυρίως ὁργανωτὴς τῶν θαυμασιῶν αὐτῶν ταξιδίων, τοῦ ἐτέρου δέ, τῆς «Μαργαρίτας», ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καὶ «γλυκὺς» ρήτωρ κ. Λάμπρος. Τὰ πλοῖα οὕτως ἀπῆραν ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας συνθήκας, ἐν ἐνθουσιᾷ μὲν ἀκρίτως τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐν προσδοκίᾳ ἐντυπώσεων ὅλως ἐκτάκτων, ἕνεκα τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὅποιον διήγειρεν ἡ μέλλουσα ἐπίσκεψις τόσων ἀρχαιολογικῶν τόπων, οὓς ἀδύνατον σχεδὸν θὰ ἦτο ἄλλως νὰ ἐβλεπέ τις, κατὰ μόνας ταξιδεύων. Ἡ Δῆλος, ἡ Μῆλος, ἡ Θήρα, ἡ Κρήτη, ἡ Κῶς, οἱ Δίδυμοι, ἡ Σάμος, ἡ Ἐφεσος, ἡ Πέργαμος, ἡ Τροία καὶ τὰ ἄλλα παρεμπίπτοντα μέρη, ἅτινα ἡ ἐκκίνησις τῶν ἀτμοπλοίων μᾶς ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἴδωμεν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ταξιδίου, ἐξήγειρον τὴν φαντασίαν καὶ προῦκάλουν τὴν ὑπολάνθανουσαν ἐκείνην εὐφροσύνην, ἣν αἰσθάνεται τις ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ἐπερχομένου ἀγαθοῦ. Μετὰ τὸν ἔκπλουν τῶν πλοίων

ἐκ τοῦ λιμένος ὅμιλοι διάφοροι συναπετελέσθησαν ἐν τοῖς διαφόροις τῶν πλοίων διαμερίσμασι καὶ ἤκουέ τις ἐδῶ μὲν Γερμανοὺς ἐκεῖ δὲ Ρώσους, ἀπώτερον Ἀγγλοὺς, Γάλλους, Ἱταλοὺς καὶ Ἑλλήνας συνδιαλεγόμενους ἐν τοῖς διαφόροις αὐτῶν ἰδιώμασιν· ἦτο, ἀληθῶς, ἡ βαβυλωνία ἐκείνη, ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἀποκατασταθεῖσα καὶ τρόπον τινὰ νομιμοποιηθεῖσα, κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς στάδιον, λίαν παράδοξος. Τὸ εὐτύχημα ἦτο ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ συμπλωτῆρες ἠδύναντο νὰ συνεννοῶνται εἰς μίαν καὶ πλείονας τῶν ἀντιπροσώπευμένων γλωσσῶν, καὶ δὲν εὐρίσκειτο τις ἐπομένως εἰς ἀμηχανίαν, ἀπευθυνόμενος πρὸς τινὰ τούτων, νὰ σκεφθῇ εἰς τίνα τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν νὰ τῷ ὁμιλήσῃ. Ἡ γερμανικὴ ἦτο ἡ κυριαρχοῦσα, διότι καὶ Γερμανοὶ ἦσαν οἱ πλείονες τῶν ἐπιβατῶν, ἄλλως τε γερμανιστὶ ὁμιλοῦν καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ρῶσοι καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες σχεδὸν οἱ λοιποὶ ἐπιβάται, ἐξαιρέσει δύο ἢ τριῶν. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι τοὺς «ἰδιαιτέρους κύκλους» συναπετέλουν ὁμοεθνεῖς, συνομιλοῦντες ἐν τῇ οἰκείᾳ τῶν γλώσσῃ, ἐξ οὗ καὶ προήρχετο ἡ παράδοξος ἀκουστικὴ Βαβυλωνία ἡ καὶ κατὰ τὰ γέυματα τόσον παραδόξως βομβοῦσα. Οἱ Ἕλληνες πάντες, ἐπὶ ἐν ὅλῳ, ἐπεβαίνομεν τοῦ ὑπὸ τοῦ πρυτάνεως διοικουμένου πλοίου, τῆς «Μαργαρίτας», τὸ ὅποιον, καίτοι ὑστεροῦν τῆς «Ἀντιγόνης» ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα, ἦτο ὅμως εὐρυχωρότερον ἐκείνης καὶ ὠραιότερον, εἶχε δὲ καὶ τὸ πλήρωμα ἄριστον ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν, προσεζάχοντος τοῦ εὐγενεστάτου καὶ ἱκανωτάτου πλοίαρχου.

Ἡ Δῆλος

χου αὐτοῦ. Ἐν τῷ πλοίῳ τούτῳ κατέλαβον θέσιν πενήκοντα καὶ ἑξ ἐπιβάται, μεταξὺ τῶν ὁποίων τέσσαρες κυρίαι Ἡ Δις Λάμπρου ἦτο ἡ μόνη Ἑλληνίς, ἡ καὶ ἐξόχως ἀντιπροσωπεύσασα καθ' ὅλον τὸ ταξείδιον τὴν ἐθνικὴν τῆς ὁμοφυλίας διὰ τὴν πολυγλωσσίαν αὐτῆς καὶ τὴν ἑξοχὸν μόρφωσιν. Μία Ρωσίσ, μία Γερμανίς καὶ μία Βέλγη ἦσαν αἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ὠραίου φύλου ἐκ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἐπὶ τῆς «Ἀντιγόνης» αἱ παρακολουθοῦσαι κυρίαι ἦσαν πλειότεραι. Ἀνεδείχθησαν δὲ πᾶσαι διὰ τὴν ἀντοχὴν αὐτῶν εἰς τοὺς κόπους καὶ τὴν σκληραγωγίαν, ἀμφισβητήσασαι πλειστάκις τὴν ὑπεροχὴν οὐχὶ πρὸς παρήλικας μόνον, ἀλλὰ καὶ... πρὸς ὁμήλικας αὐτῶν τοῦ ἀσχήμου φύλου. Ὁ θαλερὸς πρεσβύτες ἐκ Δανίας καὶ Jacobson, καίτοι μὴ ὑστερῶν οὐδενός, ἐνίστε δὲ καὶ προεξάρχων τῆς πεζοπορίας, ἐθεώρησαν ὅπως δὴποτε ὑποχρέωσίν του νὰ ἐξάρη κατὰ τινα πρόποσιν αὐτοῦ «τὸ καταπληκτικὸν τοῦτο φαινόμενον» τῆς ἀντοχῆς τῶν γυναικῶν σωμάτων. Ἀληθῶς δὲ ἦσαν ἀξιοθαύμαστα. Ἀλλ' ἐπανεέλθωμεν εἰς τὰ τοῦ πλοῦ. Τὴν πρωΐαν τῆς 22ας Ἀπριλίου, Σάββατον, περὶ τὴν 8ην ἡγυροβολήσαμεν εἰς Δῆλον. Μετὰ κοινὸν πρόγευμα ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἤρξατο ἡ ἀποβίβασις εἰς τὴν ἑρημὸν νῆσον διὰ τῶν λέμβων τῶν ἀτμοπλοίων. Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἡ θεὰ τῆς βραχέως καὶ ἐρημικῆς νήσου, στίζομένης πολυλαχοῦ ὑπὸ λευκῶν τινων σημείων (τῶν ἀνεσκαμμένων ἐρειπίων) καὶ κατακλυζομένης ὑπὸ λίθων ἀργῶν, τῶν μαρτυρίων τούτων τοῦ πυ-

τονος. Καὶ ὅμως εἶνε ἡ Δῆλος τῶν παλαιῶν χρόνων, ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ ἔδρα τοῦ προφητικῆς αὐτοῦ μαντείου, τὸ μέρος τῆς συγκεντρώσεως τοῦ Πανελληνίου κατὰ τοὺς δηλιακοὺς ἀγῶνας, ἡ ἔδρα τοῦ ναυτικῆς συνασπισμοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ κοινοῦ τῶν νησιωτῶν! Ἡ Δῆλος, ἡ ἐπὶ Ρωμαίων συγχωνεύσασα ἐν αὐτῇ ἅπαν τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀνατολῆς καὶ συνοικισθεῖσα πυκνῶς ὑπὸ παντοειδῶν ἀποίκων, ἡ Δῆλος ἡ κατὰ μέγεθος τὸ πάλαι ναῶν, στοῶν καὶ ἀγαλμάτων, ἡ Δῆλος τέλος τῶν Ποσειδονιαστῶν (ἀποίκων ἐκ Βηρυτοῦ) καὶ τῶν Ἑρμαϊστῶν (ἀποίκων Ρωμαίων) ὧν αἱ πόλεις (ἰδιαίτεροι συνοικίαι) ἀνασκαφεῖσαι ἤδη μαρτυροῦσι τὴν εὐμάρειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν κατοίκων ἐκείνων τῆς βραχέως καὶ ἐρήμου ἀπὸ αἰώνων ἱερᾶς νήσου. Ἀποβιβαζόμενός τις εἰς τὸν «ἱερὸν» λιμένα, οὕτινος τὰ ἐπάκτια κρητιδώματα δὲν διακρίνονται σχεδὸν πλέον ὑπὸ τὴν καλύψαν αὐτὰ ἐπὶχῶσιν, εὐρίσκεται πρὸ τοῦ ἱεροῦ τεμένους, τοῦ περιβαλλομένου κύκλῳ ὑπὸ τειχῶν ἢ στοῶν. Ὁδὸς ἦγεν ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἱερὸν, ἔχουσα ἐκατέρωθεν ἀνὰ μίαν μακρὰν στοᾶν, τὴν τοῦ Φιλίππου τοῦ 5ου Μακεδόνων βασιλέως (κτισθεῖσαν περὶ τὸ 200 π. Χ.) δωρικῶν ρυθμοῦ, καὶ τὴν «μικρὰν στοᾶν» πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐρηρσίμευον δὲ αὐταὶ εἰς συναθροίσεις ἐμπορικᾶς. Εἰσερχόμενος διὰ τῶν κατὰ τὰ μέσα τοῦ Βου π. Χ. αἰῶνος κτισθέντων προπυλαίων εὐρίσκεται τις ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς κεκοσμημένης δι' ἐξεδρῶν καὶ ἀ-

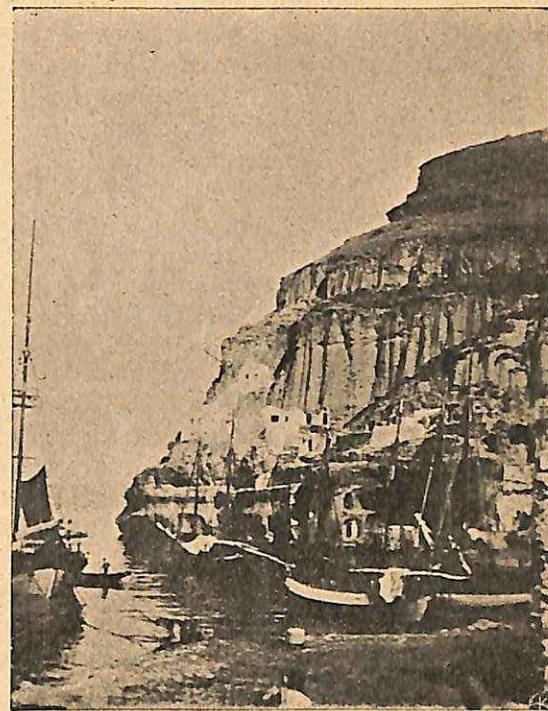
γαλμάτων, ὧν πολλὰ ἔτι βάθρα κατὰ χώραν σώζονται, μεταξὺ δὲ τούτων τὸ πᾶμμεγιστον ἐκεῖνο, ἐφ' οὗ ἴδρυτο τὸ κολοσσαῖον ἀρχαῖκὸν ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ Βου π. Χ. αἰῶνος τὴν ἴδρυσιν ἔχον, τὸ δι' ἐπιγραφῆς βεβαιοῦν τὸ μονόλιθον αὐτοῦ! Τὸ ὅτι δηλ. ἄγαλμα καὶ βάσις ἐποιεῖσθαι, κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐξ ἐνὸς τεμαχίου λίθου, ζυγίζοντος πολλὰς δεκάδας χιλιάδων ὀκάδων. Οἱ Νάξιοι, μεταγενεστέρως, διεξεδίκουν ὑπὲρ τῆς νήσου τῶν τὸ κατόρθωμα τοῦτο τῆς μεταφορᾶς εἰς τὴν Δῆλον τοῦ κολοσσοῦ ἐκείνου, ἐπιγράφαντες «οἱ Νάξιοι τῷ Ἀπόλλωνι» ἀλλ' οὐδεμίαν περὶ τοῦ ἀληθοῦς τοῦ κανημάτος ὑπάρχει μαρτυρία ἄλλη. Τοῦ κολοσσαίου ἀγάλματος σώζονται πλησίον ἐκεῖ δύο μεγάλα τοῦ στήθους τεμάχια, ἡ χεὶρ δὲ αὐτοῦ ἐν Μυκόνῳ, καὶ τεμάχιον τοῦ ποδός... ἐν Λονδίῳ! Τοιοῦτοτρόπως τὸ πᾶμμεγιστον ἐκεῖνο ἀνάθημα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας τοῦ ἀνθρώπου εὐρηται νῦν κολοβὸν καὶ διαμελισμένον εἰς διάφορα τῆς γῆς σημεία. Καὶ οὕτως ὅμως, ἀσχετὸν ἔτι τοῦτο τὴν γοητείαν του ἐν τῇ φαντασίᾳ, ἥτις κατορθοῖ εὐχερῶς νὰ τὸ ἀναπαραστήσῃ ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ θεῖᾳ ἐπιβολῇ. Περαιτέρω ἀριστερὰ, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, κεῖται τὸ Ἀρτεμῖσιον, τὸ ἱερὸν δηλ. τῆς Ἀρτέμιδος, περιλαμβάνον δύο τῆς θεᾶς αὐτῆς ναοὺς, τὸν ἀρχαιότερον καὶ τὸν νεώτερον. Πληθὺς βάθρων παρατεταγμένων κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ μαρτυρεῖ τὴν δι' ἀγαλμάτων, ἐν οἷς καὶ ἐφίππων ἀνδρῶν, διακόσμησιν τῆς ὁδοῦ. Μεταξὺ τούτων διακρίνεται τὸ ἐνεπίγραφον βάθρον χαλκοῦ ἀγάλματος τοῦ Σύλλα. Στρέφον τις πρὸς τὸ κέντρον τοῦ τεμένους εὐρίσκει τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ναοῦ κτισθέντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γου π. Χ. αἰῶνος καὶ τὸ σχῆμα ὁμοίου πρὸς τὸ καλούμενον Θησεῖον, τὸ ἐν Ἀθῆναις. Δυστυχῶς δὲν σώζεται ἡ τὸ κρηπίδωμα αὐτοῦ καὶ λείψανα τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ αὐτοῦ κόσμου. Δύο ἑτέρων μικρῶν ναῶν, εἰς τὸν αὐτὸν πιθανῶς θεὸν ἀφιερωμένων, τὰ ἐρείπια διακρίνονται πλησίον τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπισθεν τοῦ ὁποῖου διακρίνεται εἰσέτι καλῶς ὁ μέγας βωμός, ὁ «κεράτινος» καλούμενος, ὡς ἔχον κύκλῳ ἀνηρτημένα κέρατα κριῶν. Ἐφημίζετο δὲ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς ἐν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ παλαιοῦ κόσμου. Δὲν σώζεται ὅμως καὶ ἐκ τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ οἰκοδομήματος ἡ τὸ κρηπίδωμα μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ ἀναβαθμίδων καὶ λείψανα τοῦ πλαστικοῦ αὐ-

τοῦ κόσμου. (Νηρηΐς τις καὶ τεμάχιον Δελφίνος). Ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ ἐκτείνεται ἡ 67 μέτρα μῆκους στοᾶ, ἡ κεκοσμημένη τὸ πάλαι διὰ προτομῶν ταύρων (ὧν τινες καὶ περιεσώθησαν) χρησιμεύουσα εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ τὰς ἐορτάς, ὡς κέντρον συναθροίσεως, ἐνθα ἐχορεύετο καὶ ὁ καλούμενος γέρανος χορός. Δι' ἑτέρου προπύλου ἐξέρχεται τις τοῦ τεμένους πρὸς τὴν ἀγορὰν, οἰκοδόμημα τετράγωνον τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, καὶ τὴν ἱερὰν λίμνην, ἐνθα, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐγέννησεν ἡ Διὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Ὅπισθεν ταύτης ἐκτείνεται τὸ στάδιον, τὸ γυμνάσιον, ἡ συνοικία τῶν Ποσειδονιαστῶν καὶ πλείστα ἄλλα οἰκοδομήματα. Ἀλλὰ δὲν θὰ περιγράψωμεν πάντα ἐνταῦθα τὰ ἐν Δῆλῳ μνημεῖα, διότι οὔτε πρακτικὸν σκοπὸν ἔχει τὸ πρᾶγμα, οὔτε εὐχερῶς κατορθοῦται ἐν ὀλίγαις γραμμαῖς. Ἐν τῇ ἀνασκοπικῇ ὁμως ταύτῃ ἀφηγήσει ἡμῶν, δὲν δύναμεθα ἢ νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν θὰ προσεγγίσῃ εἰς πάντα ἐπισκέπτην τῆς νήσου, ἡ θεὰ τῆς ἀνεσκαμμένης (ἐν μέρει εἰσέτι) ῥωμαϊκῆς πόλεως. Δεξιὰ τοῦ τεμένους κάτωθεν τοῦ ὄρους Κύνθου, ὁδὸς ἀνηφορικῇ, εἰς τὸ ἀνεσκαμμένον ῥωμαϊκὸν θέατρον ἄγουσα, πλακόστρωτος δὲ καὶ καλῶς διατηρουμένη, διέρχεται διὰ μέσου συνοικίας ὀλοκλήρου! οἰκίαι δὲ μονόροφοι καὶ διόροφοι ἐκτείνονται ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἰδίᾳ ἀριστερὰ τῷ ἀνερχομένῳ, σωζόμεναι αἱ πλείσται θαυμασίως. Ὅστις δὲν ἔτυχε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Πομπηϊαν καὶ δὲν ἐπλανήθῃ εἰς τὰς ἐρημικὰς αὐτῆς ὁδοὺς, δὲν ἠσθάνθη δὲ τὸ ἀφάτου τέρατος αἰσθημα νὰ ζῇ ἐπὶ τινα χρόνον τὴν νεκρὰν ζωὴν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης πόλεως, ὡς μεταβῇ εἰς Δῆλον, ὅπου θὰ ἴδῃ ἐν τμήμα αὐτῆς ὁμοιότατον. Ὁ αὐτὸς τῶν οἰκῶν ὄνυχος, ἡ αὐτὴ διακόσμησις τῶν δωματίων διὰ τοιχογραφῶν καὶ ψηφροτετημάτων, ὁ αὐτὸς πλοῦτος, ἡ αὐτὴ πολυτέλεια. Οἱ κάτοικοι ἄλλως τοῦ διαμερίσματος αὐτοῦ ἦσαν Ρωμαῖοι, σύγχρονοι περὶ τοῦ Πομπηϊανῶν, διότι καὶ ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος. Ἐάν ποτε ἀνασκαφῇ ὀλοκλήρως τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἡ Πομπηῖα πάντως θὰ χάσῃ τὴν μοναδικότητά της, θὰ ἔχῃ δὲ καὶ ἡ Ἑλλὰς τὴν νεκρὰν τῆς πόλιν νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τοὺς περιηγητὰς τῶν ἀρχαιοτήτων της. Σημειωτέον ὅτι καὶ εὐρήματα θὰ γίνωσιν ἀφθονα ἐν τῶν οἰκημάτων ἐκείνων, ἐὰν κρίνωμεν τοῦλάχιστον ἐκ τῶν εὐρημάτων ἰδίᾳ τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐν οἷς καταλέγεται καὶ ἄριστον ὅλος μαρ-

μάρινον σύμπλεγμα φυσικοῦ μεγέθους, εἰκονίζον τὴν Ἀφροδίτην ἀπειλοῦσαν τὸν χαριεντιζόμενον αὐτῇ Πάνα διὰ τοῦ σανδαλίου της. Τὸ σύμπλεγμα σώζει καὶ ἔχνη τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ, εἶνε δὲ ἀνεκτίμητον μουσικὸν ἔργον τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐξ ἐκείνων ἰδίως, ὧν στεροῦνται πάντα τὰ Μουσεία τῆς Ἑλλάδος, μὴ ἔξαιρουμένου οὐδὲ τοῦ Ἑθνικοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δήλου, αἱ ἀναληφθεῖσαι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ὑπὸ τῆς Γαλλ. Σχολῆς καὶ ὑπὸ τὴν διευθύνειν τοῦ ρέκτου κ. Holleaux, θὰ ἔχωσιν ἐν τῷ μέλλοντι ἐκπληκτικὰ ὅλως ἀποτελέσματα, θὰ καταστήσωσι δὲ τὴν νήσον καὶ πάλιν τὸ προσκύνημα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δὲν θὰ ἀρκέσῃ μόνον ὁ ἐπιστημονικὸς ζήλος τῶν ἀνασκαπτόντων καὶ ἡ γενναιοῦς τοῦ χορηγοῦ τῶν μέσων τῆς ἀνασκαφῆς, εὐγενοῦς τινος Γαλάτου, ἀλλὰ κυρίως ἡ κυβερνητικὴ μέριμνα καὶ ἡ παροχὴ χρημάτων ἀφθόου ἐκ μέρους αὐτῆς. — Τὴν τοπογραφικὴν ἐρμηνείαν ἐν τῷ ἀνεσκαμμένῳ χώρῳ τῆς νήσου ἀνέλαβον κατὰ τμήματα ὁ κ. Δαῖρπφελδ, ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων τῆς Γαλλ. Σχολῆς κ. Ζαρδὲ καὶ ὁ ἔφορος κ. Σταυρόπουλος. Ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν διήλθεν ἡ συνοδεία ἐπὶ τῆς νήσου ἐξετάζουσα, μανθάνουσα καὶ θαυμάζουσα τὰ ἔρεπτα τῆς μυθικῆς, ἱστορικῆς δὲ ἅμα καὶ ἐμπορικῆς ἐρμηνεύουσα, ἥτις μέγιστον ἔπαιξεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ρόλον πολυχιδῆ. Πρὸς τὸ ἐσπέρας διεσχορπίσθημεν ἐν τῇ νήσῳ καὶ ἔβλεπέ τις τὴν τέως ἐρημον νήσον στιζομένην ὑπὸ μελανῶν ἢ πολυχρόων σημείων, ἅτινα ἀπετέλουν οἱ διάφοροι ὄμιλοι. Ἐπὶ τῆς ἀποτόμου καὶ ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ Κύνθου, ἔνθα τὸ ἱερὸν πάλαι τοῦ Κυνθίου Διός, ἀνῆλθον οὐχὶ ὀλίγοι καὶ ἰδιάαι κυρίαι καὶ οἱ γεροντότεροι! Οἱ πλεῖστοι ὅμως δὲν ἔφθαναν ἢ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀποτόμου βράχου, ἔνθα τὸ καλούμενον σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἀπώτερον τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης. Ἡ θεὰ καὶ ἐκεῖθεν ἦτο ἑξόχως μαγικὴ, διότι, οὐ μόνον ἔβλεπέ τις κάτωθεν τὴν νήσον ἅπασαν καὶ ἀντελαμβάνετο θαυμασίως τῆς τοπογραφικῆς τῶν ἐρειπίων αὐτῆς συνοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπώτερον τὰς περικυκλούσας αὐτὴν νήσους, τὴν Ρήνειαν, τὴν Μύκονον, τὴν Σύρον, τὴν Πάρον καὶ τὴν Νάξον. Δὲν ἀπεμακρύνετο τις εὐκόλως τοῦ μαγικοῦ ἐκείνου θεάματος. Γάλλος δὲ τις τῶν συμπλωτῆρων μας, ἀρχιτέκτων καὶ ὀλίγον ποιητῆς, ἀφηρέθη οὕτως, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ρεμβάζων, ὥστε δὲν ἐνθυμήθη ὅτι ὁ

ἥλιος ἔδυνεν καὶ ὅτι τὰ πλοῖα, κατὰ προηγηθεῖσαν ἀναγγελίαν, θὰ ἀπῆρον περὶ τὴν βῆν. Καὶ ἐδέησε νὰ καθυστερήσῃ τὸ ἕτερον τούτων, ἵνα παραλάβῃ καὶ τὸν ρεμβώδη Γάλλον, ὅστις ἐκινδύνευσε οὕτω νὰ ζήσει ἐπὶ ἡμέρας τινὰς τὸν βίον τοῦ Ροβινσώωνος ἐπὶ τῆς ἐρήμου νήσου, διότι καὶ οἱ φύλακες τῶν ἀρχαιοτήτων εἶχον συναπέλθει μεθ' ἡμῶν χάριν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ μουσείου τῆς Μυκόνου, ὅπου ἡ παρουσία τῶν θὰ ἦτο ἀναγκαία. Ἡ ἐπιβράδυνσις δὲ αὕτη προὔξενε δύο κακά: Τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀποκομισάσης αὐτὸν λέμβου τῆς γαλλ. σχολῆς, ἥτις προσεδέθη ρυμουλκουμένη ὑπὸ τοῦ ἀτμοβλοίου — μικροῦ δεῖν δὲ καὶ ἐπνίγοντο τρεῖς τῶν ἐπιβαινόντων αὐτῆς λεμβούχων — καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μουσείου τῆς Μυκόνου τῇ βοηθείᾳ... σπαρμαστέων, ἅτινα ἀφειδῶς ἐχορήγησεν ἡμῖν ὁ ἔφορος κ. Σταυρόπουλος! Διότι τὰ πλοῖα ἠγκυροβόλησαν εἰς τὴν Μύκονον νύκτα πλέον. Ἡ νυκτερινὴ δὲ ἐπίσκεψις αὕτη τοῦ ἐν Μυκόνῳ Μουσείου, ὅπερ περιλαμβάνει θαυμασιωτάτην συλλογὴν ἀγγείων, προερχομένων ἐκ τῶν ἐν Ρηνεῖᾳ ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Σταυροπούλου, — εἶνε δὲ αὕτη τὰ κτερίσματα τῶν ἀρχαιοτάτων τάφων τῆς Δήλου, ἅπερ μετεκόμισαν ἐκ τῆς ἱερᾶς νήσου ἐκεῖσε κατὰ τὴν γενομένην «κάθαρσιν», τῷ 425 π. Χ., ἀφ' ἧς καὶ δὲν ἐπετρέπετο πλέον ἡ ταφὴ νεκροῦ εἰς τὴν Δήλον — ἡ νυκτερινὴ αὕτη, λέγομεν, ἐπίσκεψις τόσῳ σπουδαίῳ αὐτῶν εὐρημάτων, δὲν ἱκανοποίησε, φυσικῶς, τὴν βουλμίαν τῶν ἀρχαιολογικῶν κεφαλῶν, καὶ ὁ ἐν τῷ προγράμματι ὁρισθεὶς ἀπόπλους ἡμῶν περὶ τὴν ἐνδεκάτην τῆς νυκτός, ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ἵνα οὕτω κερδηθῇ χρόνους πρὸς νέαν ἐπίσκεψιν τοῦ Μουσείου ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι τῆς 8ης π. μ. τῆς ἐπομένης. Ἦτο ἡ Κυριακὴ τῶν Βαῖων. Καὶ ἐνῶ ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς ὥραιας νήσου ἔτρεχεν εἰς τοὺς ναοὺς, ἡμεῖς ἐσπεύδομεν πρὸς τὸ σεσαθρωμένον οἶκημα — τὸ νεόδητον, τὸ ἀναλώμασι τῆς ἀρχ. ἐταιρείας οἰκοδομηθὲν μουσεῖον δὲν ἀπεπερατώθη ἐντελῶς εἰσέτι, ἵνα ἀρχίσῃ ἡ τοποθέτησις τῶν εὐρημάτων — τὸ στεγάζον εἰσέτι τὰς πολυτίμους ἀρχαιοτήτας. Ἡ καθυστέρησις τοῦ ἀπόπλου ἡμῶν ἐκ Μυκόνου ἐπέφερε καὶ ἄλλο κακόν. Ἐγκατελείφθη τὸ σχέδιον τῆς προσεγγίσεως εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Μήλου «Πλάκαν» ὅπου ὑπάρχουσι εἰσέτι ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως μετὰ τοῦ ἀνεσκαμμένου θεάτρου αὐτῆς. Ἡμποδίσθημεν δ' οὕτω νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν θέσιν ἔνθα

ἀνευρέθησαν δύο τῶν ὡραιότερων ἀγαλμάτων, τῶν περισωθέντων ἐκ τῆς ἀρχαιότητος: ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Λούβρου καὶ ὁ Ποσειδῶν τοῦ ἡμετέρου Μουσείου. Προσεγγίσσαμεν ὅμως πρὸς τὸ Β. τῆς νήσου καὶ ἀπεβιβάσθημεν εἰς ὀρμίσκον τινὰ ἐρημον, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἀνασκαφείσης προϊστορικῆς (προμηκυναϊκῆς) ἀκροπόλεως, παρὰ τὴν «Φιλακοπὴν» ἔνθα τόσα ὥραϊα ἀγγεῖα εὐρέθησαν κατακείμενα νῦν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἀρχ. Μουσεῖον. Ἡ ἐπίσκεψις ὅμως κατηρειπωμένου προϊστορικοῦ συνοικισμοῦ καὶ ἀκαταλήπτου σχεδὸν συμπλέγματος πηλοκτίστων τοίχων, δὲν ἐνθουσίασε καὶ πολὺ τὴν ἐκ τῶν προσφάτων ἐντυπώσεων τῆς Δήλου συνηραγμένην ἀρχαιολογικὴν συνοδείαν, μὲ ὅλην τὴν σαφὴ καὶ ἐπαγωγὸν ἐρμηνείαν τῶν ἐρειπίων ὑπὸ τοῦ κ. Δαῖρπφελδ. Ἐτράπη δὲ αὕτη μᾶλλον εἰς περισυλλογὴν τῶν ἀφθόως παρεσπαρμένων τεμαχίων ἀγγείων, τῶν παναρχαίων τοῦ συνοικισμοῦ χρόνων, καὶ εἰς τὴν συγκομιδὴν τεμαχίων ὀψιανοῦ λίθου, οὐτινος, ὥς γνωστόν, ἡ ἐξόρυξις καὶ βιομηχανία ἡσκέετο ἐν τῇ νήσῳ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους, ἐξ οὗ πάντως καὶ οἱ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις μεγάλη αὐτῆς εὐπορία καὶ ἀκμὴ. Περὶ δεῖλιν ἀπῆραμεν ἐκεῖθεν κατευθυνθέντες εἰς Θήραν. Ἐγένετο γνωστὸν ἀφ' ἐσπέρας ὅτι τὰ πλοῖα λίαν πρωΐ, περὶ τὴν 5ην τῆς ἐπομένης, θὰ διέπλεον τὸ λεκανοεῖδες ἀπύθμενον στενὸν τὸ σχηματισθὲν ἐκ καταβυθίσεως ἡφαιστειώδους καὶ χωρίσαν τὴν νήσον ἐκείνην εἰς δύο μέρη, τὴν Θήραν καὶ τὴν μικρὰν Θηρεσίαν, καὶ ὅτι οἱ θέλοντες ν' ἀπολαύσωσι τοῦ μαγευτικοῦ ὄντως θεάματος τῆς διελεύσεως διὰ τοῦ στενοῦ ἐκείνου ὄφειλον νὰ εὐρίσκωνται κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Πόσοι τῶν ἐπιβατῶν κατῴρθωσαν τοῦτο ἄγνοῶ, διότι καὶ ἐγὼ μόλις κατὰ τὴν ἔξοδον ἡμῶν, κάτωθεν τῆς περιόπου τῆς ὥς χιῶν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀποκεκομμένου λόφου διαγραφομένης κωμοπόλεως «Ἐπάνω Μεριά» ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθω ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἀπολαύσω τοῦ ἐξαισίου ἐκείνου θεάματος. Δὲν περιγράφεται εὐχερῶς ἡ εἰκὼν τῆς υπερφυσικῆς ἐκείνης ἀνωμαλίας, τῆς προξενηθείσης δι' ἀποροφήσεως ἐνὸς μέρους τοῦ κέντρου ὑψηλῆς νήσου. Τὸ ἀποσπασθὲν τμήμα αὐτῆς ἐξηφανίσθη εἰς τὸ ἄπειρον τοῦ βυθοῦ, τὸ δὲ παραμείναν, χωνοειδῶς κεκοιλωμένον, μαρτυρεῖ τὴν φοβερὰν καταστροφὴν ἥτις κατεπόντισε μέγα μέρος τῆς ὅλου νήσου. Αἱ ἡφαιστειώδεις τοῦ κρατῆρος κλιτύες, αἱ ὥς διὰ κοπεροῦ

Διμὴν Θήρας.—Φωτογραφία Ἐμμ. Τριανταφυλλίδου.

ὀργάνου ἀπομηθεῖσαι, προβάλλουσι μεγαλοπρεπεῖς καὶ ὑπερύψηλοι, ἐστιγμένοι ποικιλοχρόως, ὥς ἐκ τῶν διαφόρων γαιολογικῶν συστάσεων τοῦ ἐδάφους. Τὴν κορυφὴν δὲ κατὰ μῆκος τοῦ κρατηρικοῦ χάσματος στέφουσι νῦν οἰκήματα καὶ πολίχναι, εἰς τὸ πείσμα τοῦ καταστρεπτικοῦ δαίμονος, ὅστις ἐκομήνησε εἰς τὴν ἄβυσσον τὸ ἑλλείπον τμήμα τῆς ὥραιας νήσου. Καὶ ἡ καταστροφὴ ἐκείνη δὲν συνετελέσθη τυχὸν πρὸ ἀμνημονεύτων αἰώνων· μόλις ἀριθμεῖται τρεῖς καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδας! Ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς γῆς ἤδη, ἀλλὰ καὶ ἐν πολιτισμῷ ἀκμαίῳ, ὥς διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ ἀνασκαφέντα ἔρεπτα τῶν ὑπὸ τέφρας καλυφθέντων συνοικισμῶν, οἵτινες τάσσονται εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἢ προμυκηναϊκὴν χρονικὴν περίοδον. Εἶνε καταστροφὴ ἀνήκουσα σχεδὸν εἰς τὴν ἱστορίαν, καὶ ὅμως... ὁ ἀμνήμων ἄνθρωπος, ἐν τῇ νηπιώδει αὐτοῦ τόλμῃ, δὲν δυνεῖ ἐκάστοτε νὰ πτύσῃ κατὰ πρόσωπον τὸν δαίμονα τῆς καταστροφῆς, ἐπανακτιῶν, ὅπου δὲν δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ, ὅτι ἐκεῖνος κατέστρεψεν. Οὕτω καὶ παρὰ τὸν Βεζούβιον κτίζονται πόλεις καὶ ἐξοχαί, χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν, ὅτι δυνατόν τὸ γινόμενον ἤδη, νὰ γίνῃ καὶ πάλιν. Τὰ ἀτιμώτατα παρέκαμψαν τὴν ἄκραν τοῦ πορθμοῦ κατευθυνθέντα ΒΑ. πρὸς

ὁρμίσκον τινὰ κάτωθεν τοῦ 567 μέτρα ὕψους ὄρους Ἁγίου Ἡλίου! Ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ διακρίνεται ἤδη τὸ δμώνυμον μοναστήριον ὅπου θὰ ἐγευματίζαμεν, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης τῆς νήσου, τῶν ἀνασκαφέντων, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τοῦ φύλλου ἀρχαιολόγου κ. Hiller von Gaertringen. Περὶ τὴν 9ην π. μ. ἤδη τῆς 11ης Ἀπριλίου ἀπεβιβάζομεθα κάτωθεν τοῦ ὄρους «Μεσαβουνό» ὅπου ἡ ἀρχαία πόλις καὶ ὁπόθεν ἀνέρχεται τις εἰς τὴν ὑπερκειμένην κορυφὴν τοῦ Ἀγ. Ἡλίου. Ἡ ἀποψὶς ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄρος ἀνόδου προκαλεῖ τρόμον, ἴλιγγον δὲ πραγματικὸν ἢ πραγματοποιοῦν τὸν τολμήματος, ἰδίᾳ κατὰ τινα, οὐχὶ ἀραιὰ, σημεῖα τῆς ἐνιαχοῦ καθέτως κεκαρραγμένης ἐπὶ τοῦ σαθροῦ βράχου ὁδοῦ. Ἐπὶ τῆς ἀκτῆς περιέμενον ἡμᾶς οἱ περιόικοι καὶ πλήθος ὑποζυγίων, ἅτινα θὰ ἔφερον ἡμᾶς ἐπὶ τῶν νώτων των — τὰ δυστυχῆ ζῶα — μέχρι τῆς ὑψηλῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς. Τὰ εὐφρέστερα ὅμως τούτων ἔκριναν καλὸν νὰ ἀποτινάζωσι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατὰ τὴν κοπιώδη ἀνάβασιν τὰ σαρκώδη φορτία των, παραστρατίζοντα αἰφνης καὶ ἐξαφανιζόμενα εἰς τὰς κλιτύας τοῦ ὄρους! Τοιοῦτοτρόπως μικροῦ δεῖν πολύσαρκός τις Γερμανὸς ἐκυλίστο, ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ σημείου τῆς ἀποτινάζεώς του, εἰς τὴν κρημνώδη κατωφέρειαν μέχρι τῆς θαλάσσης, ἐὰν μὴ παρατυχὼν τις ἀγωγιάτης συνεκράτει αὐτόν, περιστραφέντα ὅμως περὶ τὸν ἄξονά του ἤδη τρίς ἢ τετράκις καὶ μολωπισθέντα, ἐλαφρῶς εὐτυχῶς. Οὕτως οἱ τολμηρότεροι μόνον κατάρθωσαν νὰ ἱππεύσωσι μέχρι τοῦ ἄκρου τοῦ σάγματος (Σελάδας καλουμένου) τοῦ χωρίζοντος τὸ Μεσαβουνό, ἀπὸ τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν τοῦ Ἀγίου Ἡλίου. Ἐκεῖ ἀφιππεύσαντες πάντες ἐπιδράτημεν πρὸς τὴν μεσημβρινὴν κλιτὺν τοῦ ὄρους, ἐνθα τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως. Πρὸ τοῦ ἐκκλησιδίου ὁ Εὐαγγελισμός, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπαρξὶς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκεῖνῃ θέσει πολλαχῶς ὑπῆρξε καὶ διὰ τὸν ἀνασκαφέντα εὐεργετική, παρετέθησαν ὑπὸ τοῦ εὐγενούς Γερμανοῦ, τοῦ προηγμένου ἡμῶν καὶ τὰ πάντα καταλλήλως προπαρασκευάσαντος, ἀναμνηστικὰ διάφορα ὅπως δυνηθῶμεν ἀνέτως νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν πρὸς τὰ ἐρείπια ἀνοδὸν καὶ τὴν ἀνὰ ταῦτα μακρὰν περιπλάνησιν. Διότι ἡ ἀρχαία πόλις, κειμένη ἐπὶ τῆς ὑψηλότερας κλιτύος τοῦ Μεσαβουνοῦ, ἔχει ἐκτασιν οὐ μικράν, πολλὰ δὲ τὰ ὄντως ἀξιοθέατα μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς, τὰ ὁποῖα καὶ πρὸ

τῆς ἀνασκαφῆς δὲν ἦσαν ὅλως ἀόρατα. Ὁ κ. Gaertringen εἶχε τὴν ὁδηγίαν, ἐρμηνεύων τὰ πάντα σαφῶς καὶ σοφῶς. Τὰ σωζόμενα ἐρείπια τῆς πόλεως προέρχονται, ὡς τὰ πολλά, ἐκ τῆς ἑλληνιστικῆς χρονικῆς περιόδου καὶ ἰδίᾳ τῆς τῶν Πτολεμαίων, οἵτινες τὴν νήσον κέντρον ἔχοντες τῆς ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον δυνάμεώς των, περιεποιήθησαν τὴν πόλιν ἐξωραίσαντες αὐτὴν πολυειδῶς, ἐγκαταστήσαντες ἅμα φρουρὰν ἐν αὐτῇ. Οὕτως εὐρίσκει τις ἐκεῖ οἰκοδομήματα πάμπολλα τῶν χρόνων ἐκείνων, οἷον τὸ Θέατρον (ἐπισκευασθὲν κατὰ τὴν Ρωμ. ἐποχὴν) τὴν Βασιλικὴν Στοάν, τῆς ὁποίας ἡ ἀρκτική πλευρὰ συνορεύει μὲ τὴν Ἀγοράν, τὸν ναὸν τῶν Αἰγυπτίων θεῶν, τὸν ναὸν τοῦ Διόνυσου καὶ τῶν Πτολεμαίων ἐν ᾧ κατὰ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους ἐγκατεστάθη ἡ λατρεία Ρωμαίων αυτοκρατόρων (τιμωμένων ὡς θεῶν) τὸ Πτολεμαϊκὸν Γυμνάσιον, τοὺς στρατῶνας καὶ ἄλλα τινὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κτίρια, ὧν ἐρείπια σώζονται εἰσέτι πολλοῦ ἄξια. Ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς κτίρια εἶνε ἡ ἀγορά, τὸ Γυμνάσιον τῶν ἐφήβων, τοῦ ὁποίου δὲν σώζονται ἢ ἐλάχιστα μέρη, περὶ τὸ ὁποῖον ὅμως διεσώθησαν, ἐπὶ τοῦ βράχου κεκαρραγμένα, ἐπιγραφαὶ «παιδικαὶ» ἀρχαιόταται καὶ περιεργόταται τὰς ἐκφράσεις. Τὸ κυριώτερον ὅμως οἰκοδόμημα τῶν ἑλληνικῶν χρόνων καὶ δὴ τῶν ἀρχαιοτάτων, ἴσως τοῦ βου π. Χ. αἰῶνος, εἶνε ὁ ἐν ἐπιφανεστάτῃ καὶ ἀποπτικῇ πρὸς τὴν θάλασσαν θέσει, καλῶς δὲ ὅπως δῆποτε διατηρούμενος ἐν τῷ σχεδιαγραμμάτι του, ναὸς τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνος (ἀπὸ Κάρνου τοῦ Μάντεως). Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ ἔχει τὴν ἐξῆς ἰδιορρυθμίαν ἐν ᾧ ἀποτελεῖται ἐκ προναοῦ καὶ σηκῶ, ὡς πάντες οἱ τοῦ ἀρχαίου ρυθμοῦ ναοί, ἔχει παραπλεύρως, δύο μικρὰ δωμάτια συγκοινωνοῦντα ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν σηκόν. Ἐχρησίμευον δὲ ταῦτα πιθανῶς πρὸς φύλαξιν τῶν πολυτίμων ἀναθημάτων. Ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται ἔτι κεκαρραγμένα ἐπὶ τοῦ λίθου ἴχνη ἢ περιγράμματα τῶν ποδῶν, τῶν εὐλαβῶν πάντως προσκυνητῶν τοῦ ἱεροῦ, οἵτινες ἐπιστοποιοῦν οὕτω τὴν ἀφίξιν των ἐκεῖ διὰ τῆς ἐγκαρᾶς τῶν ἰχνῶν τῶν ποδῶν αὐτῶν. Τοιοῦτο τι ἄλλως τε ἔθιμον τῶν ἀρχαίων ἐβεβαιώθη ἤδη καὶ ἀλλαχὺ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ ἀρχαίων ναῶν. Περαιτέρω ὀλίγον τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ σώζεται, ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένος, ὁ τοῦ τεμένους «θησαυρὸς», τὸ χρηματοκιβώτιον οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐρρίπτετο ὁ ὀβολὸς τῶν προσκυνητῶν δι' ὁπῆς ἐπὶ τοῦ καλύμματος αὐ-

τοῦ. Τὰ τοιούτου εἶδους μνημεῖα ἀπετελοῦντο, ὡς καὶ ἄλλοθεν γνωστὸν ἐγένετο (ἐν Κῷ λ. χ. ἀνεκαλύφθη σχεδὸν ἄρτιον τοιοῦτον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ) ἐκ λάρακος ὀλολίθου (ἢ καὶ ἐκ τετραγώνου ἐν τῷ βράχῳ λαξεύματος) ἐξησφαλισμένης διὰ καλύμματος λιθίνου τοιούτου βάρους, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἀφαίρεσις αὐτοῦ ἄνευ συνδρομῆς πολλῶν χειρῶν καὶ καταλλήλων ὀργάνων. Ἐξησφαλίζετο δ' οὕτως ὁ κοινὸς θησαυρὸς ἀπὸ προχείρου κλοπῆς.

Ἀξιοθέατος λίαν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς εἶνε ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις τῆς Θήρας, ἣν ὁ εὐγενὴς βαρὼνος ἀπεκάλυψεν ἐν μέρει δι' ἰδίαν αὐτοῦ δαπανῶν, διδακτικωτάτῃ δὲ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τῶν ἐρειπίων αὐτῆς. Ἰδίᾳ αἱ ὁδοὶ αὐτῆς καὶ τὰ ἰδιαίτερα οἰκήματα, ὧν σώζονται ἔτι ἱκανὰ λείψανα, συντελοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ζωῆς τῆς ἀρχαίας ἐκείνης πόλεως. Εἶνε δὲ ἀναμφιβόλως ἐν τῶν θελγήτρων τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐρειπίων ἐνὸς ἀρχαίου συνοικισμοῦ, ἡ εὐχερὴς ἀναπαράστασις ἐν τῇ φαντασίᾳ, τῆς ἐκλιπούσης ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὴν μικρὰν σχετικῶς καταστροφὴν ἣν ὁ χρόνος καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπροξένησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκείνῃ πρωτεύουσῃ, χάρις δὲ καὶ εἰς τὴν ἔξοχον ἀνασκαφὴν, ἣν ἐξέτελεσεν ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος, κατορθοῦται ὄντως ἱκανοποιητικῶτα. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἅπας ὁ κινητὸς πληθυσμὸς τῆς νεκρᾶς πόλεως ἐξεκίνει ἐν μακρᾷ σειρᾷ, πρὸς τὸν σταθμὸν τῆς Σελάδας, ἐνθα ἀνέμενον οἱ ἡμίονοι, ὅπως ἀναβιβάσωσιν ἡμᾶς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀγ. Ἡλίου. Οὕτως, ἐντὸς βραχέος, ἔμεινε καὶ πάλιν ἡ νεκρὰ πόλις ἐν τῇ προαιωνίᾳ αὐτῆς σιγῇ. Ἡ ἀνάβασις εἰς τὴν μονὴν διήρκεσε περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἡ ἀποψὶς εἶνε ὄντως μαγευτική, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι βλέπει τις ἐκεῖθεν τὴν νήσον ἅπασαν, μετὰ τῶν γραφικῶν αὐτῆς κομπούλεων τῶν πλαισιουμένων ὑπὸ ἀμπελώνων καὶ φυτειῶν, τὸ βλέμμα ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ Λυβικοῦ πελάγους, διακρίνον, ἐν ἡμέρᾳ αἰθρίας, τὰ χιονοσκεπῆ τῆς Κρήτης ὄρη! Δυστυχῶς ὅμως αἱ συνθήκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ στόμαχος ἡμῶν εὐρίσκετο κατὰ τὴν ὥραν αὐτήν, μετὰ ὁδοπορίαν τόσῃ ἐπίπονον, δὲν μᾶς ἐπέτρεπον μακρὰν ἀπόλαυσιν τῆς θέας, καὶ ἐπομένως εἰσῆλθον σπεύδοντες εἰς τὴν Μονήν, ὅπου ὁ κ. Gaertringen εἶχε φροντίσει νὰ προπαρασκευάσῃσι λιτὸν μὲν ἀλλ' ὀρεκτικώτατον ἐξ ἀμῶν πρόγευμα. Σημειωτέον ὅτι εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Ἀμφιτρώωνος ἡμῶν ἦλθεν ὁ εὐγενὴς δήμαρχος τῆς

νήσου, προσενεγκὼν ἄφθονον οἶνον δεκαετῇ — «ἀληθὲς νέκταρ» κατὰ τοὺς Γερμανοὺς — καὶ ὁ φιλοφρονέστατος ἡγούμενος τῆς Μονῆς, δι' ἄλλων πολλῶν παροχῶν. Αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας, ἃς διήρχοντο τότε οἱ καλοὶ μοναχοί, δὲν ἐπέτρεψαν εἰς αὐτοὺς, δυστυχῶς, νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸ πρόγευμα καὶ νὰ μᾶς περιποιηθῶσιν ὡς ἐπεθύμουν. Ἡ φιλοξενία των ὅμως καὶ ἡ χαρὰ των ἐπὶ τῇ ἐπισκέψει ἡμῶν, ἐξεδηλοῦντο εἰς τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς παρείχον ἡμῖν πᾶν τὸ κατὰ δύναμιν. Τὸ πρόγευμα ὑπῆρξεν ἀπολαυστικώτατον καὶ φαιδρότατον, διακοπὴν πλειστάκις ὑπὸ προπόσεων ποικίλων καὶ εἰς διαφορὸς γλώσσας — ἐν αἷς βεβαίως καὶ ἡ ἑλληνικὴ δὲν ὑστέρησεν. Διότι τοὺς ξένους προσηγόρευσεν εὐφραδέστατα ἐγγχώριός τις τῶν δημορχικῶν, ἀνταπήντησεν δὲ εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ ξενίᾳ ὁ πρύτανης κ. Λάμπρος. Μετὰ τὸ γεῦμα, ἱππεύσαντες καὶ πάλιν, κατήλθομεν τοῦ ὄρους καὶ διασχίσαντες τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς νήσου, διὰ τῆς κοινοπόλεως «Πύργος», ἐφθάσαμεν περὶ τὴν 4ην μ. μ. ὥραν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου «Φηρά». Ἡ δύο περίπου ὥρας διαρκέσασα πορεία αὕτη, ἐν μέσῳ ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ τῶν παρατεταγμένων ἀνὰ τὴν ὁδὸν περιοίκων, κατέθελε πάντας τοὺς ξένους, μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀνταπαντῶντας εἰς τοὺς χαιρετισμοὺς τῶν χωρικῶν, οἵτινες καὶ ἔθραινον αὐτοὺς πολλαχὺ δι' ἀνθέων. Ἐν τῇ γραφικῇ πρωτεύουσῃ ἀνέμενον ἡμᾶς οἱ κάτοικοι πάντες πρὸ τοῦ νεοδημίου μικροῦ Μουσείου, τοῦ ἀναλώμασι τοῦ κ. Gaertringen ἀνεγερθέντος, μετὰ τῆς ἐγγχωρίου μουσικῆς των καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων, μὴ ἐξαιρουμένων βεβαίως τῶν κ. κ. προξένων Γαλλίας, Γερμανίας κτλ. Ἡ ἀφίξις μας ἐπανηγυρίσθη οὕτως ἐπὶ τὸ ἐπισημότερον, ἀνακρουσθέντος τοῦ ἑθν. ὕμνου ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τοῦ κ. Πρυτάνεως, ὃν, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, περιέμενον νὰ ἴδωσι φέροντα τὴν χρυσὴν ἄλυσσον, τὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῷ δωρηθεῖσαν! Τὸ μικρὸν μουσεῖον περιλαμβάνει κυρίως τὴν ὥραιαν συλλογὴν τῶν ἀρχαίων ἀγγείων τῆς Θήρας, γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ, τὰ εὐρεθέντα ἐν τῷ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνασκαφῆντι νεκροταφείῳ τῷ παρὰ τὴν Σελάδα. Ἐπίσης τὰ ὀλίγα προϊστορικὰ εὐρήματα τὰ παρὰ τὸ «Ἀκρωτήριον» ἀνασκαφέντα, γλυπτά τινα ἔργα ἑλληνικῶν χρόνων, ἐν οἷς κεφαλὰς τινος εἰκονιστικῆς καλλίστης τέχνης, πῆλινα εἰδώλια, ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα, κατατεταγμένα ἄριστα ἐντὸς ὑαλοφράκτων ἐρμαρίων. Ὁ ἑφορὸς τοῦ Μουσείου κ.

Βασιλείου, ὁ καὶ σχολάρχης ἐν τῇ πόλει, εἶνε ἄξιος ὄντως ἐπαίνου διὰ τὴν ἐν τῷ Μουσείῳ εὐπρέπειαν καὶ τάξιν. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μουσείου ὠδηγήθημεν εἰς τὴν λέσχην τῆς πόλεως, ὅπου πλούσιον κυλικεῖον εἶχε παρατεθῆ ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς. Πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἡ εἰκὼν τοῦ κ. Gaertingen, τοῦ ἐπιτίμου πολίτου πρό τινας, τιμῆς ἕνεκα (δικαίας ἄλλως τε) ἀναγορευθέντος. Προπόσεις καὶ ἐκεῖ καί... ὑπερενθουσιασμός! Οἱ πρόξενοι τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας κ. κ. Δελένδα ἐδέχοντο συγχρόνως τὰς ἐπισκέψεις διαφύων ξένων, προσφέροντες ἀναψυκτικά καὶ γλυκίσματα. Οἱ κάτοικοι πάντες ἐπλημμύρουν τὰς στενάς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἦτις διὰ τῆς παρουσίας τούτων ξένων, εἶχε λάβει ὄψιν ἀσυνήθη καὶ ὅλως ἔκτακτον. Ἡ θέα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀπὸ πολλῶν σημείων τῆς ὑψηλῆς καὶ ἐπὶ ἀποκρήμινου κορυφογραμμῆς ἐκτισμένης πόλεως, εἶνε μαγική, πλεῖσται δὲ τῶν οἰκίων αὐτῆς προεξέχουσιν οὕτως ἐπὶ τοῦ κρημνῶδους ἐδάφους, ὥστε φαίνονται κάτωθεν

ὥσει μεταίωροι. Ἡ κάθοδος ὅμως πρὸς τὸν ὄρμον δι' ἐλικοειδοῦς ὁδοῦ ὁρθίας σχεδὸν καὶ λιθοστρώτου εἶνε αὐτόχροημα βασιανιστική. Εἶχε πλέον δύσει ὁ ἥλιος ὅτε ἐπεβιβάσθημεν ἐπὶ τῶν πλοίων, ἅτινα, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, εἶχον ἐπιστρέψει ἀναμένοντα ἡμᾶς κάτωθεν τῆς πόλεως. Δὲν ἠγκυροβόλησαν, διότι, ὡς εἴπομεν, ὁ λιμὴν (;) εἶνε ἀπίθμενος, ἀλλ' ἡ ἀτάραχος θάλασσα ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὴν ἐν ἀσφαλείᾳ παραμονὴν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν τὸ ἕτερον τῶν πλοίων, ὡς ἠγγέλθη προηγουμένως, θὰ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πρὸ ὀλίγων χρόνων ἀναδύσασαν ἡφαιστειώδη νησὶ «τὴν καυμένην» ὅπως ἀποβιβάσῃ ἐκεῖ τοὺς θέλοντας ν' ἀνέλθωσιν μέχρι τῶν κρατήρων αὐτῆς. Τὸ βαθὺ ὅμως σκότος τῆς ἐσπέρας ἐκείνης, ἀπέτρεψε τοὺς περισσοτέρους νὰ διαπράξωσι τὸ τόλμημα τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης, οἱ ἐπιχειρήσαντες δὲ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσαν ἢ νὰ φθείρωσι, μέχρι γυμνώσεως τῶν ποδῶν, τὰ ὑποδήματά των καὶ νὰ ἐπιστρέψωσι κατάκοποι καὶ ἀπογοητευμένοι... διότι, οὐδὲν εἶδον!

ΒΑΛΕΡΙΟΣ ΣΤΑΗΣ

ΕΛΑΣΤΑ ΞΕΝΑ

«Αχ! ἔρημοι εἵμαστε κ' οἱ δυὸ
κ' οἱ δυὸ ξενητεμένοι,
ἐγὼ κ' ὁ πόνος ὁ κρυφὸς
ποῦ στήν καρδιά μου μένει.
Ἐλα σὰ ξένα γρήγορα
τὸν πόνο μου νὰ σβύσῃς
καὶ στήν καρδιά μου ἀντὶ γι' αὐτὸν
ἐσὺ νὰ κατοικήσῃς.

ΣΚΙΑ

Χαριτωμένη μου σκιά,
ὅπου σιμὰ διαβαίνεις
καὶ χύνεσαι στὸν ποταμὸ

καὶ χάνεσαι καὶ σβαίνεις
κ' οὔτε σημάδι στὸ νερὸ
κανένα δὲν ἀφίνεις,
ὥσάν τοῦ νοῦ μου ἡ ἀστραπὴ
χαμογελᾷς καὶ σβύνεις.

ΒΡΑΔΥ

Ρίχτω τὰ μάτια μου ψηλὰ
στήν πλατωσιὰ τοῦ αἰθέρα
καὶ βλέπω μὲς τῇ σκοτεινιά
νὰ σιγοπέφτῃ ἡ ἡμέρα
καὶ ὁ λογισμὸς μου σὰν τὸ φῶς
τραβιέται κ' ἀπολείπει
μπρὸς σὰ φρικτὰ φαντάσματα
ὅπου γεννᾷ ἡ λύπη.

ΤΑΝΟΣ ΚΕΛΜΑΣ

Ι. ΛΕΜΑΝΣΚΥ

ΜΥΘΟΙ *

Ο ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΡΑΚΑΣ

Ενας κόρακας εἶδε ἕναν αἰετὸ νὰ πετᾷ ψηλὰ στὸν οὐρανό. Ὁ αἰετὸς κρατοῦσε στὰ νύχια του ἕνα ἀρνάκι. Καὶ ὁ Κόρακας λέγει: Τί καλά, ποῦ δὲν εἶμαι αἰετός. Ἔτσι γλυτόνω καὶ ἀπὸ ἕνα τέτοιο φορτίο.

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΛΕΟΝΤΟΣ

Ἐνας κυνηγὸς εἶδε ἕνα λέοντα ποῦ ἐβάδιζε μὲ δυσκολία καὶ τὸν ἐρώτησε τί ἔχει. — «Κάτι μπήκε στὸ πόδι μου· κύτταξε, σὲ παρακαλῶ, τί εἶνε». Ὁ κυνηγὸς ἐκύτταξε, ἐτράβηξε ἕνα ἀγκάθι, ἔδωσε μὲ τὸ μανδύλι του τὴν πληγὴ καὶ εὐχαριστημένος γιὰ τὴ μεγαλοφυΐα του καὶ χαρούμενος ἐτοιμαζόταν νὰ φύγῃ. Μὰ τὸ θηρίον τοῦ εἶπε: «Στάσου λίγο, γιατί εἶσαι τόσο βιαστικός;» Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ κατέφερε ἕνα δυνατό κύπλημα μὲ τὸ γερό του πόδι καὶ τὸν ἔφαγε μὲ πολλὴν ὄρεξι, γιατί ἦταν πεινασμένος.

ΟΠΟΙΟΣ ΠΗ ΨΕΜΑΤΑ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΘΑ ΠΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΗ

Ὁ μικρὸς Θωμᾶς, ποῦ ἔβροσκε πρόβατα, ἠθέλησε μιὰ φορὰ νὰ γελᾷ μὲ τοὺς μεγάλους. Ἐτρεξε στὸ χωριὸ καὶ ἐφώναζε πῶς ἔπесαν λύκοι στὰ πρόβατά του. Ἐκεῖνοι ἐπῆραν ἀξίνες καὶ ρόπαλα κ' ἔτρεξαν νὰ βοηθήσουν, μὰ λύκους δὲν εὗρηκαν. Τὰ πρόβατα ἔβροσαν ἡσυχᾷ. Ἐκατάλαβαν πῶς τοὺς ἐγέλασε ὁ Θωμᾶς καὶ τοῦ ἔδωκαν παρὰ μίαν τεσσαράκοντα. Μὲ τὸ μάθημα αὐτὸ δὲν ἐτόλμησε πειρᾶ ὁ Θωμᾶς νὰ τὸ ξανακάνῃ. Τώρα ὅμως ποῦ μεγάλωσε κ' ἐγίνε χεροδύναμος, γελᾷ τοὺς μικρούς.

ΟΙ ΦΙΛΟΙ

Ἐνας λαγὸς ἔκανε συντροφιά μὲ ἕνα ἄλογο· ἕνα ταῦρο, ἕνα πρόβατο καὶ ἕνα γαῖδαρο. Τοὺς ἀγαποῦσε πολὺ μὰ δὲν τοὺς ἐγνώριζε τόσο καλά. Μιὰν ἡμέρα ποῦ τὸν κυνήγησαν σκύλοι, μπήκε σ' ἕνα δάσος, ἔπειτα σ' ἕναν ἀγρὸ ὅπου ἔβροσαν οἱ σύντροφοί του. Ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι καὶ τὰ ζῶα ἔχουν τὴν κακὴ συνήθεια, ὅταν κινδυνεύουν νὰ καταφεύγουν στοὺς φίλους των. Τοὺς παρακάλεσε λοιπὸν νὰ τὸν

* Περὶ τοῦ τελευταίως ἐκδοθέντος ἔργου τοῦ Λεμάνσκυ Proza Ironiczna ὠμιλήσαμεν ἤδη καὶ ἐδώσαμεν δύο μικρὰ ἀποσπάσματα. Σήμερον δημοσιεύομεν ὀλίγους ἀκόμη μύθους, ἐκ τοῦ πολωνικοῦ μεταφρασμένους.

σώσουν. Μὰ εἶδε πῶς ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἔλεγε καθένας:

— Εὐχαρίστως, μὰ σήμερα δὲν ἔχω καιρὸ. Ἀῦριο, λές κ' ἔλεγε τὸ ἄλογο.

— Ἀμέσως, ἀμέσως, μὰ ἄφησέ με λίγο ἀκόμη νὰ ξαπλώσω γιατί ἐπαράφαγα, σὰν νὰ βογγοῦσε ὁ ταῦρος.

— Ἀγαπημένε μου, ἔλεγε τὸ πρόβατο, θὰ σὲ βοηθοῦσα μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, μὰ φοβοῦμαι τὸ μαλλί μου.

— Καλὰ, ἐγκάρισε ὁ γαῖδαρος, μὰ δόσε μου μιὰ λεοντὴ νὰ τρομάξω τὰ σκυλιὰ.

Ἐξύγισε ὅλα αὐτὰ μέσα στὸ κεφάλι του ὁ λαγὸς καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐχώθηκε πάλι στὸ δάσος ὅπου καὶ σώθηκε.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΦΙΛΙΑΣ

Μέσα στὸ κλουβὶ ἐνὸς λέοντος ἔβαλαν ἕνα σκύλο νὰ τοῦ κρατῇ συντροφιά, νὰ τὸν ὑπηρετῇ καὶ τὸν παρηγορῇ. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέρα ὁ σκύλος ἔκανε ἐντύπωση στὸ λεοντάρι μὲ τὸ πνεῦμα του, μὲ τὴν τόλμη του καὶ μὲ τὴν φιλία ποῦ τοῦ ἔδειχνε. Δὲν ἐλογιάριζε γιὰ τίποτε τὸν βασιλεῖα τῆς ἐρήμου καὶ ὄχι μόνον ἄρπαζε ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ κρέας ποῦ ἔτρωγε, μὰ κάποτε τὸν ἐδάγκανε. Οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔβλεπαν τὰ δύο ζῶα, ἐθαύμαζαν: «Νὰ μιὰ φορὰ φιλία ἀληθινή!»

Ὁ λέων, ὅταν ἔμενε μόνος μὲ τὸν σκύλο, ἔγλυφε τῆς πληγῆς του καὶ συλλογιζόταν: «Εἶναι ντροπὴ μου, ἐγὼ λεοντάρι, νὰ σκοτώσω ἕνα σκύλι. Καλλίτερα νὰ τ' ἀφίνω νὰ κάνῃ ὅ,τι θέλει. Μὰ πάλι δὲν ἔχω πειρὰ ὑπομονῆς· αῦριο, ἐμπρὸς σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἀνόητα μᾶς παίρνουν γιὰ φίλους, θὰ τὸν κάνω χίλια κομμάτια τὸν ἀδιάντροπο σκύλο».

Ἐπῆγε ὅμως, ποῖος ἔχει πῶς, ἐκείνη τὴ νύχτα νὰ ψοφήσῃ ὁ σκύλος καὶ ἔτσι ἐγλύτωσε ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ θηρίου. Ὅταν τὴν ἄλλην ἡμέρα ἔμαθε τὸν θάνατό του ὁ λέων, ἄρχισε νὰ οὐρλιάζῃ ἀπογοητευμένος καὶ οὔτε τὴν ἡμέραν ἐκείνη οὔτε τὴν ἄλλην ἔφαγε τίποτε. Μάλιστα, τὸσον τὸν πείραξε ἡ ἀποτυχία τοῦ σχεδίου του, ποῦ ἐψόφησε. Ἔτσι θὰ μπορούσε νὰ εὕρῃ τὴν ψυχὴ τοῦ σκύλου στὰ Ἡλύσια καὶ νὰ ἐκδικηθῇ. Ὁ ἐπιστάτης ὅταν ἔδειχνε τὸ ἀδειανὸ κλουβί, ἔλεγε: Ἦταν, ἀληθινά, ἕνα σπάνιο παράδειγμα φιλίας.

Μετάφρασις Μ. Α. καὶ Κ. Μ.

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἀπὸ τὸ νέον βιβλίον «Ὁ Προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους» τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Ν. Διομήδους ὑφηγητοῦ τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀναδημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον ἐνδιαφέρον ἀπόσπασμα.

Η Βουλὴ συνερχομένη εἰς τακτικὰς συνεδριάσεις καὶ ἐπιληφθεῖσα ἤδη τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐργασίας δικαιοῦται, οὐδενὸς κωλύματος ὑφισταμένου, ν' ἀρνηθῇ ἐν συνόλῳ τὴν ψήφον αὐτῆς εἰς τὸν ὑπὸ συζήτησιν προϋπολογισμὸν καὶ νὰ θέσῃ οὕτω τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ Κράτος πρὸ καταστάσεως μὴ συναδούσης πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τεθειμένας ἀρχάς: Δικαιοῦται δηλ. ἡ Βουλὴ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ὑπὸ τοῦ Συντάγματος ἐπιβαλλομένην συνεργασίαν αὐτῆς μετὰ τοῦ Ὑπουργείου ὡς ὅπλον πρὸς ἐπίτευξιν πολιτικῶν σκοπῶν;

Ἡ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περὶ τῆς κατὰ τὸ Σύνταγμα νομικῆς φύσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ γενομένη ἀνάπτυξις ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τοιαύτη τις στάσις τῆς Βουλῆς εἶνε ἀδικαιολόγητος, ὡς παραβιάζουσα αὐτὰς τὰς ἀρχάς τοῦ Συντάγματος, οὕτινος τὸ πνεῦμα ἐξεδηλώθη καὶ δι' αὐτῆς τῆς φράσεως, ἦν μετεχειρίσθησαν οἱ συντάκται αὐτοῦ, ὅπως ὀρίσωσι τὴν συμμετοχὴν τῆς Βουλῆς ἐν τῇ καταρτίσει τοῦ προϋπολογισμοῦ. Τὸ ἄρθρον 60 λέγει ρητῶς «ἡ Βουλὴ ψηφίζει», δὲν ἀφίνει τουτέστιν εἰς τὸ αὐτοπροαίρετον αὐτῆς τὴν τελείωσιν τῆς πράξεως ταύτης, ἀλλ' ἐπιτακτικῶς δηλοῖ ὅτι ἡ Βουλὴ πρέπει νὰ ψηφίσῃ. Εἶδομεν δὲ ἀνωτέρω τὴν ἔννοιαν τῆς ψήφου ταύτης, τὴν πρόθεσιν τοῦ Συντάγματος ν' ἀφαιρέσῃ τὴν κατάρτισιν τοῦ διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος προγράμματος τῆς διοικήσεως ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας μόνης τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ ν' ἀναθέσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς δύο ὁμοῦ νομοθετικούς παράγοντας, ὅπως καὶ ἡ Βουλὴ μελετήσῃ, γνωρίσῃ, ἀλέγῃ τὰ ἡμαρτημένα καὶ μεταβάλλουσα αὐτὰ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἐγκρίνῃ αὐτήν. Ὁ προϋπολογισμὸς κατ' ἀρχὴν δὲν εἶνε πράξις ἐλευθέρᾳ τῆς Βουλῆς, διότι καταρτίζεται ἐν συνόλῳ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθιερωμένης νομοθεσίας, ἥς εἰκονίζει τὰ ἐπὶ ἐν ἔτος οικονομικὰ ἀποτελέσματα. Οἱ διάφοροι νόμοι, οἱ ὁργανοῦντες τὴν διοίκησιν καὶ καθορίζοντες τὸν τρόπον καὶ τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας

τῶν πολιτειακῶν ὁργάνων, κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἐφ' ὅσον ἰσχύουσιν. δὲν ἐπὶ ληθῇ δηλ. οὐδεμίᾳ νεωτέρα νομοθετικῇ πράξις καταργοῦσα αὐτοὺς, διότι ἡ ἀδιάκοπος αὐτῶν ἐφαρμογὴ ἀσφαλίζει τὴν ἀναγκαίαν κανονικότητα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κράτους. Συνεπῶς κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος, τὸ στηριζόμενον ἐπὶ τῶν κειμένων νόμων, ὁ προϋπολογισμὸς οὐδὲν ἀναφέρει, ὅπερ δὲν ἀπολαύει τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τῆς Βουλῆς, διότι ἄνευ ταύτης θὰ εἶχον ἐπέλθῃ νομοθετικαὶ μεταβολαί, αἵτινες θὰ κατωπρίζοντο ἐπὶ τοῦ συνταχθέντος προϋπολογισμοῦ. Ὅσαι τουναντίον πιστώσεις ἢ ἀναφέρονται εἰς νόμους, οὔτινες δύναται καὶ διὰ μικροτέρων τῶν ἀναγραφομένων κονδυλίων νὰ ἐφαρμοσθῶσιν, ἢ ἀποβλέπουσιν εἰς δαπάνας νῦν τὸ πρῶτον ἐγκρινομένας, ταύτας, μὴ δεσμευομένη ὑπὸ νομικῆς τιнос ὑποχρεώσεως, δικαιοῦται ἡ Βουλὴ κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ψήφισιν τῶν σχετικῶν ἁρθρῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ μεταβάλῃ ἢ ἀπορρίψῃ, ἀναλόγως τῆς γνώμης ἥτις θὰ κυριαρχήσῃ κατὰ τὰς διεξαγομένης διασκέψεις. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ προϋπολογισμὸς οὐδὲν περιέχει, ὅπερ δὲν ἐγένετο ἤδη ἀποδεκτὸν ὑπὸ τῆς Βουλῆς, πῶς δύναται αὕτη τοῦτο μὲν νὰ συναινῇ εἰς τὸ περιεχόμενον του, τοῦτο δὲ ν' ἀρνηθῇ τὴν ψήφον αὐτῆς ἐν συνόλῳ, ἐκφράζουσα οὕτω δυσπιστίαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν διὰ πρᾶξιν, ἦν αὕτη παρουσιάζει συμφώνως πρὸς τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ἐκδηλωθείσας διαθέσεις τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ λαοῦ;

Ἐάν ἡ Βουλὴ φρονῇ ὅτι τὸ κρατοῦν τὴν διεύθυνσιν τῆς χώρας Ὑπουργεῖον δὲν ἀπολαύει πλέον τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἔθνους, ὅτι ἡ διοίκησις αὐτοῦ εἶνε ἐπιζήμιος εἰς τὸ δημόσυμφέρον, ἔχει ἄλλα προχειρότερα μέσα καὶ ἥττον ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν κανονικὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων τοῦ Κράτους πρὸς πραγμάτων τῆς θελήσεως αὐτῆς. Οἷονδῆποτε νομοσχέδιον ὑποβαλλόμενον εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ ἀδέσμευτον κρίσιν τῆς Βουλῆς, πᾶσα πίστωση ἦν πρὸς ἐκτέλεσιν κυβερνητικῆς τιнос ἐνεργείας αἰτεῖ τὸ ὑπουργεῖον, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς γνώμης τοῦ ἔθνους, οὐχὶ δ' ὁμοῦ καὶ προϋπολογισμὸς, οὕτινος ἢ κατάρτισις καὶ ψήφισις ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς νομο-

θετικούς παράγοντας μὴ ἐπαφιεμένης αὐτοῖς πλήρους αὐτοβουλίας. Ἡ ἄρνησις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐν συνόλῳ, ἢ διαγραφὴ δαπανῶν ἐκ τοῦ νόμου καθωρισμένων, ἢ μὴ ἀναγνώρισις τῶν πρὸς κάλυψιν αὐτῶν ἀναγκαίων ἐσόδων δὲν εἶνε νόμιμα μέσα πρὸς ἐπίτευξιν πολιτικῶν σκοπῶν καὶ ἀνατροπὴν Ὑπουργείων, οὐδὲ συνάδει πρὸς τὴν ἐννομον τάξιν διὰ τοιούτου τινὸς τύπου νὰ περιβληθῇ ἢ ἐκφρασίς τῆς δυσπιστίας τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν ἱθύνουσαν τὴν χώραν Κυβέρνησιν.

Βεβαίως πάντα τὰνωτέρω δὲν ἐκφράζονται σαφῶς ἐν τῷ Συντάγματι, οὐδὲ προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἀπλῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁρθρου 60, δὲν ὑπέλαβον ὁμοῦ οἱ συντάκται αὐτοῦ ἀπαραίτητον νὰ διατυπώσωσι κατηγορηματικῶς τὴν ἔννοιαν, ἦν προετίθεντο νὰ δώσωσιν εἰς τὰς περὶ προϋπολογισμοῦ διατάξεις, ἀφ' οὗ αὕτη εἶνε κατάδηλος ἐκ τοῦ διέποντος τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου πνεύματος καὶ τῆς ὅλης διαρρυθμίσεως τῆς ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἐκδοθείσης νομοθεσίας. Ἄλλως αὐτὸς ὁ καταστατικός νόμος ἐπιτρέπων εἰς τὴν Βουλὴν ν' ἀρνηθῇ καὶ ἐκεῖνας ἀκόμη τὰς δαπάνας, αἵτινες εἶνε ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Συντάγματος, θὰ ἐχορήγει εἰς τὸν ἕτερον τῶν νομοθετικῶν παραγόντων, τὴν Βουλὴν, τὴν δύναμιν ν' ἀσκήσῃ ἀπεριόριστον κυριαρχικὴν ἐξουσίαν, δυναμένην νομίμως ν' ἀναστέλλῃ, ὅποτε κρὶνῇ εὐλόγον, καὶ αὐτὴν τὴν περαιτέρω ἰσχὴν τοῦ Συντάγματος. Τὸ Σύνταγμα κανόνισαν τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας καὶ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν διαφόρων ἀμέσων τῆς πολιτείας ὁργάνων, προϋποτίθουσιν ὅτι τὰ ὅργανα ταῦτα θὰ ἔχωσιν ὡς ὁδηγὸν ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἐαυτῶν καθηκόντων τοὺς κανόνας, οὓς αὐτὸ κατ' ἀρχὴν ἔθετο, ἢ δὲ νομοθεσία ἐν ταῖς λεπτομερείαις καθώρισεν. Ἡ Συνταγματικὴ ἐξέλιξις—ἐπιλέγει συγγραφεὺς ὃν ἐπανειλημένως ἐμνημονεύσαμεν ἐπὶ μακρὸν φοβουμένη ἐπιστροφὴν εἰς τὰς ἀπολυταρχικὰς ἰδέας, ἥτοι πλήρης δυσπιστίας πρὸς τὸν Μονάρχη, οὕτινος τὰς τυχόν κακοβούλους διαθέσεις ἐπειράθῃ νὰ ἐξουδετερώσῃ διὰ διαφόρων ἐγγυήσεων ἀσφαλιζουσῶν τὴν δημιουργηθεῖσαν νέαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν. Τουναντίον δὲ μικρὰ ἐδόθη προσοχὴ εἰς ἐνδεχομένην παράτυπον καὶ ἀντικανονικὴν πολιτείαν τῶν Βουλῶν, διότι αὐταὶ ἦσαν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ τὰ πλασιθέντα νέα ὅργανα τοῦ πολιτεύματος, ὃν ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἐνεργεια ἐλογίζοντο ὡς οὐσιώδεις περιεχόμενον τῶν περιοριζόντων τὸν Μονάρχη καταστατικῶν νό-

μων. Αὐταὶ αἱ Βουλαι ἦσαν φρουροὶ τοῦ Συντάγματος, κατ' ἀκολουθίαν δὲ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν δὲν ἐκρίθη σκόπιμον νὰ περιφραχθῇ διὰ ρητοῦ τιнос περιορισμοῦ, τοσούτῳ μᾶλλον ἀφ' οὗ ἡ βαρύτες τῆς Γερουσίας ἐν τῷ ὁργανισμῷ τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος καὶ αἱ διάφοροι βασιλικάι προνομίαι τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς, τῆς κυρώσεως τῶν νόμων κτλ. ἐθεωροῦντο ὡς ἐπαρκὲς πρόχωμα κατ' ἐνδεχομένων κοινοβουλευτικῶν ὑπερβασίων.

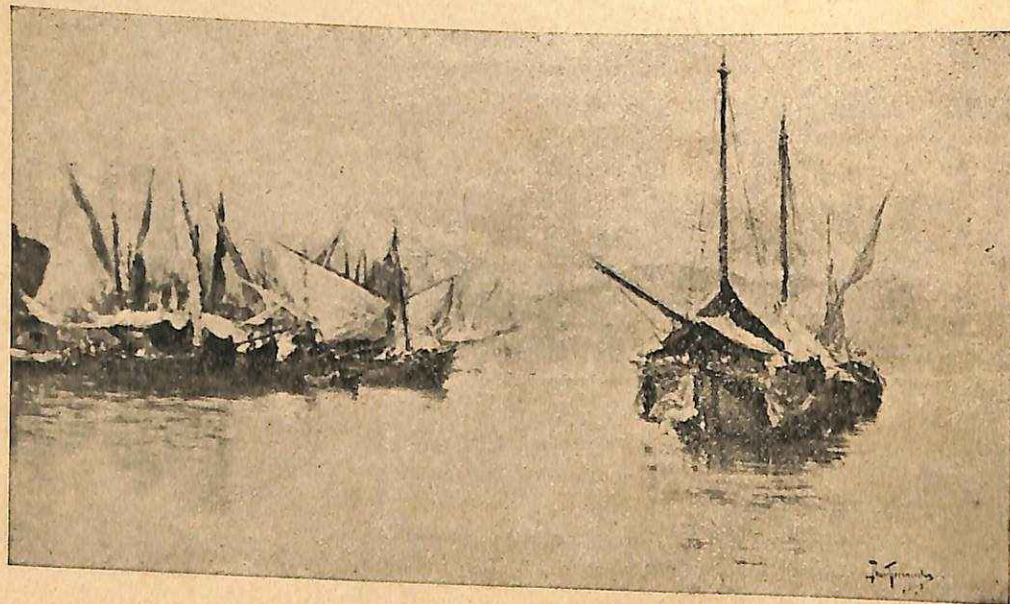
Ἐθεωρεῖτο ἄλλοτε, ἔτι δὲ καὶ σήμερον παρὰ πολλοῖς ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶνε ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ Συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Οἱ ταῦτα πρεσβεύοντες ἐπικαλοῦνται αὐτὸ τὸ Ἀγγλικὸν πολίτευμα, ἰσχυρίζόμενοι ὅτι ἀπαύγασμα τῶν διεπουσῶν αὐτὸ ἰδεῶν εἶνε αἱ περὶ προϋπολογισμοῦ κρατοῦσαι ἀρχαί. Ἐν Ἀγγλίᾳ, λέγουσιν, ὁ προϋπολογισμὸς ψηφιδόμενος ἐτησίως ἐνδεικνύει τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Βουλῶν πρὸς τὸ ἱθύνον τὴν χώραν Ὑπουργεῖον, χορηγούμενων αὐτῷ ἐπὶ ἐν ἔτος τῶν μέσων πρὸς συντήρησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν διαφόρων νόμων καὶ θεσμῶν. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶνε ἀνακριβῆ, διότι τὸ πλεῖστον τῶν ἐσόδων καὶ αἱ δαπάναι τῶν κυριωτέρων ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ Κράτους ἐμονιμοποιήθησαν ἐφάπαξ διὰ νόμων παγίων, οὐδὲ γίνονται κατ' ἔτος ἀντικείμενον τῆς ψήφου τῶν Βουλῶν. Τὰ διαρκῆ ταῦτα ἔσοδα εἰσρέουσι τακτικῶς εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, αἱ δὲ δαπάναι ἐνεργοῦνται ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν καταστατικῶν αὐτῶν νόμων, ἀνεξαρτήτως πάσης ἐτησίας αὐτῶν ψηφίσεως. Μικρὸν μόνον τμήμα τῶν ἐσόδων καὶ αἱ μὴ παγιωθείσαι δαπάναι ὑπόκεινται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου κατ' ἔτος ψηφίσεως, τοῦτο δὲ διότι κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν εἶνε δυνατόν μετ' ἀκριβείας νὰ ὑπολογίσῃ τις ἐφάπαξ διαφόρους παροδικὰς μόνον δαπάνας, ὃν ἡ ἀνάγκη προκύπτει ἐν τῇ φροῇ τοῦ βίου τῶν Κρατῶν. «Καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ βεβαίως τὸ τμήμα τοῦτο τῶν ἐσόδων, ὅπως δαπανηθῇ, δέον προηγουμένως νὰ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἐνδεχομένη μὴ ψήφισις αὐτοῦ χρησιμεύει καὶ ὡς ἐκβίασις κατὰ δυστροποῦντος εἰς τὰς θελήσεις τῆς Βουλῆς Ὑπουργείου. Πλὴν ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1688 ἄπαξ μόνον, κατὰ τὸ 1784, ἀπαντᾷ χοῆσις παρὰ τῶν Κοινοτήτων τοῦ ὅπλου τούτου, ἀλλὰ καὶ τότε δὲν ἠρνήθησαν αὐταὶ ἀπολύτως τὴν ψήφον αὐτῶν συνειδυῖαι

τὸ ἐπιβλαβὲς τοιαύτης τινὸς πράξεως, ἀλλ' ἀπλῶς, ὅπως ἐπιβληθῶσιν εἰς τὸ δυστροποῦν ὑπουργεῖον, ἀνέβαλον μόνον τὴν ἔγκρισιν. Οὕτω, κατὰ τὴν ρῆσιν σπουδαίου συγγραφέως, τὸ ὄπλον τοῦτο τῆς ἀρνήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ repose rouillée dans l'arsenal des garanties constitutionnelles. Ἐὰν τὸ κυβερνῶν κόμμα δὲν εἶνε ἀρεστὸν εἰς τὴν πλειονότητα τῆς χώρας, ὑπάρχουσιν ἄλλα προχειρότερα καὶ ἀβλαβή μέσα πρὸς πραγμάτων τῆς θελήσεως τοῦ ἔθνους, μὴ ζημιοῦντα δὲ τὴν εὐτακτον οἰκονομικὴν αὐτοῦ πορείαν.

Οὐδὲν ὅμως μέσον ὑπάρχει πρὸς ἐξαναγκασμὸν τῆς Βουλῆς νὰ τηρήσῃ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς τὰς ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τεθειμένας ἀρχάς, οὐδ' ὑπάρχει νόμιμός τις μέθοδος παρακώλυουσα αὐτὴν εἰς τὴν ἔμμενον τακτικὴν τῆς ἀρνήσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ τοιαύτη στάσις κεῖται ἐκτὸς παντὸς κανόνος τοῦ ἰσχύοντος δικαίου, οὐδὲ δύναται πλέον τοῦτο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ρυθμιστὴς τῆς γεννηθείσης ἐκνόμου καταστάσεως. Ἐὰν τὰ πρὸς κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τεταγμένα ὄργανα ἐμμένωσιν εἰς τὴν γνώμην ἣν ἐκπροσωπεῖ ἕκαστον, ἐπέρχεται σύγκρουσις ἐξουσιῶν — κρίσις πολιτικὴ — ἐκφεύγουσα τῆς ἀρμοδιότητος τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, διότι οὐδὲν μέσον πρὸς ἐπί-

λυσιν αὐτῆς χορηγεῖ τὸ Σύνταγμα, προνοοῦν μόνον περὶ τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτοῦ πολιτείας. Τὸ Σύνταγμα καθορίζει τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας καὶ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν διαφόρων πολιτειακῶν ὀργάνων, προϋποθέτον πάντοτε ὅτι ταῦτα ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων θὰ τηρῶσιν ἀπαρεγκλίτως τὰς ἀρχάς, αἵτινες ἐθεσπίσθησαν ὡς αἱ σκοπιμώτεραι διὰ τὴν ἐναρμόνιον ζωὴν τοῦ Κράτους. Προκειμένης κρίσεως παύεται ἄρχουσα ἡ ἀρμονία μεταξὺ τῶν παραγόντων ἐκείνων, ὧν ἡ σύμπραξις καὶ σύμπνοια ἀποτελοῦσιν ἀναπόδραστον ὄρον νομιμότητος πάσης πολιτειακῆς δράσεως, ἐπικρατεῖ δὲ ὁ ἰσχυρότερος ἐξακολουθῶν τὴν κυβερνησὶν τῆς χώρας, — μὴ δυναμένην οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀνασταλῇ — κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ δοξασίας, καὶ ἀδιαφορῶν ἂν αὐταί εἶνε παρὰ πάντων ἀσπασταί. Ἐὰν ἡ ἀντισυνταγματικὴ αὕτη κατάστασις παραταθῇ χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῇ συμβιβασμός τις μεταξὺ τῶν διεστώτων καὶ νομιμοποιήσις αἵρουσα τῶν παρανομιῶν τάποτελέσματα, τότε τὸ Σύνταγμα βίᾳ κατελύθη, ἡ δ' ἐκ τούτου παρελθούσα πολιτικὴ κατάσταση, εὐθὺς ὡς γίνῃ παρὰ πάντων δεκτὴ, χρησιμεύει ὡς βάσις νέας τῶν πραγμάτων τοῦ Κράτους νομικῆς διαρρυθμίσεως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ

ΛΙΜΝΗ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΥΠΟ Γ. ΜΠΟΚΑΤΣΙΑΜΠΗ

ΒΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ

ΣΧΟΛΙΟΝ

Πλούτη ἔχω κοντάρι καὶ σπαθὶ μεγάλο
Καὶ σκοπεῖ γιὰ φύλαξί μου δυνατό.
Μ' αὐτὸ ὀργώνω, αὐτὸ θερίζω καὶ μὲ τᾶλλο
Μὲς τὰμπέλι τὸ γλυκὸ κρασί πατῶ.

Νὰ πῶς εἶμ' ἀφέντης τοῦ ραγιά τοῦ κόσμου!
Κι' ὅσοι γιᾶρματα δὲν ἔχουν καρδιά, νοῦν,
Γονατίζουν ἄψυχα ψοφίμια ὀμπρός μου
Καὶ πασὰ μὲ κράζουν καὶ μὲ προσκυνοῦν!

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΜΟΥΚΔΕΝ

Μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Λευκοῦ Ὄρους, πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Πουλκούρι, κατῆλθε ἡ Κόρη τοῦ Οὐρανοῦ καὶ ἔφαγε ἕνα κόκκινον καρπὸν, τὸν ὅποιον εὗρε καί ποῦ ἐκεῖ. Μὲ τὴν μυστηριώδη δύναμιν τοῦ καρποῦ αὐτοῦ συνέλαβε καὶ ἐγέννησε υἱόν.

Τὸ παιδίον, ὑπεργήνης ὠραιότητος, ὠμίλησε ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του καὶ ἠΐθ' ἔλεγε μὲ ὅλα τὰ δῶρα, σωματικὰ καὶ πνευματικὰ.

Ὅταν ἐμεγάλωσε, διεσκέδαζε κάποτε διατρέχων τὴν λίμνην μέσα εἰς ἕνα κορμὸν δένδρου τὸν ὅποιον εἶχε σκάψει καταλλήλως. Μίαν ἡμέραν παρεσύρθη ἀπὸ τὸ ρεῦμα, καὶ ἡ εὐθραυστος σχεδία του κατέβη τὸν ποταμὸν ὃ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν λίμνην, καὶ ἐσταμάτησε μόνη τῆς εἰς τὸ μέρος ὅπου χρησιμεύει ὡς λιμὴν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ. Ἐκεῖ πλησίον ἐγένοντο καθ' ἡμέραν θορυβώδεις συνελεύσεις διὰ νὰ ἐκλέξουν βασιλέα. Τρεῖς ἀρχηγοὶ διεκδικοῦσαν τὴν τιμὴν αὐτήν. Καθεὶς εἶχε τὸ κόμμα του. Καὶ τὰ τρία κόμματα ἦσαν ἰσοδύναμα καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνεννοηθῶν. Κάθε ἀρχηγὸς ἐθεώρει τὸ ἰδικόν του κόμμα ὡς τὸ καλλίτερον καὶ κανεὶς δὲν ἠθέλε νὰ ὑποχωρήσῃ.

Κάποιος λοιπόν, ἀπὸ τοὺς διαφόρους ὁμίλους τῶν ἐκλογέων, ποῦ κατέβη εἰς τὸν ποταμὸν νὰ πάρῃ νερό, εἶδε τὸν θαυμάσιον ξένον ὃ ὁποῖος μόλις εἶχε φθάσει. Τὸν ἐκύτταξε ὀλίγας στιγμὰς καὶ ἀμέσως ἔτρεξε πρὸς τοὺς συντρόφους του νὰ φέρῃ τὴν εἶδησιν. Ἄμα ἐπλησίασε τὸσον ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν, ἐφώνησε: «Θαῦμα, θαῦμα! Ἄς παύσῃ κάθε συζήτησις μεταξύ μας, ὃ Οὐρανὸς τὸ θέλει. Μᾶς στέλλει ἕνα βασιλέα

μοναδικόν. Τὸν εἶδα κάτω στὸν ποταμὸ. Ναί, μᾶς τὸν στέλλει ὃ Οὐρανός· ὅτι εἶδα μὲ κάμνει νὰ τὸ πιστεύω. Γιὰ τί ἄλλο ἠμποροῦσε νὰ ἔλθῃ ἕνας τέτοιος νέος στὸν τόπον μας;...» Ὅλοι τότε ἔτρεξαν εἰς τὸν ποταμὸν. Οἱ πρῶτοι ποῦ ἔφθασαν, ἔλεγον εἰς τοὺς κατόπιν ἐρχομένους: «Ἀλήθεια εἶναι. Ὁ Οὐρανὸς μᾶς στέλλει αὐτὸ τὸ θαυμάσιον παιδί, δὲν μᾶς χρειάζεται τίποτε ἄλλο». Ὅλοι ἐπανελάμβαναν τὰ ἴδια λόγια μὲ εὐχαρίστησιν. Ὅταν ἐπέρασε κάπως ὃ πρῶτος ἐνθουσιασμός, δύο ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους ἐπλησίασαν τὸν ξένον καὶ τοῦ εἶπαν: «Χαριτωμένε νέε, ἐνδοξο παιδί, ποῖος εἶσαι; Ποιὰ εὐτυχισμένη στιγμὴ σὲ φέρνει ἐδῶ;» Καὶ ὃ ἄγνωστος ἀπεκρίθη: «Εἶμαι υἱὸς τῆς Κόρης τοῦ Οὐρανοῦ. Τὸ ὄνομά μου εἶναι «Κίόρος ὃ Χρυσός». Ἔτσι μὲ ὠνόμασε ὃ Οὐρανός. Τὸ ἄλλο ὄνομά μου εἶναι Πουλκούρι Γιόγκρον. Εἶμαι προωρισμένος νὰ παύσω τὰς διενέξεις σας καὶ νὰ σας δώσω τὴν ἑνωσιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν».

Παντοῦ ἐσκόρπισαν χαρὰν τὰ λόγια του. Τότε οἱ δύο ἐπίσημοι ἐπλέξαν μαζί τὰ χεῖρα τῶν καὶ ἔτσι ἔφεραν καθισμένον τὸν νέον μὲ σεβασμὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦσαν οἱ τρεῖς ἀντίπαλοι. Καὶ τὸ πλῆθος ἠκολούθει. «Ἰδοὺ ὃ βασιλεὺς, εἶπαν, ποῦ μᾶς στέλλει ὃ Οὐρανός. Δὲν θέλομεν ἄλλον. Τώρα πρέπει νὰ παύσῃ κάθε ἀντιζηλία». — Δεχόμεθα, ἀπήντησαν οἱ τρεῖς ἀντίπαλοι. Ἄς εἶναι ἡγεμόν μας, τὸ θαυμάσιον αὐτὸ παιδί. Τὸν ἀναγνωρίζομεν βασιλέα».

Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς νέος τῆς παραδόσεως εἶναι ὃ περίφημος Ταί-Τσού, ἰσχυρὸς ἀρχηγὸς ταρταρικῶν ὀρδῶν, ὃ πρόγονος τῶν σημερινῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κίνας.

Ἄλλ' ὁ Τάϊ-Τσοὺ κατώρθωσε μὲ διαφόρους πολέμους νὰ περιορίσῃ τὰ ὅρια τοῦ κράτους του. Ἀπεφάσισε νὰ ἰδρύσῃ πρωτεύουσαν ἱκανὴν νὰ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπηκόους του. Ἐσιμβουλευθὴ τοὺς ἀστρολόγους, οἱ ὅποιοι ἐμελέτησαν τοὺς πίνακας τῶν καὶ ὑπέδειξαν τὴν θέσιν ὅπου σήμερον τὸ Μοῦκδεν.

Ἡ πόλις οὕτω ἐκτίσθη τὸ 1626. Κατὰ τὰ χρονικά ὁμως, εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ἦτο ἡδη κτισμένη ἄλλη πόλις 2300 ἔτη π. Χ. τὴν ὁποίαν ὁ Τάϊ-Τσοὺ ἀπλῶς μετέτρεψε καὶ ἐξωράισε. Κατὰ τὴν μακρὰν αὐτῆς ἱστορίαν ἡ πόλις ἔλαβε διάφορα ὀνόματα ὑπὸ διαφόρων κατακτητῶν Γκαν-Τουγκ-Του-χου-φόν, Σέν-γιαγκ-λού, Σέν-γιαγκ-οὐέ, Σέν-κίγκ.

Ἴδου πῶς περιγράφει τὴν νέαν πρωτεύουσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῆς ὁ Κην-λόγκ.

Ὅκτῳ πύλαι καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς ὠχυρωμένης πόλεως ἀφίουν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τοὺς ὀκτῶ κυρίους ἀνέμους. Καὶ τί εὐχάριστα ποὺ ἀντηχοῦν εἰς τὴν ἀκοὴν τὰ ἀνατολικώτατα ὀνόματα τῶν πυλῶν αὐτῶν! . Ἡ «Πύλη διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν», ἡ «Πύλη ἀπὸ τὴν ὁποίαν περνᾷ ἡ προστασία τοῦ Οὐρανοῦ», Πύλη «τῶν ξένων λαῶν ποὺ ἔρχονται νὰ χαιρετίσουν», ἡ «Τιμημένη πύλη τῆς γῆς», ἡ «Νικηφόρος πύλη τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς ἰσχύος».

Ἐννέα εὐρεῖται λεωφόροι διασχίζουν τὴν πόλιν. Εἰς τὸ τέρμα μιᾶς ἐξ αὐτῶν ἐγείρεται ὁ εὐρὺς Ναὸς τοῦ Οὐρανοῦ. Ὁ ναὸς εἶναι στρογγυλός, μὲ στρογγυλὸν βωμὸν ἐν τῷ μέσῳ παμμεγέθους στρογγυλῆς αἰθούσης. Ἐδῶ κατ' ἔτος, κατὰ τὸ χειμερινὸν ἡλιοστάσιον, ἐπάνω εἰς μίαν πρασίνην πέτραν¹ ἐφέρετο τὸ θῦμα μὲ στεφανωμένα τὰ κέρατα ἀπὸ κοκκῶλια.

¹ Τὸ πράσινον εἶναι τὸ χρῶμα τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὸν Οὐρανόν.

Μακρότερα εἶναι ὁ Ναὸς τῶν Προγόνων τοῦ ἡγεμόνος, ὅπου δύο φορὰς κατ' ἔτος, ὁ ἡγεμὼν ἐν ὀρισμένη τελετῇ προσφέρει εἰς αὐτοὺς τὸ συμβολικὸν γεῦμα ἀπὸ νέον κρασί, κρέας καὶ ψάρια βραστά.

Τὸ Μοῦκδεν ὡς πρώτη βαθμὶς τῆς προόδου τῶν καὶ τόπος ἱερὸς ὅπου ἀναπαύονται οἱ πρόγονοι τῆς δυναστείας Τάϊ-τσιγκ, ἔμεινε σεβαστὸν παρ' αὐτῶν. Ἄλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀρχαίων Χάν, εἰς τὴν πατρίδα Μαντσουρίαν ἀπέμεινε μόνον ὁ φόρος τῆς θρησκευτικῆς εὐλαβείας, ἡ προσφιλὴς καὶ υπερήφανος ἀνάμνησις τῶν κατακτητῶν αὐτοκρατορῶν.

Ἡ «Λύλη τοῦ Βορρά» (Πεκῖνον) εἴλκυε τοὺς νέους μονάρχας, οἱ ὅποιοι παρὰ τὰς νίκας τῶν καὶ τὴν ἐπίσημον ἀνακήρυξίν των, ἡσθάνοντο ὅτι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μοῦκδεν δὲν ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν μεγαλεῖον. Καὶ ὅταν ὁ νέος πρίγκιψ Σοὺν-τσι — αὐτοκράτωρ Σι-τσου-τσάγκ Χοάγκ-τι — εἰσῆλθε εἰς τὸ Πεκῖνον, μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Λι-τσε-τουγκ (1644), τὸ Πεκῖνον ἔμεινε ὀριστικῇ πρωτεύουσα, καὶ τὸ Μοῦκδεν ἦτο πλέον ἀπλοῦς τόπος ἱερός.

Οἱ αὐτοκρατορικοὶ τάφοι τοῦ Μοῦκδεν εἶναι κατὰ μὲν μοναδικόν. Κάθε ἡγεμὼν ἔχει ὁλόκληρον κατοικίαν ἰδικήν του, ἀνάκτορον καὶ κήπους, προωρισμένους εἰς αὐτὸν μόνον. Οὔτε αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες ἢ πλούσιοι ἰδιῶται δὲν ἀνέχονται πλησίον τῶν ξένων τάφων. Συνήθως τὰ ὅρια τῶν κατοικιῶν αὐτῶν τῶν νεκρῶν φθάνουν ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ γυμνὸς ὀφθαλμὸς ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ τάφου. Οὕτω κατελαμβάνοντο ἄπειροι ἐκτάσεις, καθόσον μάλιστα αἱ κατοικίαι αὐταὶ ἐκτίζοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπάνω εἰς λόφους. Ἐξαιρετικῶς μόνον σύζυγοι ἐθάπτοντο ἐνίοτε εἰς τὸν ἴδιον χώρον.

Περὶληψις ἄρθρου ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΜΥΡΙΑΔ

ΑΡΧΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΑΛΧΗΜΙΣΤΑΙ*

Ἄπειροι καὶ περιπετειῶν πλήρεις εἶνε αἱ ἱστορίαι περιωνύμων ἀλχημιστῶν. Ἐλαχίστας μόνον ἐξ αὐτῶν θέλομεν ἀναφέρει, τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας καὶ αὐθεντικὰς. Μία τούτων ὑπῆρξε καὶ ἡ τοῦ Σεντιβόγιου· οὗτος δὲν ἦτο πολὺ ἐντριβὴς εἰς τὰ τῆς ἀλχημείας ἀλλ' εἶχε τὴν ἀγαθὴν τύχην νὰ κληρονομήσῃ ἀρκετὸν ποσὸν τῆς θαυμασίας κόνεως παρὰ τοῦ φίλου του Σέθωνος, διασήμου ἀλχημιστοῦ θανόντος κατόπιν τῶν βασάνων εἰς τὰς ὁποίας τὸν ὑπέβαλεν ὁ ἐλέκτωρ τῆς Σαξωνίας Χριστιανὸς ὁ II^{ος} διὰ νὰ τοῦ προδώσῃ τὴν κατασκευὴν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου.

Ζῶν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μαϊκήνα τῶν ἀλχημιστῶν, Ροδόλφου τοῦ II^{ου}, δὲν ἔλειψεν ἐννοεῖται νὰ τύχῃ τῆς πλουσιωτέρας παρ' αὐτῷ φιλοξενίας. Ἐδῶκεν ὀλίγην κόνιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος μόνος πειραματισθεὶς, κατώρθωσε νὰ μεταβάλλῃ ὑδράργυρον εἰς χρυσόν¹. Ἰδιαίτεροι ἐπὶ τῶν μεγάλων γεγονότων διετάχθησαν τιμαί. Ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ συνέθεσε τὴν ἐξῆς ἀναμνηστικὴν ἐπιγραφὴν:

Faciat hoc quispiam alius
Quod fecit Sendivogius Polonus.

ἦτις ἐγλυμμένη ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς εὐρίσκετο ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Πράγας κατὰ τὸ 1740 ἔτος. Ὁ αὐλικὸς ποιητὴς Μαρδοχαῖος, ἔχων τὴν πρωτότυπον ἀσχολίαν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, νὰ συνθέτῃ ποιήματα πρὸς τιμὴν τῶν διαπραγμάτων ἀλχημιστῶν, συνέθεσεν ἀναλόγου ἐμπνεύσεως ποίημα ὁ Σεντιβόγιος περιεβλήθη ἐν τέλει μὲ τὸν τίτλον τοῦ συμβούλου καὶ διὰ μεταλλίου φέροντος τὴν ἰδίαν τοῦ αὐτοκράτορος εἰκόνα.

Ὁδεύων ἀπὸ αὐλῆς εἰς αὐλὴν ὁ Σεντιβόγιος συνελήφθη μετ' ὀλίγον ἐν Μοραβίᾳ ὑπὸ εὐγενούς, ἀξιοῦντος ὡς λύτρα, τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ μυστικοῦ κατορθώσας νὰ δραπετεύσῃ ἀνεφέρθη εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅστις κατεδίκασε τὸν εὐγενὴ Μοραβὸν νὰ πληρώσῃ μέγα πρῶστιμον εἰς τὸν ἡμέτερον ἀλχημιστὴν καὶ τοῦ παραχωρήσῃ μέγα μέρος τῶν γαιῶν του, τὰς ὁποίας ἔπειτα ὁ Σεντιβόγιος, ἔδωκεν ὡς πλουσίαν προῖκα εἰς τὴν μόνην κόρην του.

* Τέλος — «Παναθηναία» Τεύχος 31 Ἰουλίου 1905.
L. Figuier L'Alchimie 273-288.

Καὶ εἰς ἄλλας πλείστας αὐλὰς ὁ Σεντιβόγιος ὑπῆρξεν ἐξ ἴσου εὐτυχής, ἰδίως εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βυττεμβέργης, ἐνθα ἡξιώθη τῶν μεγίστων τιμῶν παρὰ τοῦ δυνάστη Φρειδερίκου, ὅστις τῷ ἐδῶκεν τὰς γαίας τοῦ Nedlingen μετὰ τοῦ παρεπομένου τίτλου εὐγενείας καὶ τὸν προσέλαβεν ὡς ἀλχημιστὴν τῆς αὐλῆς.

Πλὴν δυστυχῶς ἐκεῖ διήγειρε τὸν φθόνον τοῦ τέως μόνου κατόχου τῆς θέσεως ταύτης, κόμητος τοῦ Μούλενφελς.

Ὁ ἀλχημιστὴς κόμης δὲν κατεῖχε καὶ οὗτος τοὺς τίτλους τῆς εὐγενείας ἐκ τῶν προπατόρων του, διότι ἦτο ἀπλούστατα κουρεὺς τῶν ἀνακτόρων, κατορθώσας μεταξὺ τῶν ἄλλων φενακῶν τὰς ὁποίας παρεσκεύαζε νὰ παρασκευάσῃ καὶ τὴν τελειοτέραν ὄλων, νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν ὡς ἀλχημιστὴν, τυχόν, παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ δαίμονος τῶν ἀλχημιστῶν Ροδόλφου τοῦ II πάντοτε, τὸν τίτλον τοῦ κόμητος.

Παραπείσας τὸν Σεντιβόγιον, ὅτι ὁ δοῦξ δὲν ἐπιβουλευετὶ τὴν ἐλευθερίαν του, ἐξώθησεν αὐτὸν εἰς φυγὴν καὶ τὸν συνέλαβε κατόπιν ὁ ἴδιος φεύγοντα ἀφαιρέσας ὅτι πολὺτιμον μετ' ἑαυτοῦ ἔφερε δῶρον ἡγεμονικὸν ὡς καὶ τὸ μικρὸν ὑπόλοιπον τῆς θαυμασίας αὐτοῦ κόνεως. Πλὴν μετ' οὐ πολὺ ἀνεκαλύφθη καὶ ἀντὶ τοῦ ἐξ ἀδαμαντίνου βασιλικοῦ περιδεραιοῦ, ὅπερ ἔκλεψεν ἀπὸ τὸν Σεντιβόγιον, ὁ αὐτοκράτωρ Ροδόλφος περιέβαλε τὸν λαίμῳ του μὲ τὴν χρυσὴν ἀγκυλὴν, τὴν προωρισμένην διὰ τοὺς ἀπαταλῶνας ἀλχημιστάς. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σεντιβόγιος ἀπολέσας τὴν παντοδύναμον κόνιν, ἦτις ἀπετέλει τὴν σαμπῶνειον τρίχα τῆς ἐπιστημονικῆς του φήμης, ἐξέπεσεν εἰς τὴν τάξιν πλανοδίων πωλητῶν μυστηριωδῶν φαρμάκων.

Πολὺ μᾶλλον περιωνύμος καὶ ἐπιστημονικώτερος ὑπῆρξεν ὁ ἀλχημιστὴς Λάσκαρις ἀκμάσας τὸν 18ον αἰῶνα. Ὁ βίος του περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μυστηρίου¹. Κατήγετο ἐκ Βυζαντίου καὶ ἦτο, ὡς ἔλεγεν, ἀπόγονος τῆς αὐτοκρατορικῆς τοῦ Βυζαντίου ὁμωνύμου οἰκογενείας. Κυρίως ὅμως περιήγετο τὴν Δύσιν, ἐκτελὼν τὰς μᾶλλον ἐκπληκτικὰς καὶ ἥτιον ἀγρυπτικὰς μετουσιώσεις εἰς χρυσόν² ὑπῆρξεν ὁ μέγας, ἂν μὴ ὁ μεγαλειέτερος διδάσκαλος τῶν ἀλχημιστῶν εἰς τὴν ἐποχὴν του· ἔχανετο ἐπὶ καιρὸν καὶ ἐνεφανίζετο με-

¹ L. Figuier, idem 320-342.

τριοφρόνως ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, φοβούμενος πιθανῶς σύλληψιν. Δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ καρπωθῇ μεγάλη πλοῦτη ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως του, τοῦναντίον ἐξέλεξε καὶ ἄλλους νέους εὐφρεῖς καὶ ἐμπίστους, εἰς τὸ ἐργαστήριόν του παιδευθέντας, εἰς οὓς ἐδίδαξε τὴν τέχνην τῆς παρασκευῆς τῆς φιλοσοφικῆς λίθου, οὗτοι δὲ κατόπιν ἐγένοντο διάσημοι ἀλχημιστὰι πλουτίσαντες καὶ ἀναδειχθέντες εἰς μεγάλα ἀξιώματα.

Τὰ περὶ τούτου γνωρίζομεν παρὰ τοῦ σοβαροῦ καὶ σπουδαίου χημικοῦ Dippel, ὅστις κάλλιον παντὸς ἄλλου παρηκολούθησε τὴν μυστηριώδη σταδιοδρομίαν τοῦ περιφανοῦς ἀλχημιστοῦ. Εἰς σπανίας περιστάσεις ἐξήρχετο τῆς συνήθους εἰς αὐτὸν ἐπιφυλάξεως καὶ ἰδίως ὅταν ἐπρόκειτο νὰ διαφεύσῃ ἐπισήμους πολεμίους τῆς ἀλχημείας.

Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ αὐλικὸς σύμβουλος Liebknecht. Τοῦτον συναντήσας ἐξεπτήδης ὡς ἄγνωστος, εἰς τι χωρίον τῆς Βοεμίας, ἀφοῦ συνέδεσε γνωριμίαν, ἤρξατο ὑποστηρίζων μετὰ θέρμης τῆς ἐρμητικῆς ἐπιστήμης τὸ κύρος. Ἐπρότεινε μάλιστα αὐτῷ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ πρῶτον σιδηρουργεῖον ἵνα ἐκτελέσῃ διὰ τῆς φιλοσοφικῆς του λίθου, μετουσιώσεις εἰς χρυσόν, ὅπερ καὶ ἐγένετο πρὸ τῶν ἐκθάμβων ὀφθαλμῶν τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου. Τὰ τρία χωνευτήρια τοῦ σιδηρουργοῦ τὰ ὅποια ἐχρησάμευσαν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου ἔργου, ὡς ἐλέγετο τότε ἡ διὰ τῆς φιλοσοφικῆς λίθου παρασκευὴ τοῦ χρυσοῦ, διατηροῦνται μέχρι σήμερον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰέννας.

Ἀνάλογος μετουσίωσις ἐξετελέσθη τῷ 1716 ἐπισήμως ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τινος ἀπεσταλμένου τοῦ Λασκάρεως, παρουσίᾳ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων εὐγενῶν καὶ αὐλικῶν τῆς ἐποχῆς. Ὅλα τὰ ὑλικά εἶχον προμηθευθῇ οἱ ἴδιοι ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ὑπῆρξαν φιλύποτοι, ὥστε τὸ πρὸς μετουσίωσιν μικρὸν χάλκινον νόμισμα — ἐν φοινίκιον (πφένιχ) — ἔλαβον ἐκ τινος πτωχοκομείου τῆς Βιέννης. Ἐπὶ τῷ θαυμαστῷ γεγονότι συνετάχθη καὶ λεπτομερὲς πρωτόκολλον

in memoriam et fidem rei

ὅπερ ὑπέγραψαν πάντες οἱ εὐγενεῖς παριστάμενοι τοῦ ὁποίου περισωθὲν ἀντίγραφον ὑπάρχει δημοσιευμένον εἰς τὰ «Nouvelles littéraires».

Ἐτέρα αὐθεντικὴ πιστοποιουμένη μετουσίωσις, ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκτελεσθεῖσα, εἶνε ἡ ἐν τῇ ἐπαύλει τῆς κομῆσεως Erbach. Ταύτης, ὁ ὑπὸ ἄγνωστον ὄνομα εὐρών ἐν τῇ ἐπαύλει φιλόξενον στέγην, Λάσκαρις, μετέτρεψεν εὐγνω-

μονῶν τὴν ἐπιτραπέζιον ἀργυρᾶν συσκευὴν εἰς χρυσὴν τοιαύτην. Ὁ νέος οὗτος πλοῦτος τῆς κομῆσεως ἐγνώσθη καὶ ὑπὸ τοῦ διεξευγμένου κόμητος, ὅστις ἐγείρας ἀγωγὴν ἐδικαιώθη νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ τῆς χρυσῆς συσκευῆς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐξ ἧς καὶ περιεσώθη ἡμῖν τὸ γεγονός.

Παρὰ τὴν ἀγρυπνίαν ταύτην ἐπίδειξιν ἐν μικρῷ, τῆς θαυμασίας δυνάμεως τῆς φιλοσοφικῆς λίθου, δὲν ἔλειψαν καὶ οἱ συστηματικοὶ καλλιεργηταὶ τῆς ἀλχημείας ἰδιῶται ἢ καὶ σύλλογοι ἔτι. Ὁ διασημότερος τούτων εἶνε ὁ τοῦ «ροδίνου σταυροῦ» ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος ἰδρυθεὶς μυστηριώδης οὗτος σύλλογος, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκτείνῃ τοὺς ἐπιστημονικοὺς αὐτοῦ πλοκάμους καὶ εἰς Γαλλίαν καὶ τὰς γειτονικὰς χώρας. Ἡ φήμη του περὶ τῆς σοφίας τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ τῶν μεγάλων ἐπιστημονικῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἀπεριόριστος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· δυστυχῶς, εὐλόγος φόβος ἐκράτει τὰς τε συνεδριάσεις καὶ τὰ πειράματα τῶν μελῶν τῆς ἐταιρίας ταύτης τελείως μυστικά. Ἐξ ὧν ὀλίγων θετικῶν γνωρίζομεν, ἦτο σωματεῖον διεθνὲς ἐπιστημονικόν, ἐν ᾧ ἐν ἀδελφικῇ συμποσίᾳ τὰ μέλη «οἱ πεφωτισμένοι ἀδελφοί», ἡσχολοῦντο εἰς τὴν λύσιν προβλημάτων, ὅποια ἡ μεταπολίσις τῶν ἀγενῶν μετὰλλων εἰς εὐγενῆ, ἢ παράτασις τῆς ζωῆς, ἢ γνῶσις τῶν μακρῶν ἡμῶν συμβαινόντων, ἢ ἐφαρμογὴ τῶν καβαλλιστικῶν συμβόλων καὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν ἀριθμῶν πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων, ὅσα ἡ φύσις ἐγκλείει κλ.¹

Ἐτέρας ἀλχημιστικῆς ἐταιρίας μνημονεύομεν τῆς «ἐταιρίας τῆς Νυρεμβέργης», τῆς ὁποίας ὁ Leibnitz ὑπῆρξε γραμματεὺς.

Παρ' ὅλα τὰ μονομερῆ ταῦτα παραδείγματα ἐπιπλάστου μᾶλλον προόδου τῆς ἀλχημείας κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα, τὸ ἄστρον αὐτῆς ἐκλινεν ὀριστικῶς πρὸς τὴν δύσιν του· τὸ θετικὸν πνεῦμα τὸ ὁποῖον εἰσῆγετο εἰς τὴν ἐπιστήμην τότε δι' ἔργων καὶ ἀνακαλύψεων τῆς διανοίας τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Νεύτωνος διέσπειρεν εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος τὰς ἀνεμωλίους θεωρίας τῆς ἀλχη-

¹ Selmer, Recueil pour servir à l'histoire des Rose-Croix.

μείας. Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ Ἑρμοῦ σπαρεῖσα κατὰ τοὺς χρόνους ἐρεβώδους νεοπλατωνισμοῦ καὶ μεταφυτευθεῖσα κατόπιν εἰς τὸ αὐχμηρὸν τοῦ ἀφορητοῦ μεσαιωνικοῦ σχολατικισμοῦ, ἐξεργιζώθη ἄρδην ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς καὶ τῆς ἀτέγκτου θετικότητος, ἡ ὁποία διὰ τοῦ μεγάλου Kant εἰσῆγετο τότε ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ.

Ὑπῆρξαν οὖν ἡττον ἀνθρωποὶ ζητοῦντες καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἔτι ἡμῶν νὰ δώσωσιν ἐκ νέου ζωὴν εἰς τὴν νεκρὰν πλέον ἀλχημίαν. Τῷ 1796 ἔτι, καθ' ἃ ὁ Kopp ἀναφέρει ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ τῆς Χημείας», ἀθρόους συνεκάλεσε τοὺς διεσπαρμένους θαυμαστὰς τῆς μαγικῆς ἐπιστήμης τοῦ Ραϋμόνδου Λούλλου ἢ Ἰδρυσις τῆς ἀλχημιστικῆς «Ἐταιρίας τῆς Βετοφαλίας».

Δὲν ἔλειψαν δὲ ἐννοεῖται καὶ τυχοδιῶνται μνηταὶ τοῦ Σεντιβογίου καὶ τοῦ Richthausen κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους χρόνους. Εἶνε γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὁ περίφημος καὶ μυθικὸς τυχοδιώκτης S. Germain¹, τοῦ ὁποίου αἱ πάμπολλοι γνώσεις καὶ ἡ ἀπέραντος μνήμη, συνδυαζόμεναι μετὰ σπινθηροβόλον εὐφυΐαν, κατέστησαν αὐτὸν εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἀνθρώπων προσωπικότητα ὑπερφυσικὴν. Ἦτο φίλος βασιλέων καὶ εὐγενῶν, ἰδιαίτερα δὲ τὸν συνέδεε στενὴ φιλία μετὰ τὸν Λουδοβίκον 15ον καὶ τὴν Καν Pompadour. Δι΄ αὐτοῦ εἰσῆγετο ὅτι ἂν καὶ ἦτο νεώτατος τὴν ὄψιν, εἶχεν ἡλικίαν 2-3 χιλιάδων ἐτῶν, ὅτι προσωπικῶς ἐγνώρισε — καὶ ἐπιστεύετο παρὰ πολλῶν — τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ταῦτα δὲ πάντα ὅτι κατῴρθωνε χάρις εἰς τὴν χρῆσιν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου τὴν ὁποίαν κατεῖχε καὶ δι' ἧς ἐδικαιολογεῖ τὰ μεγάλα πλοῦτη του, τὰ ὅποια ὅμως οἱ ἥκιστα φιλαλχημιστὰι σύγχρονοι ἱστορικοὶ ἀπέδωσαν εἰς τὴν κατασκοπείαν. Οὐχ ἡττον περίφημος εἶνε καὶ ἡ γνωστὴ ἱστορία τοῦ μάγου ἀλχημιστοῦ Cagliostro. Παρ' ὅλα ταῦτα, βεβαιοῦται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὑπάρχουσιν οἱ ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστω λατρεύοντες τὸν τρισμέγιστον Ἑρμῆν καὶ θύοντες νεότητα καὶ χρῆμα, εἰς κατάκτησιν τῆς χρυσογόνου λίθου.

Τὸ ἐπίσημον δὲ κέντρον τῶν ἀλχημιστικῶν ἐρευνῶν εὐρίσκεται σήμερον παραδόξως εἰς αὐτὴν τὴν πατρίδα τοῦ Lavoisier, τοὺς Παρισίους.

Τῷ 1894 ἰδρύθη ἐν αὐτοῖς ἡ «Ἑρμητικὴ ἐταιρία τῆς Γαλλίας»² ἐν ἣ χημικοὶ ἐπιστήμονες ζητοῦσι διὰ φαρμάκων τῆς νέας χημείας ν'

¹ F. J. Castellet La science alchimique (Encyclop. alchimique) 1904. Paris 344.

² Idem 347.

ἀναβιώσωσι τὸν ταφέντα ὑπὸ τὴν ζυγὸν τοῦ Lavoisier καὶ τοῦ Berzelius τρισμέγιστον Ἑρμῆν. Ἡ ἐταιρία ἐκδίδει περιοδικὸν καὶ σειρὰν ἀλχημιστικῶν βιβλίων, ὑπὸ τὸν περιληπτικὸν τίτλον

«Encyclopédie alchimique».

Ὑποθέτομεν δὲ ὅτι δὲν θὰ ἐλησμονήθῃ ἀκομή μετ' ὁποίας χρυσοπτέρους ἐλπίδας ἐπλήρωσε τοῦ ὑλιστικοῦ αἰῶνος μας τὰ στήθη, φήμη τὴν ὁποίαν διατόρως, πρὸ πενταετίας περίπου, διεσάλπισεν ὁ Εὐρωπαϊκὸς τύπος. Ὁ ἀμερικανὸς χημικὸς Emmens εἶχε μεταποιήσῃ ἀργυρὰ δολλάρια μεξικανικὰ περιέχοντα ἴχνη μόνον χρυσοῦ, εἰς κοῤῥα περιέχον ὑπὲρ τὰ 50 % χρυσοῦ. Ἐλέγετο, μάλιστα, ὅτι καὶ ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὴν αὐθεντικότητά τοῦ τοιοῦτου χρυσοῦ κατασκευάζονσα ἐξ αὐτοῦ χρυσὰ νομίσματα! Δυστυχῶς ὁ ἀμερικανὸς δόκτωρ ἐτήρησε αὐστηρὰν ἔκτοτε σιγὴν περὶ τῆς μεθόδου του.

Διπλοῦν αἴσθημα συνέχει τὴν καρδίαν ἡμῶν ὅταν ἀνασκοπῶμεν τὴν μακρὰν αὐτὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων διήνυσεν ἡ ἀλχημία. Αἴσθημα θερμῆς συμπαθείας ἀφ' ἑνὸς πρὸς τοὺς ἀπονήτους ἐκείνους ἐργάτας τῆς ἐπιστήμης, ὅποιοι ὁ Geber, ὁ Βάκων, ὁ Βασ. Βαλεντίνος. Αἴσθημα βαθείας θλίψεως, ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ἄνδρες τοιοῦτοι ἔκανσαν τὸν ἀφθονον φωσφόρον τῆς μεγάλης αὐτῶν διανοίας, εἰς τὸν βωμὸν ἀνυπάρχοντος χυμῶος.

Βεβαίως ἂν οὗτοι ἐξ ἀρχῆς διέκριναν τὴν εὐθὺν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἄγουναν ὁδόν, ἠθέλομεν αἰῶνας πολλοὺς ταχύτερον καὶ ἀφθονωτέρας συγκομίσει τοὺς εὐχύμους καρπούς ἐπιστήμης, ἥτις ὑπὲρ πάσας εὐηργέτησε καὶ ἀνύψωσε τὴν ἀνθρωπότητα.

Οὐδεμία ὅμως ἐπιστήμη ἠδυνήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ διακρίνῃ τὴν πραγματικὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ αὐτῆς· ἀλλ' ὡς ὁ εἰσερχόμενος εἰς ζοφερὸν σκότος, διὰ ψηλαφησεως μόνον καὶ παρεκκλίνουσα, συχνάκις παραπλανωμένη, ἀνευρίσκει τὸ μακρότατα κείμενον φωταυγὲς σημεῖον πρὸς τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ἐξῆς ἀπαρεγκλίτως φέρεται.

Μὴ κακίσωμεν λοιπὸν τοὺς σοφοὺς ἐκείνους διότι ἐπὶ αἰῶνας παρεπλανῶντο φῶς καὶ αὐτοὶ ζητοῦντες, ἀλλ' ἀποβλέψωμεν μᾶλλον πρὸς τὸ ἐν τῷ μεταξύ ἐπιτευχθὲν ἔργον καὶ ἀνεγείρωμεν σεμνὸν μνημεῖον πρὸς τοὺς πρῶτους θε-

μειωτάς της χημείας τούς ανακαλύψαντας τὸ οινόπνευμα, τὰ ὀξέα, τὰ ἄλατα, τὰ διάφορα κράματα, τὸν φωσφόρον, τοὺς διδάξαντας ἡμᾶς τὴν ἐξαγωγήν καὶ καθάρσιν τῶν μετάλλων, τὴν κατασκευὴν τῆς πορσελάνης, τὴν ἀπόσταξιν, τὴν διήθησιν, τὴν ἐξάχνωσιν, τὴν κρυστάλλωσιν καὶ τὰς ἄλλας χημικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας καὶ σήμερον ἐκτελοῦμεν εἰς τὰ χημεῖα. Τοὺς ἀλχημιστάς παραβάλλω πρὸς τοὺς ἀγρότας τοῦ εὐαγγελίου, πρὸς οὓς ὁ δεσπότης ἀνήγγειλε τὴν ὑπαρξίν θησαυροῦ ἐν τῷ ἀγρῷ. Ἀπόνητος ἀνεσκάλευσεν ἡ σκαπάνη πανταχοῦ τὸν ἀγρόν, καὶ θησαυρὸν μὲν κεκρυμμένον δὲν εὗρεν, ἀλλ' ἴσως καὶ μείζονος ἀξίας συνεκόμισε πλοῦτον διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης τὴν ἐπιμελὴ ἀνασκάλευσιν πλουσίας ἐφορίας τῆς γῆς. Οἱ Brandt ἐξήτει ἐν τοῖς οὖροις τὴν φιλοσοφικὴν λίθον καὶ εὗρε τὸν φωσφόρον, ὁ Böttgehr ἐξήτει νὰ κατασκευάσῃ πυρίμαχα χωνευτήρια διὰ τὸ «μέγα ἔργον» καὶ ἀνεκάλυψε τὴν πορσελάνην.

Δὲν παρέδωκεν ἡ ἀλχημεία εἰς τὴν νεορὰν θυγατέρα της τὴν χημείαν, ὡς κληρονομίαν, αὐτὴν τὴν φιλοσοφικὴν λίθον διὰ νὰ παρασκευάσῃ τὸν χρυσόν, καὶ φέρῃ τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ παρέσχεν εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἐφόδια ὅπως ἀνέυρῃ αὐτήν, οὐχὶ εἰς τὸ ὄχρον, τὸν φθόνον καὶ ἔριδα γεννῶν μέταλλον, ἀλλὰ ἐν τῷ ἀληθεῖ θησαυρῷ τοῦ ὑπὸ ἀδυσωπήτων ἀναγκῶν κατατρυνόμενου ἀνθρώπου. Οὗτος δὲ εἶνε ἡ γενικὴ εὐμάρεια, ἡ εὐχερὴς χρησιμοποίησις τῶν δώρων τῆς φύσεως ὑπὸ τοῦ πένητος ἐξ ἴσου καὶ ὑπὸ τοῦ πλουσίου, ἡ εὐθνή καὶ προσιτὴ ἀπόκτησις τῶν ἐφοδίων τοῦ βίου, ἡ βελτίωσις τῆς υγείας του, τῆς τροφῆς του, τοῦ ἀέρος αὐτοῦ κλ. καὶ ταῦτα πάντα κατώρθωσεν ἡ τῆς ἀλχημείας ἀπότοκος νεωτέρα χημεία.

Ἄλλ' ἂν ἡ νεωτέρα χημεία ἐνεστερνίσθῃ τόσον φιλοστόργως τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς ἀνακαλύψεις τῆς μητρὸς ἀλχημείας, μήπως ἀπέρριψε τὴν θεωρητικὴν ἐκείνην βάσιν;

Βάσις ἐκείνης, βαθύτερα, τῆς ὁποίας σύμβολον ὁ δάκνων τὴν οὐρὰν τοῦ ὄφιν, ἦτο ὅτι «Ἐν τῷ πᾶν εἶνε, ἦτοι τῆς ὕλης τὸ ἐνιαῖον» συνέπεια τῆς θεωρίας ταύτης ἦτο καὶ ἡ μετουσίωσις τοῦ ἐνὸς μετάλλου εἰς ἕτερον καὶ διὰ τὸ πάντων εὐγενέστερον τὸν χρυσόν.

Καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους καὶ μάλιστα τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐν τῇ ἐπιστῇ δὲν ἔλειψαν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀναγωγήν πάντων

τῶν φαινομένων τῆς ὕλης εἰς ἓνα καὶ μόνον παράγοντα, τὴν ἀρχικὴν νὰ εἰπωμεν ὕλην.

Εἶνε γνωστὰ τὰ περιώνυμα πειράματα τοῦ Κρούξ, διαβλέποντος εἰς τὰ ἐξόχως ἡραιωμένα ἀέρια τὴν διάλυσιν αὐτῶν εἰς μίαν καὶ μόνην ἀραιοτάτην ἀρχικὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν ἐκάλεσε πρωτύλην.

Εἶνε πρόσφατος καὶ γνωστὴ ἡ ἀνακάλυψις τῶν σοφῶν ὅτι αἱ καθοδιταὶ ἀκτῖνες εἶνε ὕλικῆς ὑποστάσεως· ὅτι συνίστανται ἀπὸ ὕλικὰ μόρια — τὰ ἡλεκτρόνια — ἀπείρως ἐλαχίστης μάζης. Πλείστα δὲ ἄλλα χημικὰ φαινόμενα ἄγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ ἀρχικαὶ μορφαὶ τῆς ὕλης εἶνε πολὺ ὀλιγωτέραι, ἀφ' ὧσας παραδέχεται τὴν σήμερον ἡ χημεία.

Σοβαρωτάτη ἐπίκουρος, εἰς τὴν λύσιν τοῦ δυσχεροῦς προβλήματος, ἔρχεται πρὸς τὴν χημείαν σήμερον καὶ ἡ μελέτη τῶν ἀστέρων, ὥσει θέλουσα νὰ δεῖξῃ πρὸς αὐτὴν εὐγνώμονα μνήμην τῆς λατρείας τῆς χημείας τὴν ὁποίαν οἱ πρῶτοι μύσται τῇ ἀπέδωκαν. Ὁ Lockyer πρὸ πολλοῦ ἀναλύων τὸ φῶς τῶν ἀστέρων, εἰς τὸ χημεῖον τοῦ ἀστρονόμου, τὸ φασματοσκοπίον, εὗρεν ὅτι ὅσον ὑψηλότερα ἡ θερμοκρασία αὐτῶν εἶνε, τόσον ἐξ ὀλιγωτέρων καὶ ἀραιότερων στοιχείων ἀποτελεῖται· ἄρα γε ἂν δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐπὶ τῶν στοιχείων τοσοῦτον ὑψηλὰς θερμοκρασίας, ὅσον αἱ κρατοῦσαι εἰς τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀπλανεῖς, δὲν θ' ἀπλουστεύσωμεν τὰς μορφὰς τῆς ὕλης καθ' ὅμοιον τρόπον, εἰς πολὺ ὀλιγωτέρας, ἂν μὴ εἰς μίαν καὶ μόνην;

Ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων ἐντελῶς εἰδικῆς ἐπιστημονικῆς φύσεως, ἀποφεύγομεν ἐνταῦθα νὰ κάμωμεν λόγον εὐρύτερον, δὲν δυνάμεθα οὐχ ἦττον νὰ μὴ ἀναφέρωμεν ἐπιστημονικὸν συναφὲς γεγονός, τὸ ὁποῖον ἀπὸ διετίας ἐτάραξε καὶ ταράσσει τῶν χημικῶν τοὺς κύκλους. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ἐκπληκτικότερον τῶν στοιχείων, τὸ ράδιον. Ὡς ὁ κορυφαῖος τῶν ἀγγλῶν χημικῶν Ramsay ἐδήλωσε, τὸ στοιχεῖον ράδιον μεταβάλλεται βαθμηδὸν καὶ βραδύτατα εἰς ἕτερον στοιχεῖον, τὸ ἥλιον. Ἐπανερχόμεθα λοιπὸν ἀσυνειδήτως εἰς τὰς ἀλχημιστικὰς θεωρίας. Αἱ ἀπὸ διετίας γενόμεναι νεώτεροι ἔρευναι, οὐ μόνον δὲν διέψευσαν τὸ γεγονός, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐκράτυναν αὐτὸ καὶ ὑψύρουν μάλιστα, διότι ὑποθέτουσιν ἤδη ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ράδιον εἶνε στοιχεῖον ὀψιγενὲς καὶ παροδικοῦ βίου, προσερχόμενον πιθανῶς ἐκ τοῦ στοιχείου οὐρανίου, ὅπερ διὰ τῶν αἰώνων μεταβάλλεται εἰς ράδιον.

Ἡ ἐπιστῇ λοιπὸν τοῦ Λαβοαζιέρου ἐπα-νῆλθε καὶ ἤδη πάλιν εἰς τὰς προσφιλεῖς ἐρεῦ-νας τῶν πρῶτων μυστῶν αὐτῆς, τοῦ Βάκωνος καὶ τοῦ Ἀλβέρτου Μάγνου.

Ἀληθῶς δὲ ἡ ἐπιστῇ οὐδέποτε ἔθεσε πρὸ τῶν ἐρευνητῶν αὐτῆς σπουδαιότερον, ἀλλὰ καὶ δυσκολώτερον πρόβλημα, τοῦ ἐνιαίου τῆς ὕλης.

Ἡ ἰδέα πρὸ τὴν ὁποίαν ἵπτατο τὸ εὐρὺ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ τῶν με-γάλων ἀλχημιστῶν, τοῦ ἐνιαίου τῆς ὕλης, ἦτο βεβαίως διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην χίμαιρα. Διότι μὲ τὰς θετικὰς γνώσεις καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα τὰ ὁποῖα τότε κατείχον, πειραματικῶς τοῦλάχιστον, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν τῆς λύσεως τοιοῦ-του προβλήματος ἠδύνατο νὰ προσπελάσῃ

Σήμερον ὅμως, ὅτε αὕτη διὰ τῆς γιγαντιαίας προόδου τῆς φυσικῆς χημείας ἰδίως, δύναται νὰ καταβιβάζῃ τοὺς ἀστέρας καὶ ἀναλύει αὐ-τοὺς εἰς τὸ χημικὸν ἐργαστήριον, δύναται νὰ πηγνύῃ τὸν ἀέρα καὶ ἐξατμίζῃ τὸν ἄνθρακα, δι' ἀοράτων ἀκτίνων νὰ διαπερᾷ καὶ ἐρευνᾷ τὴν σάρκα τῶν σωμάτων, αἰσθάνεται τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἀρκούσας διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὴν λύσιν τοῦ ὑψίστου τῶν προβλημάτων. Ἡ λύσις αὐτοῦ ἠθέλε προσθέσει τὸν φαινότερον ἀδάμαντα εἰς τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως τοῦ παντός, τοῦ πνεύματος· καὶ εἰς τὰς ἀναλαμπὰς αὐτοῦ, ἴσως θ' ἀντίκατοπτρίζεται ἐν τῷ μέλ-λοντι ὁ δακνόμενος ἀλχημιστικὸς ὄφιν ἐξαγγέλ-λων καὶ πάλιν εἰς τοὺς σοφοὺς, ὅτι ἐν τῷ πᾶν.

Κ. ΖΕΓΓΕΛΗΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΒΡΑΧΟΣ *

Ζ'.

Ο ΚΥΡΙΟΣ Σάντρης καὶ ὁ Μίμης ἔλειπαν. Στὸ σαλόνι τῆς βίλλας ἦταν ἐπισκέψεις. Κί ὁ Ἀγγελος, μὴν ἔχοντας οὔτε ὄρεξι νὰ πα-ρουσιασθῇ σὲ ξένους, οὔτε ἄλλη συντροφιά, ἐ-πῆρε τὸ βιβλίο του κ' ἓνα σκαμνάκι νὰ κα-θίσῃ ἔξω νὰ διαβάσῃ.

Εἶχεν ἀνακαλύψει μιὰ θέσι καλὴ, καταφύ-γιο γιὰ διάβασμα, ὅπου ἐπῆγαινε κάποτε. Ἦ-ταν βαθουλώμα σὰ μεγάλη γούρνα, 'ς τὴν κο-ρυφὴ τοῦ Κόκκινου Βράχου. Δὲν μπορούσε νὰ κατεβῇ κανεὶς εὐκόλα, κ' ἀκόμη περισσότερο ν' ἀνεβῇ, γιατί ἡ γούρνα εἶχε βάθος ἀρκετό. Μὲ τὴ βοήθεια ὅμως τοῦ σκαμνιοῦ, — ἓνα σκαμνάκι ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἀνοικοκλείουν, — ὁ Ἀγγελος τὸ κατόρθωνε. Πρῶτα τὸ ἔρριχνε μέσα κ' ἐπι-δοῦσεν ἐπάνω· ἔπειτα τὸ ἐτοποθετοῦσε 'ς τὴν ἄκρη· ἄκρη, 'ς τὸ ψηλότερο πλευρὸ τῆς γούρ-νας ποῦ ἔμοιαζε μὲ ράχη πολυθρόνας· κ' ἐκεῖ ἐκαθότανε λαμπρά. Ἐμπρὸς ἡ γούρνα ἦταν ἀνοικτὴ πρὸς τὴ δύσι κ' ἄφινε νὰ φαίνεται σὰν ζωγραφιὰ ἓνα εὐμορφο κομμάτι τῆς δυτι-κῆς τοποθεσίας. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο μπορούσε κανεὶς τὰ πηδῆσῃ εὐκόλα 'ς τὴν παρακάτω γούρνα, πὺ ἀβαθὴ, ἀλλὰ ὅχι τόσον ὀμαλή, ἔπειτα σὲ μιὰν ἄλλη, ἀκόμη ἀνωμαλότερη, κ' ἀπὸ 'κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζε πιά ὁ κρημνός. Ἔτσι ἦταν σχηματισμένη ἡ κορυφὴ τοῦ Κόκ-

κινου Βράχου, ποῦ ὁ Ἀγγελος, γιὰ τὰ παρά-ξενα αὐτὰ βαθουλώματα, τὴν ἔλεγε κρατῆρα.

Τὸ κομμάτι τῆς τοποθεσίας, ποῦ φαινόταν ἀπὸ τὸ καταφύγιο τοῦ Ἀγγέλου, ἦταν συνθε-μένο σοφάτατα, ὥσάν ἀπὸ ζωγράφο. Ἀριστερὰ ἔβλεπες τὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ λόφου, ποῦ ἐση-μάτιζεν ἓνα τόξο μακρὺ, ἀρχίζοντας μὲ τὸ ἴδιο ὕψος τοῦ Βράχου καὶ λίγο-λίγο χαμηλώνοντας μὲ κλίσι ἀρμονικῇ, ὡς ἐκεῖ ποῦ ὑπονόταν ἄλ-λος λόφος, πέρα ἀπὸ τὸν φειδωτὸ δρόμο ποῦ ἐχώριζε τοὺς δύο. Δεξιὰ εἶχες τὴ θάλασσα, τὸν μικρὸν κόλπο μὲ τὴ βραχοστόλιστη ἀμμουδιά, ποῦ ἀπὸ ψηλὰ ἐνόμιζες πῶς οἱ ἀκρινεῖς ἐλῆς τοῦ λόφου ἔγερναν μὲ περιέργεια νὰ τὴν ἰδοῦν. Κατάντικρυ, πίσω ἀπὸ τὸν δεύτερο λόφο, ἔχα-σκεν ἓνα κενὸ σκεπασμένο μὲ φωτεινὴ δμίχλη, ὅπου ἐμάντευσεν κάτω, χαμηλά, τὸν ἀθώρητο κάμπο, καὶ πέρα, 'ς τὸ βάθος τῆς εἰκόνας, φι-λιούνταν τ' ἀπόμακρα βουνὰ μὲ τὰ δυτικὰ οὐ-ρανοθέμελα. Τὴν ὥρα ἐκείνη, ὁ οὐρανὸς ἦταν δλόχρυσος καὶ στολισμένος μὲ δυὸ λεπτὰ πα-ράλληλες ταινίες ἀπὸ σύννεφο. Ὁ ἥλιος κατέ-βαινε νὰ βασιλέψῃ.

Ὁ Ἀγγελος ἄφινε συχνὰ τὸ διάβασμα κ' ἐκάρφονε τὰ μάτια του 'ς τὰ σύννεφα. Ἦταν πολὺ σκεπτικὸς, καὶ κάθε ἄλλο παρὰ εὐτυχι-σμένος... Ἡ ἀγωνία εἶχε ξαναρχίσει κ' ἔλυσσεν με-σὰ του ἡ πάλι. Ἀπὸ τὴ σκηνὴ τῆς σπη-λιάς, εἶχαν περάσει τρεῖς ἡμέρες. Τολμηρός, ὅσο

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος τῆς 15-31 Ἰουλίου.

πιά μπορούσε να εἶνε με τὴ Φωτεινὴ, ὁ νέος ἐχόρταινε χάρδια καὶ φιλιὰ. Ἀλλὰ γρήγορα, εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέρα, μ' ἐκπληξί του καὶ μ' ἀπογοήτευσί ἄρχισε νὰ βλέπῃ κάτι ἀφάνταστο καὶ φοβερό: Τὸ θαυμάσιο σῶμα, ποῦ τὸ εἶχε σχεδὸν ἐστὶ διαθελὸς του, δὲν τοῦ ἔδινε πιά ἡδονή. Ἡ ἐξαδέλφη του δὲν ἐδεχόταν τὰ χάρδια του καὶ τὰ φιλιὰ του ἀπὸ ἀγάπη. Καὶ ἀκριβῶς, αὐτὸ τὸ δεύτερο ἦταν ἡ αἰτία τοῦ πρώτου.

ΟΧΙ — ἔλεγε τώρα — ἡ Φωτεινὴ δὲν τὸν ἀγαποῦσε, δὲν μπορούσε νὰ τὸν ἀγαπᾷ παρὰ σὰ συγγενή, σὰν ἀδελφὸ της Ἡ σκηνὴ τῆς σπηλιάς ἐστὶν ἀρχὴ τὸν εἶχεν ἀπατήσῃ... Πρώτα, αὐτὸς γι' ἀγάπῃ δὲν τῆς εἶχε μιλήσει ποτέ, καὶ οὔτε ἐστὼν περίφημο «μαγνήτη» ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἀπόλυτὴ ἐμπιστοσύνη. Ἐπειτα, καὶ γιὰ τὰ πιδὸς τολμηρὰ του χάρδια, πάντα θὰ εὗρισκε μιὰ πρόφασιν, ὅπως ἐστὶ σπηλιά, ποῦ τὰ ἔκαμνε ὁπωςδήποτε φυσικώτερα καὶ τοὺς ἀφαιροῦσε τὸν ἀπαγορευμένο, τὸν ρητό, τὸν ἐκφρασμένο χαρακτήρα. Οὔτε ἄφινε ποτὲ νὰ τὸν νικήσῃ ἐμπρὸς τῆς ἡδονῆς κατόρθωνε νὰ κρατιέται καὶ ἐστὶς πιδὸς δύσκολες στιγμῆς. Ὁ τρόπος αὐτός, ποῦ διατηροῦσε τὸ πρόσημα, ἔδινε ἴσα-ἴσα κάθε δικαίωμα ἐστὶν Φωτεινὴ νὰ πέρῃ ἀκόμῃ τὰ ἐρωτικά του χάρδια γιὰ καμώματα παιγνιδιάρικα καὶ τρελλοῦτσικου ἐξαδέλφου. Τὰ ἐδεχόταν πάντα με ἀφέλεια, με ὑποταγή, με γέλια, με χαρὰ, κάποτε με μικρὴν ἀντίστασιν, καὶ κάποτε με ἀταξία, ποῦ ἔμοιαζε με ρεμβασμό. Ἀλλὰ ποτὲ με πονηριά, ποτὲ μ' ἐντροπή, ποτὲ μ' ἐρωτικὴ λιποψυχία, ποτὲ μ' ἐκδήλωσιν ἄλλης διαθέσεως, ἀπὸ τὴν ἀπλὴ καὶ γελαστὴ εὐχαρίστησιν ἐνὸς χαδιάρικου παιδιοῦ.

Ἐλεγε λοιπὸν ἀπὸ μέρος τῆς ὁ «ἀντίστοιχος πόθος». Κι' αὐτὸν ἐζητοῦσε τώρα ὁ Ἄγγελος: Τὸ αἶσθημα, τὴν ἐπίγνωσιν, τὴν ἀρμονίαν, τὴν ἀνταπόκρισιν. Χωρὶς αὐτό, καταντοῦσε τὸ ἴδιον σὰ νὰγκάλιαζε καὶ νὰ φιλοῦσε ἓνα ὥραϊο ἀγαλμα ἢ ἓνα πτώμα. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο, τὰ χάρδια τοῦ ἐφάνηκαν ψυχρά, ἀνούσια. Ὁχι μόνον τὴν πρώτην, τὴν ἀσύγκριτὴν ἐκείνην ἡδονὴν δὲν τοῦ ἔδιναν πιά, ἀλλ' ἀπεναντίας τοῦ ἐπροξενούσαν ἐνόηλσι, πόνον, πείσμονα, λύσσαν, σὰν τοῦ πολυδυσπασμένου ἀνθρώπου ποῦ θὰ κρατοῦσε ἐστὶν χέρι τὸ κλεισμένο στόμα μιᾶς βρύσης, μὰ ποῦ δὲν θὰ μπορούσε ἀπὸ ἀδυναμία του νὰ τανοίξῃ καὶ νὰ ξεδιψᾷ.

Τὰ ἐρωτικά του κινήματα τ' ἀπόκρυφα καὶ προφασισμένα, καὶ τὰ πρῶτα τὰ ἡδονικά γι'

αὐτόν, κι' ἀκόμα χειρότερα τὰ ὕστερα ποῦ δὲν τοῦ ἐχάριζαν ἡδονή, τὰ ἔβλεπε τώρα με φρίκην, σὰ μιὰ δειλὴ κατάχρησι παιδικῆς ἀδωότητος. Ὁχι, δὲν ἦταν σωστό, δὲν ἦταν τίμιον, καὶ πρὸ πάντων δὲν ἦταν ὥραϊον αὐτὸ ποῦ ἔκαμνε. Γιατὶ ἂν δὲν ἐπίστευε τόσο ἐστὶν κοινὴν ἡθικὴν, ἐπίστευε ὅμως ἐστὼν ἔρωτα, ποῦ ἔχει ἡθικὴ δική του. Τῇ Φωτεινῇ τὴν ἐποθοῦσε ἀκόμῃ φλογερότερα αὐτὲς τὲς ἡμέρες, ποῦ ἐπλησίαζε τόσο πολὺ ἐστὶν τρισευτυχισμένο σημεῖον νὰ τὴν χαρῇ ὁλόκληρη, καὶ ποῦ ἔβλεπε πάλι πῶς ἦταν τόσο μακρυνά. Ἦθελε νὰ τὸν φιλήσῃ κ' ἐκείνη ὅπως τὴν ἐφιλοῦσε, νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ ὅπως τὴν ἀγκάλιαζε, νὰφίνη ἐμπρὸς τῆς ἐλευθερίας τὴν παραφορὰ του καὶ τὴν ἐκστασί του, νὰ τὴν αἰσθάνεται ἐστὶν ἀγκαλιά του ποτισμένη με τὸ ἴδιον πάθος, νὰ τὴν βλέπῃ νὰ γλαρόνῃ τὰ μάτια της καὶ νὰ λιποθυμᾷ ἀπὸ ἡδονῆς. Μόνον ἐστὶν! Διαφορετικὰ δὲν εἶχε νόημα. Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἐστὶν, ἔπρεπε νὰ τὴν κάμῃ νὰ αἰσθανθῇ, νὰ τὸν ἀγαπήσῃ καὶ γιὰ νὰ γίνῃ ἐστὶν, ἔπρεπε νὰ τῆς πῇ τὸ φοβερό «σάγαπῶ».

Ἡ τελευταία αὐτὴ περιπέτεια, ἡ ἀνέλπιστη ἀπογοήτευσιν ὕστερ' ἀπὸ τὴν χαρὰ τῆς ἐλπίδας, τὸν ἔκαμνε δύσθυμον, νευρικό, παραῤῥεον. Πολλὲς φορὲς ἡ Φωτεινὴ τὸν ἐρωτοῦσε: «μὰ τί ἔχεις; κ' ἐκεῖνος τῆς ἀπαντοῦσε ἀπότομα: «δὲν ξέρω! ἄφινέ με!» Πολλὲς φορὲς, τὸ χάρδι του ἐτελείονε ἄξαφνα με ἄγριο μορφασμό, σὲ κινήματα φούρκας καὶ σὲ σφιγίματα θυμοῦ. Ὅσο κι' ἂν ἐγελοῦσε κατόπι, ὅσο κι' ἂν ἐπάσχιζε νὰ πείσῃ τὴν Φωτεινὴν πῶς ἀστειεύθηκε, ἡ δυστυχισμένη ἀποροῦσε πολὺ με τὸ χαϊδευτικὸν ἐκεῖνο δάρισμα, μισὸν ἐστὶν ψέμματα μισὸν ἐτάρλῃθεια, —καὶ ἄρχισε νὰ σχηματίζῃ τὴν ἰδέαν πῶς τὸ κατακάθισμα τῆς στοργῆς του, ἀπὸ μυστικῆς αἰτίας, γιὰ κάποιο ἄγνωστο φταίξιμον δικό της, ἦταν ἀντιπάθεια, μῖσος. Μήπως γι' αὐτό, ποῦ τὴν ἐλυποῦσε κατάκαρδα, ἐδεχόταν ὕστερα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, καὶ τὰ τολμηρότερα χάρδια του;

Ἰσως. Εἶνε τόσο πολὺπλοκὴ καὶ δυσκολονόητῃ ἡ ψυχολογία ἐνὸς ἀδῶνου κοριτσιοῦ ποῦ δέχεται νὰ τὸ χαϊδεύουν! Χωρὶς ἄλλο ἡ Φωτεινὴ Σάντρη ἦταν πολὺ πιδὸς ἀπονήρευτῃ ἀπὸ μιὰν ἄλλην ἐστὶν θέσιν της καὶ ἐστὶν ἡλικία της, ποῦ θάῤῥερε νὰ δείξῃ θυμόν: πολὺ πιδὸς ντροπῇ πολὺ πιδὸς φρόνιμῃ ἀπὸ ἐκείνην ποῦ θάῤῥερε νὰ τὸ πῇ τῆς μητέρας της: πολὺ πιδὸς υπερήφανῃ καὶ δυνατῇ ἀπὸ ἐκείνην ποῦ θάῤῥερε νὰ περασπισθῇ μ' ἀξιοπρέπεια τὸν ἐαυτό της. Καὶ ὅμως ἐστὶν

ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΗΝΟΥ

ΓΡΟ ΣΟΦΙΑΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

βάθος, κατάβαθα, ὅλης αὐτῆς τῆς ἀδωότητος, τῆς χρηστότητος, ὑπῆρχε, —πράγμα ποῦ ὁ Ἄγγελος θὰ ἦταν δύσκολον νὰ τὸ φαντασθῇ, —καὶ κάποια περιέργεια, καὶ κάποια πονηριά. Μιλοῦσε πιά ἡ φύσις. Τὸ ἀγκάλιασμα τοῦ νέου τῆς ἐπροξενούσε ἡδονὴ ἀπροσδιόριστῃ, μιὰν ἀποκρυφῇ ἀνατριχίλῃ, ποῦ τῆς ἄρεσε καὶ δὲν ἦταν δυνατόν παρὰ νὰ τῆς ἄρεσῃ, —κάτι πρωτογνώριστο καὶ γλυκό, ποῦ τὴν ἐβύθιζε ἐκστατικὴ ἀκίνησι, ὅμοια με ρεμβασμό... Ὅσο καλὰ κι' ἂν ἔμενε κρυμμένο τὸ σαρκικὸ αὐτὸ αἶσθημα, ἦταν ὅμως δυνατό, δυνατότερό της, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, μὰζι με χίλιες ἄλλες αἰτίες, τὴν ἔκαμνε κι' αὐτὸ νὰ ὑποτάσσεται. Ναί.

Εἶχε ἀφίσει πιά τὸ βιβλίον, κ' ἐκύτταζε τὴ δύσιν. Ὁ ἥλιος ποῦ ἀργοκατέβηκε ὥς τις συννεφένιες ταινίες, θυμωμένος, τὲς εἶχε κουρελιάσει. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ Ἄγγελος θυμήθηκε τὸν Στέφανον. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ τοῦ εἶχε μιλήσει γιὰ τὸν συμπαθητικὸν φοιτητὴν ἡ ἐξαδέλφη του, πολλὲς φορὲς τὴν εἶχε πειράξει χωρὶς κακία, χωρὶς ζήλεια. Κάποτε μάλιστα, μες ἐστὶν φιλιὰ του, τῆς εἶχε πῇ: «Νά, ἐστὶν θὰ σὲ φιλήσῃ ὁ Στέφανος...» — Σήμερα ὅμως, ἡ φαντασία του ἔδινε μορφήν ἐστὼν ἄγνωστο ἀντίζηλον, καὶ ἐστὶν θερμὴ ἀγκαλιά του ἔρριχνε τὴν κόρη ἐρωτευμένη. Τὴν ἔβλεπε νὰ γλαρόνῃ τὰ μάτια της καὶ

νὰ τὸν φιλήσῃ, ὅπως ποθοῦσε νὰ φιλήσῃ αὐτόν... Τὸν ἀγαποῦσε, τὴν ἐλάτρευε... Κι' οἱ δύο παιδιά, ἐστὶν πρῶτα νειᾶτα, ἐστὶν πρώτη ἀγάπη, ἐστὶν πρώτη ζωὴ. Ἡ ἐνωσίς τους, ἐστὶν φαντασία του, ἦταν κάτι τέλειον, ἀρμονικὸν καὶ ὥραϊον. Καὶ τότε, γιὰ πρώτη φορά, ἐδάγκασε τὴν καρδιά του ἡ ζήλεια, παρᾶξενὴ ζήλεια, γιὰ τὸ ἄγνωστο καὶ γιὰ τὸ μέλλον. Τοῦ φάνηκε πῶς ἔπρεπε νὰ βιασθῇ, γιὰ νὰ δώξῃ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν καρδιά τῆς Φωτεινῆς κάθε ἴχνος συμπαθείας πρὸς ἄλλον. Καὶ ἡ ζήλεια ἐβοήθησε μέσα του τὸν πόθον, γιὰ νὰ τὸν στηρίξῃ ἐστὶν τελευταία του ἀπόφασιν: Σήμερα, ἀπόψε, εὐθὺς μόλις τὴν ἔβλεπε, θὰ τῆς μιλοῦσε!

Καὶ γὰρ, ἔφθασε ἡ Φωτεινὴ.

Βυθισμένος ἐστὼν ρεμβασμόν του, δὲν εἶχε ἀκούσει τὰ βήματά της κι' ἀκούσε ἄξαφνα τὴν φωνήν της:

— Καλ' ἐδῶ εἶσαι; Σ' ἐγύρευα ἐστὶν γῇ καὶ σὲ βρίσκω ἐστὼν οὐρανῷ...

— Δηλαδή νὰ κυττάω τὸν οὐρανόν;

— Μὰ τί ἔγινες; Ἐνόμιζα πῶς εἶχες φύγει με τὸν παπάκη καὶ με τὸν Μίμη.

— Βαρέθηκα...

Εἶχε πλησιάσει ἐστὶν χεῖλος τοῦ λάκκου κ' ἐστεκόταν ἐπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ νέου, πανύψηλη.

— Δὲν ἔρχεσαι κάτω;

— Ναί, μὰ πῶς; φοβᾶμαι νὰ πηδήσω.

— Στάσου.

Ο Άγγελος έσηκώθηκε, έφερε τὸ σκαμνὶ του κοντὰ κ' ἐπάτησεν ἐπάνω.

— Ἔλα τώρα... πέσε καὶ σὲ πιάνω.

Ἡ Φωτεινὴ ἐπήδησε κ' ὁ Ἄγγελος τὴν ἐδέχθηκε ἐστὶν ἀγκαλιά του. Καὶ τὴν ἐκρατοῦσε ἀγκαλιασμένη ὥς ποῦ ξανάβαλε τὸ σκαμνὶ ἐστὶ θέσι του καὶ τὴν ἐτράβηξε νὰ καθήσῃ κοντὰ του. Τὸ κάθισμα μὲν τοὺς ἐχωροῦσε, καὶ γιὰ νὰ μὴν πέσουν, ἐξακολούθησε νὰ τὴν κρατῇ σφικτὰ, κολλητὰ ἐπάνω του, ἀπὸ τὴ μέση.

Ἐλαμπε ὅλη ἀπὸ τὴ χαρὰ της, ποῦ εὗρισκεν ἐκεῖ ἄξαφνα τὸν Ἄγγελο, ἐνῶ τὸν φανταζόταν ἐστὶ χώρᾳ καὶ δὲν τὸν ἐπερίμενε παρὰ τὸ βράδυ. Ἡ μορφὴ της, τὰ γαλανά της μάτια, τὰ χρυσὰ μαλλιά της ἐστὶν ἥλιο, ἡ φωνὴ της, τὸ γέλιο της, ὅλα της ἐμαρτυροῦσαν τόση εὐτυχία, ἔσταζαν τόση καλωσύνη, ἐφανέροναν τόση ἀγνότητα, ὥστε ὁ νέος, ὅπως καὶ ἄλλες φορὲς τοῦ εἶχε συμβῆ, τὴν ἐλυπήθηκε. Κ' ἐνῶ ἦταν ἀποφασισμένος τὰ της μιλῆσῃ, ἐδίστασε, τὸ μετανόησε. Γιατὶ ἐλυπήθηκε νὰ ταράξῃ μὲ τέτοια ἐξομολόγησι, νὰ διαφθεῖρῃ τὴ στιγμή ἐκείνῃ τῆς χαρᾶς, τῆς ἀφροντισίας, καὶ ἴσως-ἴσως νὰ φαρμακώσῃ τὴ ζωὴ της ὁλόκληρῃ. Τὴν ἐλυπήθηκε κ' ἐνῶ ἦταν ἑτοιμὸς νὰ τῆς μιλήσῃ, τὴν ἐκτύπησε κ' ἐσώπαινε.

— Κρίμα νὰ μὴν τῷξερα πὼς εἶσαι ἐδῶ τοῦ ἔλεγε. Ἐκείνῃ ἡ κουτὴ ἡ Μαριέττα τὰ φταίει. Τὴ ρώτησα ἂν ἐβγήκες καὶ μοῦ εἶπε ναί. Τί κρίμα! πὼς ἤθελε νὰ σε γνωρίσῃ ἡ καὶμένη ἡ Γιούλια!

— Μπα! ἡ Γιούλια ἦταν;

— Ναί, μὲ τὴ μητέρα της.

— Νὰ τῷξερα!... Ἦθελα κ' ἐγὼ πολὺ νὰ τὴ γνωρίσω, — κρίμα! — γιὰ νὰ ἰδῶ κ' ἀπὸ κοντὰ πὼς εἶνε πλασμένες οἱ καλὲς ξαδέλφες ποῦ ἀγαποῦν τοὺς ξαδέλφους των.

— Μὴν τὰ λὲς αὐτά, καίμένε Ἄγγελε! εἶπε μὲ οἶκτο γιὰ τὴ φίλῃ της ἡ Φωτεινὴ. Σοῦ εἶπα, εἶνε λόγια καὶ κακία τοῦ κόσμου. Εἶνε πιστευτὸ τέτοιο πρᾶγμα;

— Ἀς εἶνε... ἐγὼ τὸ πιστεύω.

— Βέβαια γιατί καὶ σὺ εἶσαι κακὸς σὰν τὸν κόσμο.

— Καθόλου ἐγὼ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου, τὸ κατάλαβα...

— Ἀπὸ ποῦ; πότε;

— Ἐκείνῃ τὴν ἡμέρᾳ ποῦ τοὺς ἀπαντήσαμε ἐστὶν περίπατο. Μὲ τὸν τρόπο ποῦ καθύονταν ἐστὶν ἄμαξί, δὲν μποροῦσε νὰ εἶνε παρὰ ἡ ἀδελφία ἡ ἐρωτευμένοι.

— Ναί! ἂς μὴ σοῦλεγα ἐγὼ, καὶ πολὺ θὰ καταλάβαινες.

— Μὰ ἐπιτέλους γιατί σοῦ φαίνεται τόσο παράξενο κ' ἀπίστευτο; ἐρώτησε ὁ Ἄγγελος.

— Καὶ φοβερό! καὶ φρικτό! ἐπρόσθεσε ἡ Φωτεινὴ.

— Καὶ ὅμως ὅλα γίνονται ἐστὶν κόσμος!

— Μὰ σὺ ὁ ἴδιος δὲν μοῦλεγες μιὰ μέρα...

— Οὐφ! τὴν ἀντίσκηψε ὁ Ἄγγελος μὴν κυττᾷς τί σοῦ ἔλεγα μιὰ μέρα... Ὁ ἄνθρωπος ἀλλάζει ἰδέες κ' αἰσθήματα ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή... Ὅτι μοῦ φαινόταν χθὲς φοβερό καὶ φρικτό, σήμερᾳ μπορεῖ νὰ τὸ βρῶσκω ἀπλούστατο καὶ φυσικώτατο. Νά...

Ὁ νέος ἔκαμε νὰ προχωρήσῃ, ἀλλὰ φοβήθηκε τὸν κατήφορο κ' ἐδάγκασε τὴ γλῶσσα του.

— Ἰδές, εἶπεν ἄξαφνα ἐστὶ Φωτεινὴ, τί βασιλικά ποῦ βασιλεύει ὁ ἥλιος!

ΕΚΕΙΝΗ, καθὼς ἄκουε τὸν ἐξάδελφό της, προσηλωμένη ἐστὶ στόμα του μ' ἀπορία, ἐγύρισε ἀπὸτομα πρὸς τὴ δύσι. Ὁ δίσκος, ποῦ τὰ μάτια μποροῦσαν νὰ τὸν κυττᾷζον ἀθάμπτωτα, εἰσίμονε τώρα ἐστὶ βουνά, τριγυρισμένος ἀπὸ τὰ χρυσὰ κουρελάκια τῶν συννέφων, κ' ἐσκορποῦσε λάμψι θυμοῦ κατακόκκινῃ. Ὁ ἄγριος κρημνὸς τοῦ Βράχου, ὅσος φαινόταν ἀπὸ τὴ γούρνα, ἔλαμπε καταματωμένος. Λὲς καὶ τὸν ἐτρουπούσαν μύρια βέλη, κ' ἀπὸ κάθε πληγὴ ἀνάβρυσεν αἷμα... Καὶ ἡ Φωτεινὴ ἐπάνω του ἐκοκκίνιζε ὅλη. Τὸ ροῦχο της, τὸ πρόσωπό της, τὰ μαλλιά της, ἔπλεαν μέσα σὲ πορφύρα. Ἀκόμῃ καὶ τὰ γαλανά της μάτια γιὰ μιὰ στιγμή ἐγυάλισαν κόκκινα. Ὁ νέος εἶδε τὴ δύσι καθρεφτισμένη ἐπάνω της, εἶδε τὴν κόρη ἀκουμπισμένη ἐστὶν ἄλκυ πέτρα, μέσα ἐστὶ ὅλη ἐκείνῃ τὴ φωτοκοκκινάδα, καὶ τοῦ ἐφάνηκε πὼς Φωτεινὴ καὶ Βράχος ἀδελφώθηκαν, ἐνώθηκαν ἐστὶν ἓνα πλάσμα παράδοξο ἐστὶ φύσι καὶ μοναδικό, σὰν ὄστρακο γιγάντιο ποῦ φωλιάζει μέσα του κόρη.

Κ' ἐτρόμαξε. Καὶ σὰν κάτι νὰ τοῦλεγε πὼς αὐτὸς δὲν εἶχε θέσι ἐκεῖ-μέσα, τοῦ ἤλθε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ σηκωθῇ, νὰ τραβηχθῇ, νὰ τὴν ἀφήσῃ μόνη. Μπορεῖ καὶ νὰ κινήθῃ. Γιατὶ ἄξαφνα ἡ Φωτεινὴ, κυττᾷζοντας ὁλοένα τὸν ἥλιο, ἐπέρασε τὸ χέρι της ἐστὶ μέση του, σὰ νὰ ἤθελε νὰ κρατήσῃ ἀκόμῃ ἐστὶ ὄστρακό της τὸν παρείσακτο. Φαινόταν μολοντοῦτο βυθισμένη σὲ σκέψι, σὲ ὄνειρο. Δὲν τοῦ μίλησε, οὔτε κεί-

νος τῆς μίλησε, ὥς ὅτου ὁ δίσκος ἀγγίξε πιά τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ. Καὶ τότε, — λὲς καὶ τὸν ἐκρατοῦσε αὐτὴ μὲ τὰ μάτια, καὶ τὸν ἀκούμπησε πάνω ἐστὶ βουνὸ κ' ἠσύχασε πιά πὼς δὲν θὰ της πέσῃ νὰ σπάσῃ, — ἐγύρισε τ' ἀγνὰ της μάτια πρὸς τὸν Ἄγγελο καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἀλήθεια, Ἄγγελε, ἔχεις σοβαρὰ τὴν ἰδέα πὼς δύο πρωτοξάδελφα μπορεῖ νὰ ἀγαπηθοῦν;

— Μὰ σοῦ τῶπα! ἀποκρίθηκε ὁ νέος, ξαφνισμένος κάπως γι' αὐτὴ τὴν ἐπιμονή.

— Καὶ νὰ παρθοῦν;

— Βεβαίωτατα!

— Μὰ τὸ συγχωρεῖ ποτὲ ἡ θρησκεία;

— Ἐ! καμμιὰ φορὰ... Ἄμα εἶνε ἀνάγκη, τί νὰ κάμῃ κ' ὁ Δεσπότης;

— Ἀλήθεια; δίνει τὴν ἄδεια;

— Φυσικά!

— Ἐρεῖς γιατί σ' ἐρωτῶ; Γιατὶ συλλογίζουμαι τὴν καίμένη τὴ Γιούλια. Ἄν τῶπαθε πραγματικῶς κ' ἀγάπησε τὸν ἐξάδελφό της, φαντάσου τί δυστυχισμένη πρέπει νὰ εἶνε! τοῦλάχιστο, ἂν μπορῇ νὰ τὸν πάρῃ... διορθώνεται τὸ πρᾶγμα... πάντα ὅσο μπορεῖ νὰ διορθωθῇ ἓνα δυστύχημα!

— Ὡστε, βλέπω, ἄρχισες νὰ τὸ πιστεύῃς...

— Ἐρῶ κ' ἐγὼ;... ἀφοῦ μοῦ λὲς πὼς ὅλα γίνονται... ὅτι δὲν μπορῶ νὰ κάμω ἐγὼ, δὲν θὰ πῇ πὼς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κάμῃ καὶ κανένας ἄλλος... Ἐρῶ κ' ἐγὼ;

Γιατὶ νὰ ξαναφέρῃ τὴν ἴδια ὁμιλία; Τοῦ Ἀγγέλου τοῦ ἐφάνηκε σὰ μοιραῖον. Ἄν ἐσώπαινε κ' αὐτὴ τὴ φορὰ, δὲν θὰ μιλοῦσε ποτέ. Κάποια δύναμις, ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, τὸν ἐσπρωξε...

— Λυπᾶσαι λοιπὸν τὴ Γιούλια; τὴν ἐρώτησε.

— Ὡ, ναί... ἂν ἦταν ἀλήθεια...

— Τί ἀνόητη ποῦ εἶσαι! Ὑπάρχουν κοντὰ σου ἄνθρωποι πολὺ πιὸ ἀξιολύπητοι... καὶ σὺ...

Ἡ Φωτεινὴ τὸν ἐκτύπησε μὲ τὴ μεγαλειότην ἀπορία.

— Δὲν καταλαβαίνω... ἐπιθύρισε.

— Νά, λόγου χάρι, ἐγὼ...

— Εὐ;... τί;

— Ποῦ ἔρεῖς ἂν δὲν ἔπαθα ὅ,τι κ' ὁ ξάδελφος τῆς Γιούλιας σου!

Εἶνε στιγμὲς ὅπου δὲν μᾶς γελοῦν ποτέ. Σ' ἄλλῃ στιγμή, ἂν ἄκουε τὸν ἴδιο λόγο, ἡ Φωτεινὴ μποροῦσε νὰ μὴν καταλάβῃ τίποτα ἢ νὰ γελάσῃ τρελά ἢ νὰ ρωτήσῃ τὸν Ἀγ-

γelo μήπως τυχὸν ἡ Ἐλίσα Βλαστοῦ ἦταν στενὴ συγγενὴς του, καὶ δὲν τὸ ἤξευρε ἢ νὰ ζητήσῃ τὸ ὄνομα κάποιας ἄλλης, ἀγνωστῆς ἐξαδέλφης, ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ «πάθῃ τὰ ἴδια». Ἀλλὰ ὅχι τὸ νόημα τῶν λόγων του τὸ ἀληθινὸ τῆς ἐκτύπησε εὐθὺς τὴν ἀντίληψιν σὰν ἓνα φῶς ζωηρό, ποῦ θαμπώνει καὶ ζαλίζει. Καὶ οὔτε ἐσκέφθηκε ἂν νὰ κρύψῃ τὴν ἐντύπωσίν της καὶ νὰ προσποιηθῇ. Ἀμέσως ἀποτράβηξε τὸ χέρι ποῦ ἐκρατοῦσε τὴ μέση τοῦ νέου, κ' ἡ ἀπορία ποῦ τὸν ἐκτύπησε ἀπὸ λίγες στιγμὲς, ἐγινε ἄξαφνα τρόμος. Τὰ μάτια της ἐγούρλωσαν μὲ μικρὸ σπασμὸ τοῦ προσώπου ἀνεπαίσθητο. Κάτι θύλησε νὰ πῇ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰρθῶσῃ λέξι. Καὶ τὰ χεῖλη της ἀναδεύθηκαν μ' ἓναν ἥχο ξεψυχισμένο.

Ἦταν ὁ μόνος τρόπος, γιὰ νὰ κάμῃ τὸν Ἄγγελο νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ! Τοῦ ἐφάνηκε πὼς εἶχε περάσει τὸ μοιραῖο γεφύρι, καὶ πὼς τὸ γεφύρι αὐτὸ πίσω του εἶχε κοπῇ. Ἐμπρός!

— Γιατὶ ἐτρόμαξες ἔτσι; Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε καὶ τόσο τρομερό... Εἶμαι δυστυχισμένος, ναί, μὰ ἐστὶ χέρι σου εἶνε πάλι νὰ μὲ κάμῃς τὸν πιὸ εὐτυχισμένο τοῦ κόσμου! Ἀκουσε, Φωτεινὴ, πρέπει νὰ 'στὸ πῶ... Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποῦ σὲ εἶδα... ναί, δεκατρεῖς ἡμέρες ποῦ εἶμαι τώρα σιμά σου, ἄλλο δὲν κάνω παρὰ νὰ σ' ἀγαπῶ. Σ' ἀγαπῶ!

Ἡ Φωτεινὴ ἔκαμε νὰ σηκωθῇ. Ὁ Ἄγγελος τὴν ἐκράτησε ἀπὸ τὴ μέση μὲ τὸ σταυρό.

— Εἶμαι μεγαλιτέρὸς σου, τὸ ξέρω, εἶμαστε στενοὶ συγγενεῖς, δὲν τὸ ξεχνῶ. Μὰ ἡ ἀγάπη αὐτὰ δὲν τὰ ρωτᾷ. Εἶνε κάτι ἀνώτερο, δυνατότερο πολὺ ἀπὸ τὴ θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω σ' ἀγάπησα, κ' ὁ θεὸς τὸ ξέρει πόσο ἀγωνίσθηκα νὰ πνίξω τὸ αἰσθημά μου. Ἀδύνατο! Εἶσαι ἡ μόνη ποῦ ἀγάπησα ἐστὶ ζωὴ μου... ἀληθινά, γιατί εἶσαι καὶ ἡ μόνη ποῦ βρήκα ἐστὶν κόσμο νὰ μοῦ ταιριάζῃ...

Ἐλεγε καὶ τὴν ἐκρατοῦσε. Ἡ κόρη ἐκτύπησε ἄλλοῦ, ἐτραβιάταν, ἤθελε νὰ τοῦ φύγῃ. Καὶ τὰ λόγια του, βιαστικά, σπασταριστά, εἶχαν ὅλη τὴν ἀγωνία, ὅλο τὸ ἄσθμα τοῦ διπλοῦ κόπου ποῦ ἔβαζε γιὰ νὰ τὰ λέγῃ καὶ νὰ τὴν κρατῇ.

— Ἀκουσε, Φωτεινὴ, πρέπει νὰ 'στὰ πῶ ὅλα... Κύτταξέ με... Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἂν μ' ἀγαπήσῃς καὶ σὺ, οὔτε ἡ ἡλικία οὔτε ἡ συγγένεια εἶν' ἐμπόδιο. Τίποτε δὲν εἶνε νὰ φοβηθῇς, τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς χωρίσῃ. Θὰ

σὲ πάρω νὰ φύγουμε... θὰ σὲ κάμω γυναῖκα μου!...

— Μ' ἄφισέ με!... ἐφώναξε ἡ Φωτεινὴ μὲ φωνὴ ἀγνώριστη.

Κι' ἀποσπᾶσθηκε ἀπὸ τὸ στανικὸ ἀγκάλιασμα τοῦ νέου μὲ τόσην ὀρμὴν, ποῦ ἐκεῖνος τὰ ἔχασε καὶ πιά δὲν βρῆκε δύναμι νὰ τὴν κρατήσῃ. Κι' ὅταν ἐγύρισε καὶ εἶδε τὸ σάστισμα, τὸ ξάφνιασμα, τὸ ἀλάλιασμά της, ἐφοβήθηκε κι' ὁ ἴδιος. Καὶ πιά δὲν βρῆκε δύναμι νὰ τῆς μιλήσῃ γιὰ τὴν ἀγάπην του...

Χλωμή, σὰ νᾶχε πέσει δίπλα της κεραυνός, σὰ νᾶκανε σεισμός καὶ νὰ ἐτροντάζε τὸν Βράχο, ἡ Φωτεινὴ ἐτριγύριζε σκυφτῇ, φοβισμένη μαζί κ' ἐκστατική, λὲς καὶ δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ νὰ φύγῃ... Ὁ ἥλιος εἶχε κρυφθῇ πίσω ἀπ' τὰ βουνά, καὶ τὰ κουρελάκια τῶν συννέφων, ὀλοπόρφυρα, ἀκινήτουσαν κατὰ πληκτὰ ἐπάνω ἔς οὐρανὸ χρυσοροδόβινο, σὰ γυαλένιο. Ἀλλὰ ἡ κοκκινάδα τοῦ Βράχου καὶ τῆς Φωτεινῆς εἶχε σκοτεινιάσει, εἶχε γίνεи σχεδὸν πελιδνὴ.

— Ἀφισέ με!... θέλω νὰ πάω μέσα...

Ὁ Ἄγγελος, σὰ νὰ βρέθηκε μιὰ πρόχειρη λύσι' ἐπὶ τὴν ἀμνηχανία του, ἐσηκώθηκε πρόθυμος νὰ τὴν βοηθήσῃ. Κ' ἐσίμωσε τὸ σκαμνὶ τοῦ ἐπὶ τὴν ἔξοδο, γιὰ νὰ πατήσῃ ἐπάνω ἡ Φωτεινὴ καὶ νὰ μπορέσῃ νὰ βγῇ.

Ἐκαμε νὰ τῆς δώσῃ χέρι.

— Ἀφισέ με! ἐφώναξε ἡ κόρη. Μὴ μ' ἀγρίψῃς!

Κ' ἀνέβηκε μόνῃ της ἐπὶ τὸ σκαμνί, κ' ἐσκαρφάλωσε ἐπὶ χεῖλος τοῦ λάκκου, κ' ἐκόντεψε νὰ γκρεμισθῇ· μὰ ὁ Ἄγγελος δὲν ἐτολμοῦσε οὔτε νὰ τῆς μιλήσῃ... Ἐπιτέλους τὸ κατὰφερε βγῆκε, ἐσηκώθηκε, ἐπάτησε, καὶ χωρὶς νὰ πῇ λέξι, χωρὶς νὰ ρίξῃ ματιά, ἔφυγε, ἐχάθηκε...

Ὁ Ἄγγελος, μέσ' ἀπὸ τὸν λάκκο, εἶδε γοργὰ νᾶφανισθῇ τ' ὀλοτάραχο σῶμα της, καὶ τελευταῖα τὰ ξανθὰ μαλλάκια τῆς κορφῆς της, ἀνυπότακτες τριχίτσες, ποῦ ἐκυμάτιζαν ἐπὶ τὸν ἀέρα τοῦ δειλινοῦ ἀπὸ φοβῆς καὶ ἀγανάκτησι.

— Τί ἔκαμα!... τί ἔκαμα!...

Μ' ΟΛΑ τοῦ τὰ χρόνια, μ' ὅλη τὴν ἐρωτική του πείρα, ὁ Ἄγγελος τέτοιο ξαφνικὸ δὲν τὸ φανταζόταν ποτέ.

Ἐπὶ τὴν ἀρχὴ ἐφοβήθηκε καταστροφή. Ἐνόμιζε πῶς ἡ Φωτεινὴ ἔτρεχε κατ' εὐθείαν νὰ τὰ πῇ μὲ κλάμματα τῆς μητέρας της. Καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα δὲν ἐτολμοῦσε νὰ γυρίσῃ ἐπὶ τὸ σπίτι,

γιὰ νὰ μὴν ἀντικρύσῃ τὸ πρόσωπο τῆς θείας του. Καὶ μόνον τῆς θείας του; Ἄν ἡ Φωτεινὴ, παιδί πρᾶμμα, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ καὶ μίλησε ἐμπρὸς εἰς ὅλους; Ἄν τὰ ἔμαθε κι' ὁ κύριος Σάντρης;... Μὰ καὶ κανεὶς νὰ μὴν ἤξερε τίποτα, τὴν ἴδια τὴν ἐξαδέλφη του μὲ τί μάτια θὰ τὴν ξανάβλεπε, μὲ τί στόμα θὰ τῆς ξαναμιλοῦσε;

Ἐσκοτείνιαζεν ἔξω, ἐσκοτείνιαζε καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν του καὶ ἡ νύκτα τοῦ ἐγεννοῦσε τόσους φόβους, ποῦ ἐλησμονοῦσε ἀκόμη καὶ τὴ μετάνοια του. Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ ἐπέρασε ἰδέα τρελή: νὰ φύγῃ, νὰ κρυφθῇ ἐπὶ τὴν χώρα ὡς πον θὰ ἔφθανε τὸ πρῶτο βαπόρι, καὶ νὰ μπαρκαρισθῇ, γιὰ τὴν Πάτρα, γιὰ τὴν Κεφαλληνία, γιὰ τὴν Κέρκυρα, γιὰ ὅπου ἐτύχαινε, — χωρὶς νὰ ἰδῇ κανένα.

Εἶχε βγῇ κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸν λάκκο κ' ἐτριγύριζε σὰ φάντασμα ἐπὶ τὸ σκαμνί, μὲ τὸ σκαμνὶ περασμένο ἐπὶ τὸ μπράτσο, μὲ τὸ βιβλίον ἐπὶ τὸ χέρι κλειστό. Ὁ μπάμπ' Ἀναστάσης ἐπρόβαλε ἀπὸ τὸ μονοπάτι τοῦ κρημνοῦ, καὶ καθὼς ἔπερασε ἀπὸ κοντά του, τὸν καλησπέρισε μὲ ὕφος ποῦ ἐπὶ τὸν Ἄγγελο ἐφάνηκε παρὰ ξένο... Τὸν ἀκολούθησε μὲ τὰ μάτια ὡς πον ἔφθανε ἐπὶ τὰ κάγκελα τῆς βίλλας. Ἐκεῖ τὸν ἐσταμάτησε μιὰ σκιά, κι' ἄλλαξαν οἱ δύο τοὺς λίγα λόγια... Ἐπειτα ὁ μπάμπ' Ἀναστάσης ἐπέρασε τὸ ξέπορτο, καὶ ἡ σκιά πετάχθηκε ἔξω καὶ ὥρμησε πρὸς τὸν Ἄγγελο μὲ τρεχάλα δυνατὴ.

Ἦταν ὁ Μίμης. Τί νὰ τὸν ἤθελε;... Ὁ φόβος ἔκαμε τὸν ἔνοχο νὰ φαντάζεται ἀπαίσια.

Ἀπὸ τὰ μισὰ τοῦ δρόμου ὁ Μίμης ἄρχισε νὰ ξεφωνίζει:

— Ἄγγελε!... ἐκεῖ εἶσαι;... ἔλα λοιπόν! τί ἔγινες τόση ὥρα;

— Ἐδῶ εἶμαι! ἐφώναξε ὁ Ἄγγελος μὲ προθυμία.

Ἦλθε ἡ καρδιά ἐπὶ τὸν τόπο της... Ὁ νεανίσκος ἐρχόταν ἀπλῶς νὰ τὸν πάρῃ.

— Ἀργήσες, τοῦ εἶπε, κι' ἀρχίσανε νᾶνησυχούμε. Ἡ Φωτεινὴ μοῦ εἶπε πῶς σ' ἄφησε ἐπὶ τὸ Βράχο νὰ ρεμβάσῃς μὲ τὴν ἡσυχία σου, γιὰ τὴν ἡμέραν, λέει, νὰ μείνῃς μόνος. Μ' ἄμα ἐπέρασε τόση ὥρα καὶ δὲν ἐφάνηκες, εἶπα! «καλέ μὴν ἐβαρέθηκε τὴ ζωὴν σου κ' ἐγκρεμίστηκε; Ἄς πάω νὰ ἰδῶ».

Ὁ Μίμης ἐγελοῦσε. Μαζί του ψευτογέλασε κι' ὁ Ἄγγελος.

— Ἐσχάστηκα, εἶπε, μὲ τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴ γλύκα τῆς βραδυᾶς.

— Καὶ νὰ ἰδῇς, ἐξακολούθησε ὁ μικρός, ποῦ

μ' ἐφόβισε κ' ἡ Φωτεινὴ: «Πήγαινε νὰ ἰδῇς, μοῦ κάνει, γιὰ τὴν ξέρω κ' ἐγώ;... ὅλα γίνονται ἐπὶ τὸν κόσμον!...» Καὶ δὲν τῷ λεγε ὅπως διόλου ἐπὶ τὴν ἀστεία φοβότανε ἀληθινά... γιὰ τὴν ὅσα τῆς ἔκαμα, στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴν πείσω νὰ ἔλθῃ νὰ σὲ βροῦμε μαζί. Πᾶμε γορηγοῦτερα, σὲ παρακαλῶ.

Ἐπὶ τὴν τραπέζαν τῆς βίλλας τὸν ὑποδέχτηκαν μὲ χαρὲς. Πρῶτῃ φορὰ συνέβη νᾶργήσῃ, νὰ χαθῇ, νὰ στείλουν νὰ τὸν γυρέψουν, — καὶ ἐπὶ τὴν ἡσυχίαν ζωὴν τοῦ Κόκκινου Βράχου αὐτὸ ἔμοιαζε μὲ περιπέτεια. Ἦταν ἐκεῖ ὁ κύριος Σάντρης, γελαστός καὶ λιγλόλογος, καθισμένος κι' ὅλα ἐπὶ τῆς θέσις τοῦ μπροστὰ ἐπὶ τὸ στρωμένο τραπέζι. Ἡ κυρία Σάντρη, μὲ γλινκλόγια καὶ μὲ μάτια γεμάτα χαϊδευτικὴ μομφὴ γιὰ τὴν ἀνησυχία, ἔπαυσε ἀκόμη ἐπὶ τὸν καναπέ, — καὶ ἡ Φωτεινὴ...

Ὁ Ἄγγελος, ἀφοῦ ἐδευτέρωσε τὴν λυρικὴν του δικαιολογίαν, ἀφοῦ τοὺς ἐκύτταξε ὅλους, ἐτόλμησε τέλος νὰ κυττάξῃ καὶ τὴν ἐξαδέλφη του. Ἐχαμήλωσεν ἐκεῖνη τὰ μάτια, ἀλλὰ ἐπὶ τὸ πρόσωπό της δὲν ἐδείχθηκε ὁ ψυχικός κλονισμός. Ἦταν ἡσυχία, — ἴσως πρὸς τὴν ἡσυχίαν, πρὸς τὴν σοβαρὴν καὶ φρόνιμην ἀπ' τὸ συνειδημένο, — μὰ τίποτε περισσότερο. Κανένας, βλέπωντάς τὴν μόνον, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ φαντασθῇ τί τῆς συνέβη μιὰ ὥρα προτύτερα. Μιλοῦσε ξένοιαστα γιὰ τὸ κάθε τί, καὶ κάποτε ἀπαντοῦσε καὶ ἐπὶ τὸν Ἄγγελο, χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ ναί, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ δείχνῃ τὴ στενοχώριαν της. Ἄν δὲν ἦταν ἡ ἐπίμονη ἐκεῖνη ἀποφυγὴ τῆς ματιᾶς του μὲ γοργὴ καὶ ἀνεπαίσθητη ἐκφρασίαν θυμοῦ, ἂν δὲν ἐννοοῦσε ἀπὸ τοῦτο πῶς ἡ γαλήνη της ἦταν φαινομενικὴ, γι' ἀγάπην τῶν ἀλλωνῶν, ὁ Ἄγγελος θὰ μποροῦσε νὰ πιστέψῃ πῶς ἡ κόρη, μόλις βρέθηκε ἀσφαλισμένη κοντὰ ἐπὶ τοὺς δικούς της, τοῦ συχώρεσε μεγαλόψυχα καὶ πονετικά τὴ φοβερὴν του τόλμην.

Κι' ἀθέλητα ἔφερε ἐπὶ τὸν νοῦν τοῦ μιὰ ζακυνθινὴν παροιμίαν, ποῦ τὴν εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Φωτεινῆς: «Οὔτε γάτα ἦτανε, οὔτε ζῆμια ἔκαμε».

Ἡ ΒΡΑΔΥΑ ἐπέρασε καλοῦταικα. Σχετικῶς μάλιστα μ' ὅσα εἶχε φοβηθῇ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁ δειλὸς ἐγωιστής, ἦταν μιὰ βραδυὰ ἡσυχία, σχεδὸν εὐτυχισμένη.

Ἐπὶ τὸν τραπέζιν, ἀνήσυχος ἀκόμη, ὁ Ἄγγελος κρυφοκυττάζε τις φυσιογνωμίας. Ἐξέχωρ' ἀπὸ τὴν μορφὴν τῆς Φωτεινῆς, ποῦ μὲ μιὰ ὑποβολὴ πα-

ράξεν τῆς φάνηκε σὰ νὰ μάκρυνε ἄξαφνα, — σὲ καμμιὰ ἄλλη δὲν ἔβλεπε τίποτε ὑποπτό. Καὶ σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἡσυχάσῃ ἀκόμη, — ὁ ἔνοχος δὲν φοβάται καὶ τὴν σκιά του; — ἐπρόσεξε καὶ ἐπὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Μαριέττας.

Περίεργο! Ἡ εὐμορφὴ ὑπηρετρία τῆς βίλλας, μὲ τὸ λεπτὸ προσωπάκι καὶ τὰ γραμμένα πιδέματα, ἀπόψε ἦταν ἀλλοιώτικη. Πολὺ πρὸς ἀλλοιώτικη ἀπὸ ὅσο φαινόταν ἡ μακροπρόσωπη Φωτεινὴ. Τὰ μάτια της, ἡμερὰ πάντα σὰν τοῦ ἀρνιοῦ, ἔλαμπαν ἀπόψε μὲ μιὰν ἄγρια λάμψιν. Τὰ μαλλιά της, κεντισμένα πάντα σεμνὰ καὶ ὀλόστρωτα, ἀπόψε ξέφευγαν ἀνὰ τριχὰ καὶ δυὸ-τρεῖς τοῦφες, πεταγμένες ἐμπρὸς, λὲς κ' ἐφοβέριζαν κάποιον. Τὸ ὕφος της, τρυφερὸ πάντα, γλυκὸ κ' ὑπομονητικόν, ἀπόψε φάνερνε κάτι σὰν πείσμα, μαζί μὲ παραζάλη, μὲ σαστισμάρα, ἐντονώτερη ἀκόμη κ' ἐξ αἰτίας τοῦ στόματος, ποῦ ἔχασκε ἐπίμονα μισανοικτό. Ἐβλεπε γύρω της σὰν ἀφηρημένη, καὶ κάθε φωνὴ ζωηρότερη κάπως, λὲς καὶ τὴν ἐξυπνοῦσε ἀπὸ βῦθος, ἀπὸ συλλογὴν, κ' ἔστρεφε πρὸς ἐκεῖνον ποῦ μιλοῦσε μ' ἐλαφρὸν τρόμον. Αὐτῇ, ποῦ ὑπηρετοῦσε πάντα μὲ τόση εὐλάβεια καὶ προσοχήν, ἀπόψε σκουντροῦσε τὰ πιατικά, ἔκαμνε τὰ βήματά της νᾶκούωνται, καὶ μιὰ φορὰ τῆς ἔπεσε ἀπὸ τὰ χεῖρα της ἓνα ποτήρι. Κάθε ἄλλος, λιγώτερο μυάγγικτος ἀπὸ τὸν ἀποψινὸ Ἄγγελο, ἴσως νὰ μὴν ἔβλεπε ἀπ' αὐτὰ τίποτε. Καὶ ὅμως ἡ ταραχὴ της ἦταν πραγματικὴ. Τί ἔπαθε; τί τῆς ἔκαμαν; τί ἔμαθε;

Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ πέρασε ἰδέα, μήπως ἡ Φωτεινὴ τῆς εἶπε τίποτα... Ἀλλὰ γορηγορὰ συνήλθε. Ὅταν ἀδύνατο, ἐσυλλογίσθηκε, ἓνα κορίτσι σὰν τὴν ἐξαδέλφην του, νὰ ἔχῃ ἐμπιστὴν μιὰν ὑπηρετρίαν, ἔστω καὶ σὰν τὴν Μαριέτταν.

Ἐπειτα θυμήθηκε κάτι ἄλλο κ' ἐπρόσεξε λίγη ὥρα τὸν Μίμη. Δὲν εἶδε τίποτα ἔκτακτο. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ μικροῦ ἀφέντη πρὸς τὴν δουλίτσαν ἦταν ἡ συνειδημένη. Μὲ τὴν ἴδιαν φωνὴν καὶ μὲ τὸ ἴδιο ὕφος, — τραχὺ κάπως, — τῆς ἔλεγε κάθε φορὰ ποῦ ἀδειαζε τὸ πιάτο του: «Νά, πάρε' το!» Καὶ μὲ τὴν ἴδιαν παιδακίσιαν ὑπερηφάνειαν, οὔτε γύριζε νὰ τὴν κυττάξῃ καὶ τίς φορὲς ἀκόμη ποῦ τῆς ἔτεινε ὁ ἴδιος τὸ πιάτο, περιμένοντας νὰ αἰσθανθῇ πῶς τοῦ τὸ ἐπῆραν γιὰ νὰ τραβήξῃ τὸ χεῖρ του.

Πολὺ περίεργο! Ὁ Ἄγγελος θὰ ἔβαζε στοίχημα τὸ κεφάλι του, πῶς ἡ Μαριέττα καὶ ἔπαθε, καὶ τῆς ἔκαμαν, καὶ τῆς ἔμαθε.

— Βγῆκες ἔξω σήμερὰ, Μαριέττα; τὴν ἐρώτησεν ἄξαφνα.

Ἡ Μαριέττα ξαφνιάστηκε, τὸν ἐκύτταξε δυο-
τρεις ματιές κατακόκκινη, καὶ πρὶν ἀποκριθῆ,
μὲ δομέφυτο κίνημα, ἔκαμε νὰ κλείσῃ τὸν λαι-
μὸ τοῦ μπουστου της, ποῦ ἦταν ὁμως κλειστός.
Ἐπειτα εἶπε:

— Ὅσκι, ἀφέντη.

Τόσο μόνον.

— Γιατί ρωτᾷς, Ἀγγελε; εἶπε ἡ κυρία
Σάντρη.

— Τὸ ἀπόγευμα, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀγγελος,
εἶδ' ἀπὸ μακρυνὰ 'στὸ δρόμο τῶν πλατάνων ἓνα
κορίτσι, καὶ ἔτσι... ἀπὸ πίσω. . . μοῦ φάνηκε
σὰν τὴ Μαριέττα.

Δὲν ἦταν ψέμμα. Τὸ εἶδε καὶ τὸ θυμήθηκε
'στὴν ἀπορία του. Ἀλλὰ οὐτ' ἀπ' αὐτὸ δὲν
ἐβγαίνει τίποτε.

ΚΑΤΕΒΗΚΑΝ 'στὸ περιβόλι, — κάθισαν
λίγο 'στὸ κιόσκι, — ξαναἔβηκαν 'στὸ σπῆτι, —
βγήκαν 'στὸ μπαλκόνι.

Ἡ Φωτεινὴ τὸν ἀπόφειγε. Προσπαθοῦσε,
μεταξὺ τῶν δυό των, νὰ μεσολαβῇ πάντα κά-
ποιος ἀπὸ τοὺς δικούς της, προπάντων ὁ Μί-
μης. Οἱ μικρὲς προφάσεις ποῦ εὗρισκε γιὰ κάθε
θέσι, γιὰ κάθε μετάθεσι, εἶχαν σκοπὸ νάπατοῦν
μόνο τοὺς ἄλλους. Γιατί 'στὸν Ἀγγελο ἔδειχνε
ἀπροσποίητη ὅλη της τὴ δυσανεξία, κι' ἀκόμη
ὅλη της τὴ φρίκη. Μὲ τὸν τρόπο ποῦ τοῦ ἀ-
παντοῦσε ὅταν δὲν τοὺς ἄκουε κανεὶς, μὲ τὸν
τρόπο ποῦ τὸν ἐκύτταζε, ὅταν κάποτε ἀναγ-
καζόταν ἢ λησμονιοῦνταν νὰ ρίξῃ τὰ μάτια της
ἐπάνω του, τοῦλεγε καθαρὰ καὶ ξάστερα πῶς
εἶνε μαζί του θυμωμένη. Πολὺ θυμωμένη, τόσο
θυμωμένη ποῦ ἂν δὲν λυπόταν νὰ ταράξῃ τοὺς
δικούς της, ἂν δὲν ἐντρέπονταν νὰ τὸν κακο-
μεταχειρισθῇ, ἂν δὲν συλλογιζόταν ἐπιτέλους
πῶς ἦταν ἐξάδελφός της, ἔδω καὶ λίγες ὥρες
ἀκόμη πολυφίλητος, — θὰ τὸν ἔδιωχνε.

Ὁ Ἀγγελος δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ γιὰ
ποιά ψυχολογικὴ αἰτία προτιμοῦσε πάντα κοντὰ
της τὸν Μίμη. Ἐπρόσεξε ὁμως 'ς αὐτὴ τὴν προ-
τίμησι, κ' ἐπρόσεξε ἀκόμη πῶς ἡ τρυφερότης
πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἦταν ζω-
ρότερη. Τὸν ἔπιανε ἀπὸ τὸ μπράτσο, τὸν ἀγ-
κάλλιζε ἀπὸ τὴ μέση, ἀγκουμποῦσε 'στὸν ὦμο
του. Κ' ἐνῶ συνήθως τἀγαπημένα ἀδελφία πει-
ράζονταν καὶ κάποτε ἐμάλλοναν, σὰ νὰ ἔτρε-
φαν ζήλεια κρυφά, ἀπόψε ἡ Φωτεινὴ εἶχε γιὰ
τὸν Μίμη μόνο γλυκόλογα καὶ χάδια, ποῦ τὸν
ξαρκάτωναν. Μιὰ στιγμὴ μάλιστα, 'στὸ μπαλ-
κόνι, τῆς ἦλθε μαζί του σὰν ἐνθουσιασμός.

Τοῦ ἔσφιξε μὲ τὰ δυὸ χέρια τὰ μάγουλα καὶ
τὸν ἐφίλησε.

— Μιμάκη μου! . . τοῦ ἔλεγε. Μιμάκη μου!

— Σύχασε! ἐφώναζε ὁ Μίμης, ἀντιστεκό-
μενος σὰν ἀγριοκάτσικο· τί σ' ἔπιασε;

— Κακέ! εἶπε ἡ Φωτεινὴ μὲ ἀστεῖο παρὰ-
πονο· ἔτσι κάνεις τὴν ἀδελφή σου;

Ἡ σκηνοῦλα ἐσυγκίνησε παράξενα τὸν Ἀγ-
γελο. Περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀνησυχία του, τὸν
ἐδάγκανε τώρα μιὰ λύπη γιὰ τὸ ἀθῶο καὶ τρυ-
φερὸ πλάσμα ποῦ ἐγύρευε νὰ τὸ βυθίσῃ 'στὴ
φρίκη τῆς ἀσυγχώρητης ἀγάπης, μιὰ μετάνοια
γιὰ τὴ σκληρὴ καὶ βέβηλη τόλμη ποῦ βόηκε
'στὸν κρατῆρα τοῦ Κόκκινου Βράχου. Καὶ σὰ
νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ 'στὸν ἑαυτό του, ἔλεγε
πῶς ἀλήθεια τὸν ἔσπρωξε πάθος δυνατότερο
ἀπὸ τὴ θέλῃσι, κ' ἐσυλλογίσθηκε τὴν ἀπομό-
νωσι μέσα 'στὸ κόκκινο φῶς τοῦ ἡλιοβασιλέμ-
ματος, καὶ θυμήθηκε τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Γιού-
λιας ποῦ ἀγαποῦσε τὸν ἐξάδελφόν της, — συμ-
πτώσεις ποῦ χωρὶς αὐτὲς οὔτε σήμερα καὶ ἴ-
σως οὔτε ποτὲ δὲν θὰ μιλοῦσε.

Ἄ, πόσο θάταν καλλίτερα! . .

ΑΛΛΑ λίγο-λίγο, προχωρῶντας ἡ βραδυά,
τὰλλα αἰσθήματα ἀποκοιμήθηκαν καὶ τὸν ἐκ-
ρίευσε πάλι ἡ ἐγωϊστικὴ ἀνησυχία.

Δὲν μπορούσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν Κόκκινο
Βράχο χωρὶς νὰ δώσῃ ὑποψίες, παρὰ ὅστερ'
ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες τὸ γρηγορότερο. Πῶς θὰ
περνοῦσαν οἱ τρεῖς αὐτὲς ἡμέρες; Ἡ Φωτεινὴ
θὰ τὸν ἀπόφειγε, ὅπως ἀπόψε. Καὶ παρεκτός
ποῦ ἡ ζωὴ 'στὴν ἐξοχὴ τῆς θείας του θὰ του
ἦταν πολὺ δυσάρεστη, — τὸ κάτω-κάτω λογα-
ριασμός δικός του, — ἡ ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν,
τῆς συμπεριφορᾶς, τῆς διαθέσεως, δὲν ἤμπο-
ροῦσε νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴ καὶ νάναγκασῃ
τὴ Φωτεινὴ νὰ ἐξηγηθῇ; Θὰ ἦταν ἄρα γε τόσο
ικανὴ νὰ βρίσκῃ προφάσεις γιὰ ὅλα ὥς τὸ
τέλος; Ἡ φυσικὴ της υπερηφάνεια δὲν θὰ ἐ-
παναστατοῦσε γιὰ τὴν καταναγκαστικὴ προσ-
ποίησι; Καὶ τὸ μυστικὸ ποῦ ἔκρυβε ἡ ἀσυ-
νεῖθιστη καρδούλα, ἡ προσβολὴ ποῦ ἐσώρευσε
'στὴν παρθενικὴ ψυχὴ τόσο βάρος, τόση ἀπο-
στροφή, τόση φρίκη, — δὲν θὰ τὴν ἀνάγκασε
νὰ ξεθυμάνῃ, νάνακουφισθῇ μὲ μιὰν ἀποκά-
λυψιν; Καὶ τί μπορούσε τότε νὰ γίνῃ;

Ὁ ἔνοχος αἰσθανόταν πῶς θάπόμνε ἀνα-
πολόγητος. Οὔτε στιγμὴ δὲν ἐπέρασε ἀπὸ τὸ
νοῦ του ἡ ἰδέα, πῶς θὰ μπορούσε νὰ πῇ μὲ
ὑψωμένο μέτωπο: «Μάλιστα, τὴν ἀγαπῶ. Ἡ-

θελα νὰ τὴν πάρω. Δὲν θὰ ἡμαστε οὔτε τὰ
πρῶτα οὔτε τὰ τελευταῖα ξαδέλφια. . . Καὶ ἂν
θέλῃ, καὶ ἂν θέλετε, ἔδω εἶμαι!»

Ἀπεναντίας, εἶχε τὴ βαρεῖα τύψιν καὶ τὴν
ἀγωνία πῶς ἔκαμε κατὰ ταπεινὸ, σκοτεινὸ, ἀσυγ-
χώρητο, ποῦ ἄνθρωπος τίμιος δὲν ἔπρεπε ποτὲ
νὰ τὸ μάθῃ, ποῦ θάδινε καὶ τὴ ζωὴ του νὰ
μὴν τὸ ἤξευρε ἡ Φωτεινὴ. Κ' ἴσως ἔτσι ἦταν!
Ἡ ἀληθινὴ Ἀγάπη, ἡ ἀγάπη ἐκεῖνη ποῦ συγ-
χωρεῖ τὰ συγχώρητα, καὶ νομιμοποιεῖ τὰ παρὰ-
νομα, καὶ ἀγιάζει τὰ βέβηλα, δὲν ὑπῆρχε 'στὴν
καρδιά τοῦ Ἀγγέλου. Ὅ,τι αἰσθημα ἐφώ-
ληαζεν ἐκεῖ-μέσα, ἐπέταξε, θάλεγε, σὰν τρο-
μαγμένο πουλί, μαζί μὲ τὴν ἀτυχὴ ἐξομολό-
γησι.

Ὁ κίνδυνος ποῦ φανταζότανε τώρα, φοβε-
ρὸς κίνδυνος ποῦ ὁ ἐγωϊσμός του ἔπρεπε νὰ
τὸν διώξῃ μὲ κάθε θυσιά, τοῦ ἔδωκε θάρρος
μεγαλότερο ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ βόηκε προτιότερα:
'Αποφάσεις νὰ ξαναμιλήσῃ ἀπόψε τῆς Φωτεινῆς.

'Στὸ μπαλκόνι εἶχαν μείνῃ οἱ τρεῖς τους. Ἐ-
κείνος 'στὴν ἄκρην, καθισμένος σὲ μιὰ πολυ-
θρόνα· δίπλα του ὄρθιος, ἀγκουμπισμένος 'στὸ
κάγκελο, ὁ Μίμης· καὶ κοντὰ 'στὸν ἀδελφόν της,
πάρα πίσω, ἡ Φωτεινὴ, μὲ τὰ χέρια 'στὴν ῥάχη
καὶ μὲ τὴν ῥάχη 'στὸν τοῖχο. Μακρυνά, 'στὸ πέ-
λαγο, περνοῦσεν ἓνα βαπόρι. Κι' ὁ Μίμης ἔ-
καμε νὰ φύγῃ, γιὰ νὰ φέρῃ τὰ κιόλια τῆς νυ-
κτὸς νὰ τὸ ἰδοῦν.

— Στάσου, εἶπε ἡ Φωτεινὴ· πηγαίνω ἐγώ.

— Τὰ ἔχω ἀπάνω, καὶ δὲν ξέρεις ποῦ εἶνε!
εἶπε ὁ Μίμης.

Τότε ὁ Ἀγγελος ἔσκυψε, καὶ μὲ τὴ χθεσινὴ,
μὲ τὴν πρωϊνὴ ἀκόμη ἀφέλεια, ἄρπαξε ἀπὸ τὸ
χέρι τὴν ἐξαδέλφη του κ' ἐφώναζε:

— Ὅχι ἐσύ! ἄς πάῃ ὁ Μίμης ποῦ ξέρει.

Ὁ Μίμης, ὡς ποῦ νὰ γίνῃ αὐτό, εἶχε φύγει
κιόλα σὰν ἀστραπή. Κι' ὁ Ἀγγελος ἐχαμήλωσε
τὴ φωνὴ καὶ ἄλλαξε τὸ ὕφος:

— Θέλω κατὰ νὰ σοῦ πῶ.

Ἡ Φωτεινὴ ἐτράβηξε τὸ χέρι της κ' ἐγύ-
ρισε τὸ πρόσωπό της.

— Μὴ μάγγιζης! εἶπε.

Μὰ οὔτε 'στὴ φωνή, οὔτε 'στὴν ἀντίστασι
δὲν ἔδωκε δύναμι. Λὲς καὶ τὴν εἶχε παραλύ-

σει τὸ θράσος. Ἐπειτα, δυὸ βήματα παρὰ
μέσα, 'στὸ σαλόνι, ἐδιάβαζε τὴν ἐφημερίδα του
ὁ κύριος Σάντρης. Δὲν μπορούσε νὰ κάμῃ
σκηνή. . .

Ὁ Ἀγγελος, ἀποφασισμένος, τὴν ἐτράβηξε
κοντὰ του καὶ τὴν ἀνάγκασε νάγκουμπήσῃ 'στὸ
κάγκελο. Κ' ἐξακολούθησε νὰ τῆς κρατῇ διὰ
τῆς βίας τὸ χέρι, — χέρι παγωμένο μέσα 'στὸ
δικό του σὰν ἄψυχο.

— Δὲ θέλω. . . σὲ παρακαλῶ. . . νὰ μὴ μοῦ
πῆς τίποτα! ἐπιθύρῃς ἡ Φωτεινὴ μὲ τὰ μά-
τια γυρισμένα κατὰ τὴ θάλασσα.

— Μὴ φοβάσαι, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀγγελος, καὶ
δὲν θὰ λέμε αἰωνίως τὰ ἴδια. Ἄν σἀγάπησα,
ἂν θὰ σἀγαπῶ ὅσο ζῶ, ἄφησέ με νὰ ὑποφέρω
μοναχός μου. . . Ἐγὼ θὰ εἶμαι πάντα δυστυ-
χημένος. . .

Τὸ χέρι μέσα 'στὸ δικό του ἐσπαρτάρησε σὰν
πουλί.

— Ἐσὺ δὲν ἔχεις νὰ πάθῃς τίποτα. . . μὴ
σὲ μέλῃ, δὲν θὰ σοῦ ξαναπῶ λέξι. . . καὶ με-
θαῦριο φεύγω καὶ δὲν μὲ ξαναβλέπεις ποτέ.

Τὸ χέρι ἐτραβήχθηκε ἀπ' τὸ δικό του ἥσυχα.
Ὁ Ἀγγελος δὲν ἐπροσπάθησε νὰ τὸ κρατήσῃ
κ' ἐξακολούθησε:

— Μπορεῖ νὰ ἔφταίξῃ. . . καὶ μὲ τὸ δίκιο
σου νὰ εἶσαι θυμωμένη. Μὰ δὲν τῶθελα. . .
ἄς εἶνε! . . . Μιὰ χάρι μόνο θὰ σὲ παρακαλέσω,
καὶ μοῦ φαίνεται πῶς ἔχω κάποιο δικαίωμα
. . . Τὸ μυστικὸ εἶνε δικό μου. . . Δὲ θέλω νὰ
τὸ πῆς κανεὶς, ποτέ. Ὁ θεὸς καὶ ἡ θεὰ δὲν
πρέπει νὰ μάθουν, οὔτε νὰ υποπτευθοῦν τί-
ποτα. . . Ἐ, Φωτεινὴ; . . .

Ἐπέρασαν λίγα δευτερόλεπτα. Ἡ Φωτεινὴ
ἀκίνητη, βουβή. . . Θὰ ἔλεγε πῶς δὲν τὸν εἶχε
ἀκούσει. . . Νὰ τώρα κι' ὁ Μίμης μὲ τὸ κιόλι.
Ὁ Ἀγγελος ἀπελπίσθηκε.

Ἀκόμη λίγα δευτερόλεπτα. . . Κ' ἐνῶ φλυα-
ρῶντας ὁ ἓνας ἐκιάδαριζε τὸ περαστικὸ πλεού-
μενο, κι' ὁ ἄλλος ἐσιωποῦσε μ' ἀγωνία, — ἡ
Φωτεινὴ ἀνοίξε τὸ στόμα. Καὶ σιγά, καὶ ἀτά-
ραχα, μ' ἓνα μπάσο ποῦ λὲς κ' ἔβγαине ἀπὸ
τὰ τριόβαθα τῆς ψυχῆς της, ἐπρόφερε κυττά-
ζοντας τὴ θάλασσα:

— Δὲν εἶμαι τόσο ἀνόητη!

[Ἐπεται συνέχεια] ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

συμφοράς, ὥς τοῦτο ἐπιβεβαιοῦσιν οἱ ἱερεῖς τῆς Σαΐδος.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον συγκλονισμόν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἔχομεν, εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀδριατικῆς ἐξ οὗ ἡ θάλασσα αὕτη ἔλαβε τὸ σημερινὸν αὐτῆς σχῆμα, ἀποσπασθείσης τῆς Δευκάδος ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ σχηματισθεῖσων ἀβύσσων ἀπεράντων πρὸς μεσημβρίαν τῆς Πελοποννήσου, πρὸ τεσσάρων ἕως πέντε χιλιετηρίδων, ὥς ἀπέδειξα ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ, καὶ οὕτω ἐπιβεβαιοῦνται καὶ αἱ τρεῖς ἐξάισιοι συγκλονήσεις τῆς γῆς ἃς ἀναφέρει ὁ Πλάτων. «Νῦν μὲν γὰρ μία γενομένη νύξ ὑγρὰ διαφερόντως γῆς αὐτὴν (τὴν ἀκρόπολιν) ψιλὴν περιτήξασα πεποίηκε, σεισμῶν ἅμα καὶ πρὸ τῆς Δευκαλίωνος φθορᾶς τρίτου πρότερον ὕδατος ἐξαιρέτου γενομένου».

Ἐχομεν πρῶτον τὴν καταβύθισιν τῆς Ἀτλαντίδος, καὶ τὰς συναφείς διασπάσεις πρὸς ἀνατολάς, τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν παραλίον τῆς Αἰθιοπίας πρὸς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανόν, δεύτερον τὴν καταβύθισιν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς πρὸς τὴν Μεσόγειον, πρὸς ἣν καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα εἶναι συναφής ὁ σχηματισμός τοῦ Ἑξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος, τρίτην τὴν καταβύθισιν τῶν Ἀδριατικῶν ἀκτῶν μέχρι καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Οὗτοι τὰ πάντα ἀποδεικνύουσι τὸν Πλάτωνα λέγοντα τ' ἀληθῆ, οὐδεὶς δισταγμός πλέον ἐπιτρέπεται, ἢ Ἀτλαντὶς ὑπῆρξε».

ΘΕΑΤΡΟΝ

ΠΡΟ δεκαπέντε ἡμερῶν ἀπέθανε εἰς τὴν Τήνον ὁ Γεώργιος Πετρίδης, ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἀπολειπομένους ἡθοποιούς οἱ ὅποιοι συνεκίνησαν τὸ ἐλληνικὸν κοινὸν ἀπὸ τοῦ 1860. Ἐπὶ σαράντα ἔτη ἔζησε τὴν ζωὴν αὐτὴν τοῦ Ἑλληνος ἡθοποιοῦ ἡ ὁποία περιμένει τὸν συγγραφέα τῆς νῆς τὴν παρουσίᾳ μετὰ τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων ποῦ τοῦ παρέχει ἀφθονα. Μέσα εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν εἰκόνα ἡ μορφή τοῦ Πετρίδου δὲν θά εἶναι ἀπὸ τὰς δευτερευούσας, ποῦ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἐποχὴ αὐτῇ, ἡ ὁποία ὅλη μαζί, ὥς ἓνα σύνολον, ἔχει πολλὴν σημασίαν εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ ποῦ δὲν θά τὸ ἔχῃ πλέον ἡ σημερινή, πολὺ ὠραῖον καὶ πολὺ ἐπιβλητικόν. «Οἱ Πετρίδουδες, λέγει ὠραῖα ὁ κ. Ζ. Παπαντωνίου εἰς τὸ «Σκρίπ» ὁ Πετρίδης καὶ οἱ ὅμοιοί του—δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιφανείας, ἡθοποιοί, συγγραφεῖς, τεχνίται—ἐπίασαν καὶ ἐρρυστοτόμησαν τὴν Ἑλλάδα, ἀνοίγοντες λεωφόρους μετὰ τὸν παλαιότερον τῶν μέσων, μόνον μετὰ τῆς. Καὶ τῶς πάλιν, ὥστε νὰ κυττάξῃς ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας καὶ νὰ βλέπῃς εἰς τὸ ἄκρον τὸν τελευταῖον Ἑλληνα τοῦ Κανκάσου».

Ὁ «Βασιλεὺς Λήρ», ἦτο ἡ ὑψηλότερα βαθμὶς πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέβλεψε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Πετρίδης. Ὑψηλὴ πολὺ. Χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χρημίσῃ τὸν τολμηρὸν ἡθοποιὸν ὁ ὁποῖος ἐπαίξε τὸν Γερόμαρτην».

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η εἰκὼν τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν ἐκτὸς τοῦ κειμένου, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα σημεῖα τῆς τέχνης τοῦ Ριχάρδου-Πάρκερ Μπόνγκτον. Ἡ θάλασσα, ἡ παραλία μᾶλλον, ἐμπνέει εἰς τὸν ἀγγλὸν ζωγράφον τὰ ὠραιότερα ἔργα του. Ἐξῆς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος (1801-1828) καὶ ὅμως ἡ τέχνη του εἶναι σύγχρονος. Ὁ περίφημος Δελακρουὰ ἔγραφε περὶ τοῦ Μπόνγκτον ὅτι εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἰδιοφυΐας αἱ ὁποῖαι τιμοῦν ἀληθινὰ τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ ὁμιλεῖ κατόπιν περὶ τῆς εὐκολίας μετὰ τὴν ὁποίαν εἰργάζεται, καὶ τῆς ἱκανότητός του ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη

ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ ἔλαβε ἀνὰ χεῖρας τὸν χρωστήρα.

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

ΠΡΟΣΕΧΩΣ θὰ δημοσιεύσωμεν μελέτην τοῦ κ. Κωνστ. Μακρῆ περὶ τοῦ τελευταίως ἀποθανόντος μεγάλου γλύπτου τοῦ Βελγίου Κωνσταντίνου Μενιέ. Τὸν Μενιέ χαρακτηρίζει ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἑργάτου τοῦ ὁ Γεώργιος Κλεμανσώ. «Ὁ μέγας Βέλγος καλλιτέχνης, λέγει, μᾶς ἔδωκε τὴν ἐποποιίαν τῆς ἐργασίας. Ὁμιλῶ περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἔχει ἄμεσον σχέσιν μετὰ τὸν σκληρὸν πλανήτην μας, ὅπου ὁ ἄνθρωπος κερδίζει τὴν ζωὴν του ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔδαφος. Γεωργοί, μεταλλωρύχοι, λιθοτόμοι σκάπτουν μετὰ μανίαν τὸ ἔδαφος τὸ ὅποιον φειδωλὸν ὑπερασπίζεται τοὺς θησαυρούς του. Ψαράδες, ἐργάται τῶν σφαιγίων καὶ λοιποὶ συμπληρῶνουν τὸ ἀπαίσιον ἔργον, καὶ ἀπὸ τὴν δύναμιν ἡ ὁποία ἀναπηδᾷ ἀπὸ τοὺς καμπτομένους αὐτοὺς μῦς, ἀπὸ τοὺς ἐσκληρωμένους αὐτοὺς σκελετοὺς, καταφαίνεται ἡ μεγαλειτέρα δύναμις τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου».

Ὁ Μάτερλιγκ ἐξ ἄλλου γράφει:

«Ἡ γλυπτικὴ πρέπει ν' ἀποτυπώσῃ ὀλίγας μόνον στιγμὰς τῆς ζωῆς σπανίας καὶ ἀπολύτως ὠραίας, σχήματα, χαρὰν ἢ πόνον. Κά' ἐκινήσεις ἐπάνω εἰς τὸ μάρμαρον, ἡ ὁποία δὲν εἶναι θαυμασία, εἶναι ὥς διαρκὲς ἔγκλημα, ἀπαίσιον, ἀσυγγνωστον. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ Ροντέν καὶ ὁ Μενιέ, ὁ ἓνας εἰς τὸν κόσμον τοῦ πάθους ὁ ἄλλος εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐργασίας, εἶναι οἱ μόνον οἱ ὅποιοι κατῳρθώσαν νὰ συλλάβουν δύο ἢ τρεῖς τοιαύτας στιγμὰς, τοιαύτας θείας κινήσεις».

Ο περίφημος Γάλλος γλύπτης Ροντέν γράφον περὶ τῆς τέχνης του, λέγει:

«Ὅταν παρακολουθῇς τὴν φύσιν μετὰ πίστιν καὶ ἔρωτα, ἡ φύσις σοῦ τὰ παρέχει ὅλα. Ὅταν ἔχω ὥς πρότυπον ἓνα ὠραῖον σῶμα γυναικὸς, ἐμπνέομαι διάφορα σχέδια, τὰ ὁποῖα μοῦ δίδουν εἰκόνας ἐντόμων, πτηνῶν, φαντασμάτων. Φαίνεται ἀπὸ τὸν καὶ ὅμως οὐτ' ἐγὼ δὲν τὸ ἐφραταζόμην. Ζητοῦσα κάποτε σχήματα δι' ἀγγεία τῶν Σεβρῶν. Καὶ δὲν κατῳρθῶνα νὰ εὗρω ἀναλογίας καὶ γραμμὰς αἱ ὁποῖαι νὰ με ἱκανοποιοῦν, διότι αἱ προσπαθεῖαι μου ἐβασίζοντο ἐπὶ τῆς φαντασίας. Ἐκτοτε ἐσχέδιασα σῶματα γυναικεῖα, καὶ εἶς ἓνα ἐξ αὐτῶν εὗρηκα, ἐν τῇ συνθέσει του, ἕξοχον σχῆμα ἀγγείου, μετὰ γραμμὰς ἀληθινὰς καὶ ἁρμονικάς. Δὲν πρόκειται λοιπὸν νὰ δημιουργήσωμεν. Ἡ λέξις δημιουργῶ δὲν σημαίνει τίποτε. Ὅλα τὰ εὐρίσκομεν γύρω μας. Τὸ πᾶν ἐνέχεται εἰς τὴν φύσιν, τὸ πᾶν εἶναι μία διαρκὴς κίνησις. Αἱ ἰδίαι ἀρχαὶ διέπουν τὴν κατασκευὴν ἐνὸς σώματος γυναικὸς, ἐνὸς βουνοῦ, ἐνὸς ἵππου. Οἱ νέοι καλλιτέχναι ἐργάζονται τὰ μωδέλα των μετὰ ἰδικὸν τῶν σχεδίων ὀριζόμενον, ἀντὶ νὰ ἐμπνέωνται ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ ἐννοήσουν ὅτι εἰς αὐτὰ ἔγκειται τὸ αἰώνιον».

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΠΡΟ δέκα ἐτῶν, ἓνας βυρσοδέψης τῆς πόλεως Οὐλμ ἐπεσε τυχαίως εἰς ἓνα κᾶδον ὅπου ἐβύθιζον τὰ δέσματα κατεργασμένα δι' ἡλεκτρισμοῦ. Ἐπέρασε μὴ ὥρα ἕως ὅτου ἡμπορέσῃ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ ἀκούσιον αὐτὸ λουτρόν, καὶ ὅταν ἐξῆλθε ἦτο θεραπευμένος ἀπὸ τοὺς ρευματισμούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐβασάνιζαν ἀπὸ ἐτῶν. Ἐκτοτε δὲν ἡσθάνθη πλέον κανένα πόνον. Σήμερον κατόπιν πειραμάτων, ἔχουν ἰδρῶθῃ 35 θεραπευτήρια ἡλεκτροτανικά εἰς τὴν Γερ-